

An illustration in a stylized, graphic style. The background is a dark grey. In the foreground, there are two women. The woman on the left is older, with dark skin, wearing a brown headwrap and a matching patterned top. She has her eyes closed and a gentle smile, with her hands held out in a comforting gesture. The woman on the right is younger, also with dark skin, wearing a dark blue top and a large black bun. She has a tearful expression, looking down. The overall mood is one of care and support.

Deel 2: Focus Minderjarig, in hoogste nood

Op het gebied van minderjarige slachtoffers van mensenhandel heeft België nog heel wat vooruitgang te boeken. Dat maakte een recent rapport van GRETA, de groep van onafhankelijke experts van de Raad van Europa die de uitvoering evalueren van het verdrag tegen mensenhandel in de lidstaten, nog duidelijk. Ook de forse toename van Nigeriaanse prostitutienetwerken die minderjarige meisjes seksueel uitbuiten is tekenend. Vandaar de focus op minderjarige slachtoffers in dit rapport.

Twee externe actoren lichten hun werking toe en de moeilijkheden waarmee ze elke dag moeten afrekenen:

- Esperanto, het gespecialiseerde opvangcentrum voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel in Wallonië;
- Team Africa van de federale gerechtelijke politie.

Dit jaar ligt de focus van Myria's rapport op minderjarige slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel. Dat is onder meer ingegeven door een recent rapport over de situatie in België van GRETA, de groep van onafhankelijke experts van de Raad van Europa die de uitvoering evalueren van het verdrag tegen mensenhandel in de lidstaten. Het rapport maakte duidelijk dat er nog vooruitgang te boeken is op het gebied van minderjarige slachtoffers van mensenhandel.

Ook de forse toename van Nigeriaanse prostitutie-netwerken die minderjarige meisjes uitbuiten, zette ons er toe aan om bijzondere aandacht te schenken aan de minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting.

Het eerste hoofdstuk biedt een breder overzicht van de verschillende profielen van minderjarige slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel (punt 1). Daarna volgt een analyse van de regelgeving rond het slachtofferstatuut en de opvang van die jongeren (punt 2). We leggen daarbij de vinger op de belangrijkste moeilijkheden die een doeltreffende bescherming van die minderjarigen in de weg kunnen staan. Ten slotte formuleren we ook enkele pistes voor oplossingen.

Het tweede hoofdstuk gaat dieper in op minderjarige Nigeriaanse slachtoffers van mensenhandel. Na een historische schets over het ontstaan en de evolutie van mensenhandel in Nigeria volgen enkele voorbeelden van Nigeriaanse dossiers waarin minderjarigen werden uitgebuit. Het laatste punt behandelt de specifieke problemen van die slachtoffergroep.

In deze focus komen ook twee externe actoren aan het woord:

- Esperanto, het gespecialiseerde opvangcentrum voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel in Wallonië, licht zijn werking toe en legt uit met welke moeilijkheden het elke dag moet afrekenen bij de begeleiding van minderjarigen;
- Team Africa van de federale gerechtelijke politie gaat dieper in op de Nigeriaanse netwerken en de moeilijke detectie van minderjarige slachtoffers.

Hoofdstuk 1

Algemeen overzicht

1. Profielen van minderjarige slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel

Volgens Frontex, het grensbewakingsagentschap van de EU, zijn kinderen na vrouwen de tweede belangrijkste slachtoffergroep van mensenhandel¹⁷:

“Over de periode tussen 2012 en 2014 waren de minderjarige slachtoffers goed voor zo'n 25 à 30% van het totale aantal slachtoffers van mensenhandel.¹⁸ Met name in de EU is het aantal geregistreerde gevallen van kinderhandel de afgelopen jaren toegenomen. Uit de beschikbare statistieken over dit fenomeen blijkt dat in de periode 2013-2014, 2.375 van de in totaal 15.846 in de EU geregistreerde slachtoffers kinderen waren. Het fenomeen kinderhandel is nog verergerd door de aanhoudende migratiecrisis. Bijzonder zorgwekkend zijn kinderen uit derde landen die niet-begeleid of gescheiden van hun familie in de EU aankomen in het kader van de migratiestroom; hun aantal is exponentieel toegenomen in de afgelopen jaren.”¹⁹

De mensensmokkelnetwerken spelen daarin een grote rol. Volgens de rapporteringen van IOM, UNHCR en UNICEF zijn er in 2017 ongeveer 33.000 kinderen gearriveerd in de EU waarvan bijna 20.000 niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV): “In 2017 kwamen **32.963** kinderen aan in Griekenland, Italië, Spanje en Bulgarije, waarvan **19.858** (60%) niet-begeleide of van hun familie

gescheiden kinderen.²⁰ In totaal is het aantal kinderen dat in 2017 is aangekomen met 67% gedaald ten opzichte van 2016 (100.264). Toch is het aantal kinderen dat niet-begeleid of van hun familie gescheiden aankomt, gestegen van 34% in 2016 naar 60% in 2017.”²¹

De meeste kinderen – bijna 80% van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen – kwamen in 2017 via de Libiërouten naar Italië: “Van de **17.337** kinderen die in 2017 naar Italië kwamen, waren er **15.779** (91%) niet-begeleid of gescheiden van hun familie. Dat is een daling van 33% t.o.v. 2016 (25,846). Deze daling is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de algemene daling van het aantal mensen dat sinds juli 2017 voor de Centraal-Mediterrane migratieroute kiest. De meeste kinderen waren afkomstig uit Guinee, Ivoorkust, Gambia, Bangladesh en Nigeria.”²² In 2016 was dit zelfs hoger: “Voor de Centraal-Mediterrane route bleek dit cijfer zelfs nog hoger: 92% van alle kinderen die in 2016 en de eerste twee maanden van 2017 over zee in Italië aankwamen, werd als niet-begeleid beschouwd.”²³

In Griekenland arriveerden in 2017 ook ruim 10.000 kinderen via de Oost-Mediterrane smokkelroute: “In 2017 kwamen **11.032** kinderen over zee naar Griekenland, waaronder **1.458** (13%) NBMV's. Hoewel dit een daling van 83% is ten opzichte van 2016 (63.920), werd 72% (8.014) van de kinderen die in 2017 aankwamen

De afgelopen jaren is het aantal kinderen dat ongebeleid of gescheiden van hun familie in de EU aankomen, exponentieel toegenomen.

17 FRONTEx, *Risk Analysis for 2018*.

18 UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME, *Global Report on Trafficking in Persons 2016*, p.25.

19 FRONTEx, *Risk Analysis for 2018*.

20 Uitleg IOM: “Gescheiden kinderen zijn kinderen die gescheiden zijn van beide ouders of van hun vroegere wettelijke of gebruikelijke primaire verzorger, maar niet noodzakelijk van andere familieleden. Het kan dus ook gaan om kinderen die begeleid worden door andere volwassen familieleden. Niet-begeleide kinderen zijn kinderen die gescheiden zijn van zowel ouders als andere familieleden en niet worden verzorgd door een volwassene die daar volgens de wet of het gewoonterecht verantwoordelijk voor is.”

21 UNHCR, UNICEF en IOM, *Refugee and Migrant Children in Europe, Overview of trends 2017*.

22 *Ibid.*

23 UNICEF, *A Child is a Child, Protecting children on the move from violence, abuse and exploitation, 2017*.

geregistreerd in de tweede helft van 2017. Tussen juli en december 2017 was het aantal geïdentificeerde NBMV's (1.049) meer dan twee keer zo groot als in de eerste helft van het jaar (409). De meeste kinderen die over zee naar Griekenland kwamen waren afkomstig uit de Arabische Republiek Syrië, Irak, Afghanistan of staatlozen. De meest voorkomende nationaliteiten van de NBMV's waren de Arabische Republiek Syrië, Afghanistan en Pakistan.²⁴

IOM heeft verschillende indicatoren ontwikkeld die als barometer kunnen dienen om de kwetsbaarheid van deze minderjarigen voor mensenhandel te bepalen: "Alleen reizen, lange reisduur, geen of gering opleidingsniveau, hoge reiskosten (meer dan 5.000 USD) en geen naaste familie in het land van bestemming zijn een paar elementen die volgens een recente studie van de IOM duiden op een hogere kwetsbaarheid van vluchtelingen en migrantenkinderen tegenover mensenhandel en die de uitbuiting op de migratieroutes naar Europa verklaren.²⁵²⁶

1.1. | Mensenhandel

Naast de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die de Europese Unie zijn binnengesmokkeld, zijn er ook veel minderjarige slachtoffers van mensenhandel uit de EU-landen zelf. Zo vormen Romakinderen een belangrijke slachtoffergroep die kwetsbaar is voor mensenhandel.²⁷

1.1.1. | Seksuele uitbuiting

a) Nigeriaanse minderjarige meisjes

De Nigeriaanse meisjes zijn de grootste slachtoffergroep van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen buiten de Europese Unie. Ze worden niet alleen seksueel uitgebuit maar zijn ook slachtoffers van mensensmokkel waarbij ze een levensgevaarlijke smokkelroute langs de Middellandse Zee overleefd hebben. Die problematiek

komt uitgebreid aan bod in het tweede deel van deze focus. In de dossieranalyses gaan we ook dieper in op een Nigeriaans dossier. De gespecialiseerde slachtoffercentra namen in 2017 drie minderjarige Nigeriaanse meisjes in begeleiding in het kader van het slachtofferstatuut mensenhandel.²⁸

b) Loverboyslachtoffers uit EU- en Balkanlanden

Dit profiel omvat de buitenlandse minderjarige slachtoffers die via verleidingstechnieken gerekruteerd worden door een loverboy om hier seksueel uitgebuit te worden. Dikwijls worden de minderjarigen in hun herkomstland gerekruteerd maar dat kan ook in België zijn. Onze voorgaande jaarrapporten hebben verschillende dossiervoorbeelden daarvan behandeld.²⁹

De meeste slachtoffers zijn afkomstig uit EU-landen zoals Roemenië, Bulgarije en Hongarije maar er komen ook slachtoffers van buiten de EU zoals uit Albanië.³⁰ De Albanese minderjarige slachtoffers vallen onder de procedure van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Dat kan ook gelden, onder bepaalde voorwaarden, voor minderjarige Romaslachtoffers uit EU-landen.³¹

In een Roemeens dossier³² werden minderjarige meisjes gecontacteerd en gerekruteerd via Facebook. Een slachtoffer verklaarde dat ze in april 2011 in Roemenië een relatie begon met een zekere A. en met hem vertrok naar Portugal om daar in de landbouwsector te werken. Zij was op dat ogenblik 16 jaar oud. In Portugal werd ze door een vriend van A. overtuigd om als dienstster in een café te werken om zo meer geld te verdienen. Het slachtoffer stemde in en werd naar een bar gebracht. Daar werd ze gedwongen om seks te hebben met klanten. Eerst weigerde ze nog, maar daarop werd ze met een wapen bedreigd en geslagen. Het bleek dat de vriend van A. haar gekocht had voor 3.000 euro en dat zij dat bedrag moest terugverdienen. In maart 2012 werd het slachtoffer

24 UNHCR, UNICEF and IOM, *Refugee and Migrant Children in Europe, Overview of trends 2017*.

25 E. GALOS, E., L. BARTOLINI, H. COOK AND N. GRANT (2017) *Migrant Vulnerability to Human Trafficking and Exploitation: Evidence from the Central and Eastern Mediterranean Migration Routes*. Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), Geneve.

26 UNHCR, UNICEF and IOM, *Refugee and Migrant Children in Europe, Overview of trends 2017*.

27 CENTER FOR THE STUDY OF DEMOCRACY, *Child trafficking among vulnerable Romaroma communities*, Sofia, 2015.

28 Zie deel 4, punt 1.6.

29 MYRIA, Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, p. 107, p. 109; Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 19; Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 83-85.

30 ECPAT, *La traite des enfants en Belgique, Identification et protection des victimes*, 2016.

31 In België vallen niet-begeleide minderjarigen uit landen van de EER (Europese Economische Ruimte) niet onder de definitie van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Toch kunnen ook zij onder bepaalde cumulatieve voorwaarden een voogd worden toegewezen. In dat geval spreken we over niet-begeleide Europese minderjarigen in kwetsbare toestand.

32 MYRIA, Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 17, 60 en 108; Corr. Leuven, 4 juli 2013, 17de k. (beschikbaar op www.myria.be).

naar België overgebracht en in een bar in Sint-Truiden geplaatst.

Opvallend is dat loverboys net zoals Nigeriaanse madammen hun minderjarige slachtoffers opdragen zich uit te geven als meerderjarigen (zie verder hoofdstuk 2). In een Bulgaars dossier³³ had een beklaagde een relatie met twee minderjarige slachtoffers die in verschillende landen in de prostitutie moesten werken. Zijn slachtoffers werden geïntercepteerd in België, Nederland en Duitsland. Een van de slachtoffers had een vals identiteitsdocument bij zich waarop ze zozegd meerderjarig was. In werkelijkheid was ze 17 jaar. Ze verklaarde aan de politie ook dat ze gehuwd was met de beklaagde.

De loverboyslachtoffers uit de EU-landen hebben geen onmiddellijke, specifieke nood aan verblijfsdocumenten omdat ze in een andere verblijfsrechtelijke situatie zitten dan de derdelanders met een visum zoals Nigerianen. In de uitbuitingsfase worden ze soms drugsafhankelijk gemaakt zodat ze flexibel kunnen worden aangepakt.

c) Belgische loverboyslachtoffers

Bij dit profiel gaat het om Belgische minderjarige meisjes die door loverboys verleid en seksueel uitgebuit worden. Meestal zijn het kwetsbare meisjes die zijn weggelopen uit jeugdinstellingen en gerekruteerd worden via Facebook.³⁴

Ze worden niet gemakkelijk gepercipieerd als slachtoffers van mensenhandel en beschouwen zichzelf ook dikwijls niet zodanig. Dat maakt dat ze niet geneigd zijn om verklaringen af te leggen bij de politie. Daarnaast zijn de jeugdbrigades van de lokale politie weinig vertrouwd met de indicatoren van mensenhandel. Daardoor zijn ook zij niet altijd geneigd om minderjarige slachtoffers van zedenfeiten als mogelijke slachtoffers van mensenhandel te beschouwen. Soms dreigen deze minderjarige slachtoffers zelfs gestigmatiseerd te worden als probleemkind of zelf verantwoordelijk gesteld voor de schending van zedenfeiten. De fout wordt dus bij de slachtoffers gelegd. Ook de jeugdmagistraten en de sector van de jeugdzorg moeten gesensibiliseerd worden voor de indicatoren van mensenhandel en het slachtofferstatuut mensenhandel.

In een dossier³⁵ waren de slachtoffers Belgische meisjes tussen 14 en 16 jaar. Ze waren allemaal weggelopen uit dezelfde jeugdinstelling en hielden contact met elkaar via Facebook. Eén meisje was al 53 maal weggelopen, een ander meisje 37 maal. Dergelijk wegloopgedrag leidt er vaak toe dat zo'n meisjes gestigmatiseerd worden door hun omgeving. De meisjes waren helemaal niet zelfredzaam en konden niet in hun levensonderhoud voorzien.

De loverboy gebruikte dwang tegenover de slachtoffers. Eén meisje onderging zwaar geweld. Daarnaast was er minstens sprake van listige kunstgrepen. Zo speelden de loverboys in op de liefdesgevoelens van de meisjes en draaiden hen rond hun vinger. Maar ze waren alleen uit op geldgewin. De meisjes raakten emotioneel afhankelijk van de loverboys. Na de arrestaties van de beklaagden beweerden verschillende meisjes plots dat ze geen slachtoffer waren en ze niet wilden dat hun 'vriendje' in de gevangenis zat.

Opvallend is dat loverboys net zoals Nigeriaanse madammen hun minderjarige slachtoffers opdragen zich uit te geven als meerderjarigen.

De beklaagden drogerden ook meisjes om hen drugsafhankelijk te maken en hun seksuele remmingen te verlagen. Twee meisjes verklaarden dat ze hun toevlucht tot drugs namen om de feiten te kunnen doorstaan.

d) Minderjarige prostitutieslachtoffers uit EU-landen, gerekruteerd via werkaanbod

Er zijn enkele minderjarige EU-slachtoffers die voor een job als model, hostess of huishoudhulp geronseld worden en hier in de prostitutie belanden. Ze worden bijvoorbeeld door een modellenagentschap in België of hun herkomstland gerekruteerd.³⁶

In een dossier³⁷ werd een van de minderjarige meisjes door de beklaagden van Letland naar Nederland gehaald, zozegd om als kinderoppas te werken. Zodra ze aankwam, verplichtten ze haar zich te prostitueren. Ze werd geregeld naar Belgische klanten gebracht. Toen ze in Nederland aankwam, was ze net 16 jaar geworden. Ze werd bedreigd en geslagen door de hoofdbeklaagde.

33 MYRIA, Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 70-71 en p. 18; Corr. Luik, 26 september 2012, 8ste k., bevestigd door Luik, 23 april 2013 (beschikbaar op www.myria.be/nl/rechtspraak).

34 MYRIA, Jaarverslag 2017 Mensenhandel en mensensmokkel *Online*, pp. 28-29.

35 MYRIA, Jaarverslag 2016 Mensenhandel en mensensmokkel, *Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 81-83.

36 MYRIA, Jaarverslag 2017 Mensenhandel en mensensmokkel *Online*, pp. 27-28; Jaarverslag 2015 mensenhandel en mensensmokkel, *Schakels verbinden*, p. 28.

37 MYRIA, Jaarverslag 2015 mensenhandel en mensensmokkel, *Schakels verbinden*, p. 74.

e) Kindhuwelijken

Kindhuwelijken vallen niet binnen de wettelijke definitie van mensenhandel maar kunnen wel in aanmerking komen als een rekruteringsmethode voor seksuele uitbuiting of uitbuiting in de bedelarij of als huishoudhulp. Volgens een studie van ECPAT³⁸ werd bij de gespecialiseerde opvangcentra reeds het verband tussen kindhuwelijken en minderjarige slachtoffers van mensenhandel vastgesteld. Esperanto, het gespecialiseerd centrum voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel, heeft de laatste jaren verschillende Romameisjes tussen 12 en 15 jaar die slachtoffer zijn van kindhuwelijken. Een van de voogden verklaarde dat ze de laatste jaren tussen de 20 en de 25 gevallen van kindhuwelijken vastgesteld heeft. De slachtoffers waren afkomstig uit Marokko, ex-Joegoslavië, Afghanistan en de Roma uit de Oost-Europese landen.

Volgens de ECPAT-studie werd ook Fedasil, het Federale opvangagentschap voor asielzoekers, geconfronteerd met kindhuwelijken: "Sinds de sterke instroom van migranten uit Syrië en Afghanistan in het bijzonder, krijgt het personeel van de FEDASIL-opvangcentra te maken met de komst van minderjarigen, meisjes en jongens, die reeds getrouwd zijn in het land van herkomst en aankomen met hun echtgenoten (minderjarigen of volwassenen). Deze huwelijken worden in België niet erkend, maar roepen wel een aantal vragen op over de opvang van deze jonge meisjes en jongens."³⁹

Het begrip van overdracht van controle was ook het uitgangspunt van een vonnis van de correctionele rechtbank van Verviers.⁴⁰ Het betreft een zaak van uithuwelijking op jonge leeftijd en mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Bij een huwelijk op jonge leeftijd van twee minderjarigen, van wie het jongste meisje nog geen 16 jaar was, werden de ouders van beide minderjarigen vervolgd voor onder meer mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, verkrachting, aanranding van de eerbaarheid met geweld en bedreigingen.

Beide families wilden een liefdesrelatie tussen hun kinderen bezegelen. De ouders van de jongen hadden een som geld overhandigd aan de ouders van het meisje. Dat bedrag was afhankelijk van het feit of het meisje al dan niet nog maagd was, zoals de traditie het wil. Een feest werd georganiseerd, waarna de minderjarigen bij de

familie van de jongen seksuele betrekkingen hadden. Het meisje was ook ingetrokken bij de familie van de jongen. Ze moest er huishoudelijke taken verrichten, waardoor ze vaak afwezig was op school.

De rechtbank veroordeelde hen onder meer voor mensenhandel en ging ervanuit dat er wel degelijk sprake was van een overdracht van controle op het jonge minderjarige meisje, om de misdrijven verkrachting, aanranding van de eerbaarheid met geweld en bedreigingen en bederf van de jeugd tegenover haar te kunnen plegen. De overdracht van gezag bleek zowel uit de overhandiging van het geld, als uit de 'verhuis' van de minderjarige naar de familie van de jonge man. Alle beklagden waren er zich overigens van bewust dat het feestje dat werd georganiseerd, zou leiden tot seksuele relaties tussen de kinderen. Ook het bestanddeel met het oog op het laten plegen van het misdrijf werd aangetoond.

1.1.2. | Economische uitbuiting

Eerstelijnsactoren zoals de sociale inspectiediensten detecteren in het algemeen maar weinig minderjarige slachtoffers van economische uitbuiting. Nochtans worden er wel verschillende slachtoffers opgevangen door de gespecialiseerde centra voor minderjarigen.

a) Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

Bij economische uitbuiting kunnen niet-begeleide minderjarige vreemdelingen aangetroffen worden in de huishoudhulp maar ook in de straathandel, horeca en kleinhandel. Esperanto heeft vooral minderjarige Marokkaanse en Romaslachtoffers uit de huishoudhulp en Magrebijnse, Indische en Equatoriaanse slachtoffers uit de straathandel opgevangen. De Romaslachtoffers die als huishoudster werken kunnen dikwijls ook gelieerd worden met een kindhuwelijk.

De ECPAT-studie⁴¹ verwijst hiervoor naar de verschillende gespecialiseerde centra voor minderjarigen. Minor-Ndako heeft uitgebuite slachtoffers opgevangen die tweedehandskledij moesten sorteren of metaal uit de afvalverwerkingssector moesten sorteren. Esperanto heeft ook nog niet-begeleide minderjarige slachtoffers opgevangen die uitgebuit werden in Chinese en Vietnamese restaurants, nachtwinkels, bakkers en beenhouwers (met Maghrebijnse slachtoffers) of bloemenverkopers (met Pakistaanse slachtoffers). Die

38 ECPAT, *La traite des enfants en Belgique, Identification et protection des victimes*, 2016.

39 ECPAT, *La traite des enfants en Belgique, Identification et protection des victimes*, 2016.

40 Correctionele rechtbank van Verviers, 30 januari 2014 (beschikbaar op www.myria.be/nl/rechtspraak).

41 ECPAT, *La traite des enfants en Belgique, Identification et protection des victimes*, 2016.

slachtoffers zaten in een situatie van schuldbinding (*debt bondage*) waarbij het slachtoffer gratis moet werken om de smokkelschulden af te betalen.⁴²

In de rechtspraak die we verderop in dit rapport behandelen zijn er verschillende dossiers waarbij niet-begeleide minderjarige vreemdelingen uitgebuit werden. Dat was het geval in een zaak van huishoudhulp met een 12-jarig Congolees meisje. Dat dossier leidde wel tot een vrijspraak voor mensenhandel.

Volgens een UNICEF-studie⁴³ worden vele niet-begeleide minderjarige vreemdelingen uit de smokkelkampen die onder meer via België naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld worden daar nadien economisch uitgebuit. De slachtoffers uit Vietnam en Eritrea komen er in de huishoudhulp terecht, de Vietnamezen vaak ook in naaiateliers. De Albanese slachtoffers worden dan weer eerder in de landbouwsector uitgebuit. De Iraakse en Afghaanse kinderen komen in een situatie van schuldbinding terecht: “Tijdens onze interviews verklaarden enkele Iraakse en Afghaanse kinderen dat ze, zodra ze naar de andere kant van het Kanaal waren overgestoken, zouden gaan werken om het geld dat was geleend door familieleden of de in het Verenigd Koninkrijk aanwezige gemeenschap terug te betalen. Hoewel deze gevallen van economische uitbuiting zelden worden ontdekt, wezen Britse autoriteiten ons erop in 2015 gevallen van dit type te hebben opgemerkt. Hierbij waren Afghaanse en Iraanse kinderen betrokken die aanzienlijke schulden opliepen bij de financiering van hun reis. Plekken van uitbuiting waren de horecasector (kebab-zaken en andere fastfoodrestaurants), carwashes, kappers en kapsalons.”⁴⁴

b) Begeleide minderjarige vreemdelingen

Uit gesprekken met de politie blijkt dat er minderjarige Bulgaarse en Roemeense minderjarigen uitgebuit worden in de tuinbouwsector in de landelijke gebieden van Limburg. In de dossiers kon vastgesteld worden dat er in de landbouwsector en horeca minderjarige slachtoffers samen met hun ouders uitgebuit worden. De slachtoffers kwamen zowel uit de EU-landen als buiten de EU. In de dossieranalyses verderop in dit rapport komt aan bod dat een 17-jarige Bulgaarse Romajongen samen met zijn moeder door de sociale inspectiedienst gedetecteerd werd terwijl ze uitgebuit werden in een champignonkwekerij. Ook in de rechtspraakanalyse bespreken we dossiers waarbij begeleide minderjarige vreemdelingen uitgebuit

werden. Dat was het geval bij een Indisch slachtoffer in een restaurant.

In een andere zaak⁴⁵ werd een minderjarige samen met zijn moeder uitgebuit in een fabriek voor het vervaardigen van servetten en verpakkingsproducten. Bij een controle intercepteerde de Inspectie Werk en Sociale Economie van het Vlaamse Gewest er twee personen aan het werk en trof achterin een woonruimte aan waarin een Bulgaarse jongen van 14 jaar lag te slapen omdat een van de machines niet werkte. Volgens de inspectiedienst waren er elf Bulgaarse werknemers aan het werk, waarvan er zeven niet over verblijfspapieren beschikten. Een aantal werknemers was schijnzelfstandig. Ook de 14-jarige was in dienst, tegen alle bepalingen inzake kinderarbeid in. De minderjarige verklaarde dat zijn moeder en zijn vader ook in de fabriek werkten en dat hijzelf er nog maar een week werkte, 7 dagen op 7 en 9 uur per dag. Net zoals zijn ouders verdiende hij 35 à 40 euro per dag. Ze werden gratis in de fabriek gehuisvest.

1.1.3. | Uitbuiting bedelarij

Esperanto heeft verschillende Romaslachtoffers opgevangen die door hun familie gedwongen werden om te bedelen en hun geld af te geven.⁴⁶ Maar in België blijft dit wel een marginaal fenomeen en is het vaak gelieerd met andere uitbuitingsvormen van mensenhandel.⁴⁷ Zo vormt bij mensenhandel uitbuiting van de bedelarij meestal de enige zichtbare activiteit in dossiers met een mix van verschillende, minder zichtbare uitbuitingsvormen zoals gedwongen misdrijven of seksuele uitbuiting. Die laatste feiten komen vaak pas aan het licht nadat er een onderzoek opgestart is over bedelende kinderen. Zo wordt bijvoorbeeld tijdens de observatie van een onderzoek door de politie vastgesteld dat kinderen aangezet worden tot het plegen van diefstallen.⁴⁸

Uitbuiting van de bedelarij vormt meestal de enige zichtbare activiteit in dossiers met een mix van verschillende uitbuitingsvormen.

In een Gents dossier⁴⁹ met feiten van 2014 dat leidde tot een vrijspraak wegens gebrek aan bewijzen, hadden

42 ESPERANTO, *Activiteitenverslag 2017*.

43 UNICEF FRANCE, *Neither safe nor sound, Unaccompanied children on the coastline of the English Channel and the North Sea*, juni 2016.

44 *Ibid.*

45 MYRIA, Jaarrapport 2016 Mensenhandel en mensensmokkel, *Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 154-155; Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 20 april 2015, k. G29 (beroep).

46 ECPAT, *La traite des enfants en Belgique, Identification et protection des victimes*, 2016.

47 MYRIA, Jaarrapport 2016 Mensenhandel en mensensmokkel, *Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 43-45.

48 MYRIA, Jaarrapport 2016 Mensenhandel en mensensmokkel, *Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 44.

49 *Ibid.*, p. 43-44; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Gent, 19 november 2014 en hof van Beroep van Gent, 14 april 2015 (niet-gepubliceerd).

negen Roemeense Romaslachtoffers via de Roemeense ambassade klacht neergelegd voor mensenhandel. Er was sprake van uitbuiting van de bedelarij, seksuele uitbuiting en gedwongen gepleegde diefstallen. Daarbij werden de beklaagden ook vervolgd voor de verzwarende omstandigheid van criminele organisatie. De slachtoffers werden met de valse belofte van een job in de bouwsector of de sociale zorgsector naar België gelokt. In Roemenië stond de familie van de beklaagden bekend voor het aanwerven van werkzoekenden die bereid zijn om in het buitenland te werken. De slachtoffers verkregen het slachtofferstatuut en werden verspreid over de drie gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel. Een 16-jarig meisje werd begeleid door Minor-Ndako. In Roemenië werd haar beloofd dat ze in België als kinderoppas kon komen werken. Toen ze hier arriveerde, werd ze samen met een ander Roemeens Romameisje in een krotwoning gestopt en moesten ze gaan bedelen. Ze werd ook verkracht door de beklaagden en tot prostitutie gedwongen. De beklaagden pikten de klanten op. Daarnaast werd een 40-jarige Romaslachtoffer onder begeleiding van een beklagde gedwongen om winkeldiefstallen te plegen in een grootwarenhuis. Bij de slachtoffers was er ook een 7-jarig meisje dat gedwongen werd om te bedelen.

1.1.4. | Gedwongen gepleegde misdrijven

Dit profiel omvat minderjarige Romaslachtoffers die gedwongen worden om diefstallen te plegen of Magrebijnse en Vietnamese minderjarige slachtoffers die gedwongen worden tot drugshandel.

a) Gedwongen gepleegde diefstallen

Verschillende dossiers van gepleegde diefstallen kunnen gelieerd worden met netwerken die minderjarige Romaslachtoffers uitbuiten in de bedelarij. De daders zijn familiale Romagroepen die afkomstig zijn uit bepaalde regio's in Bosnië of Roemenië. Andere Romagroepen willen totaal niet met hen geassocieerd worden. Volgens sommige bevragede magistraten is er sprake van internationale netwerken. De slachtoffers worden gerekruteerd in het buitenland en naar België overgebracht. De uitbuiters zitten verspreid in België en het buitenland. Er zijn dossiers van criminele organisaties met vertakkingen in Bosnië, Frankrijk en België en andere met vertakkingen in Roemenië, Italië, Frankrijk en België.

Dossier gedwongen gepleegde diefstallen en uitbuiting bedelarij met kinderen

Dit Antwerpse dossier⁵⁰ met een veroordeling voor feiten van 2010 is een voorbeeld van een onderzoek waarin uitbuiting van de bedelarij als enige zichtbare criminele activiteit aan de oppervlakte kwam en door de speurders als middel gebruikt werd om andere onzichtbare criminele activiteiten te detecteren. Het ging daarbij om een grootschalig internationaal netwerk met vertakkingen in Bosnië, Frankrijk en België dat minderjarigen dwong om gauwdiefstallen te plegen. De gesprekken uit de telefoontap en de politionele observaties bewezen dat de minderjarigen in diverse Europese steden gauwdiefstallen moesten plegen, hierover rapporteerden en hun buit afgaven aan de beklaagden. De meeste diefstallen waren in Frankrijk. In België speelden de feiten zich af in Brussel en Antwerpen.

Een Brusselse commissaris was betrokken in het onderzoek. Ze legde in een artikel⁵¹ uit dat verschillende kinderen in Brussel gekend waren voor bedelen en nadien betrokken waren bij diefstallen. Een van de kinderen kende ook een evolutie in de hiërarchie van de familieclan. In 2004 was ze als 6-jarige nog aan het bedelen tussen de andere bedelaars in de Brusselse Nieuwstraat. Vervolgens werd ze samen met twaalf andere Romakinderen verschillende malen betrappt op winkeldiefstal. In 2011 was ze 'gepromoveerd' en haalde ze als dertienjarige het geld op van de bedelaars. Daarna was ze betrokken bij diefstallen in woningen. De jeugdrechter stuurde haar naar een gesloten gemeenschapsinstelling in Saint-Servais.⁵²

In dit dossier werd een andere minderjarige door de rechtbank officieel als slachtoffer erkend. De commissaris vertelde dat ze het vijftienjarige meisje voor het eerst in 2010 in Brussel hadden opgemerkt. Ze was voor de vijftiende keer verdwenen uit het opvangcentrum van Neder-over-Heembeek⁵³ en voor de 46ste keer betrappt op gauwdiefstal. Het parket en de politie startten een onderzoek op naar de opdrachtgevers. Het was een zeer werkintensief onderzoek waarbij alle uitvoerders moesten worden geïdentificeerd, de familieverbanden nagegaan en de structuur van de clan moest worden blootgelegd. Hiervoor voerde de politie schaduwoperaties, observaties,

50 MYRIA, Jaarrapport 2016 Mensenhandel en mensensmokkel, *Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 44, Corr. Antwerpen, 27 mei 2013, kamer 4C (niet-gepubliceerd).

51 C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, "De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

52 Institution Publique de Protection de la Jeunesse; décret du 4 mars 1991 relatif à l'aide à la jeunesse.

53 OOC Neder-Over-Heembeek is een van de observatie- en oriëntatiecentra voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in België.

verschillende huiszoekingen en een telefoontap uit. De internationale geldstromen werden gevolgd en het internationaal karakter van de bende kwam aan het licht.

b) Gedwongen gepleegde drugshandel

De slachtoffers zijn niet-begeleide minderjarige vreemdelingen uit Noord-Afrika of Vietnam die gedwongen worden om als plukkers te werken in cannabisplantages of drugs te verkopen. Volgens de politie zijn er ook cannabisplantages in Limburg waar minderjarigen ingezet zouden worden voor het plukwerk. Dergelijke feiten worden moeilijk gedetecteerd als mensenhandel.

De ECPAT⁵⁴-studie vermeldt dat een sociaal werkster in 2013 enkele minderjarige Marokkaanse jongeren had ontmoet die drugs moesten dealen en daarvoor tussen Spanje, Frankrijk, België en Nederland reisden. ECPAT heeft ook een voogd gesproken die een minderjarige Marokkaan onder haar hoede had die door zijn oom verplicht werd drugs te dealen.⁵⁵

Het betreft een drugsdossier⁵⁶ waarin geen sprake was van de tenlastelegging mensenhandel terwijl er toch een minderjarig slachtoffer van de criminele organisatie door een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel opgevangen werd. Verschillende beklaagden werden vervolgd voor diverse inbreuken inzake verdovende middelen. De Marokkaanse hoofdbeklaagde werd ook vervolgd voor mensensmokkel en de invoer, het bezit of de verkoop van verdovende middelen met de verzwarende omstandigheid een minderjarige te hebben gebruikt om die inbreuken te plegen, en ook om het hoofd te zijn geweest van een criminele organisatie.

De correctionele rechtbank van Luik⁵⁷ baseerde zich op de verklaringen van de beklaagden (van wie sommigen bekentenissen hebben afgelegd), op telefoontaps, op waarnemingen en vaststellingen van de politie en op de vele verklaringen van klanten uit het dossier om de tenlasteleggingen tegen de beklaagden aan te nemen (behalve tegenover een van hen die werd vrijgesproken).

Zo oordeelde de rechtbank dat betrokkenen een heus netwerk hadden uitgebouwd voor de verdeling van

verdovende middelen. De hoofdbeklaagde was daarvan het hoofd en de organisator: hij onderhandelde over de aankoop van drugs bij Nederlandse leveranciers, zag toe op de aanvoer van de goederen, rekruteerde en ontsloeg de verkopers... Ook de andere beklaagden hadden een specifieke rol (rechterhand, in ontvangst nemen van de verdovende middelen, levering aan klanten,...). De beklaagden kregen gevangenisstraffen van 3 tot 8 jaar, de meeste met uitstel.

Volgens een UNICEF-studie worden in het Verenigd Koninkrijk de Vietnamese niet-begeleide minderjarigen uit de smokkelkampen later uitgebuit in cannabisplantages. De meeste plukkers zijn kinderen: "96% van de personen die werken op de cannabisboerderijen in Groot-Brittannië zijn Vietnamees, waarvan 81% kinderen."⁵⁸

1.2. | Mensensmokkel

In de dossieranalyses van de voorgaande jaarrapporten kan vastgesteld worden dat in de meeste smokkeldossiers veel minderjarige slachtoffers aanwezig zijn.⁵⁹ Dat kunnen zowel niet-begeleide minderjarige vreemdelingen zijn als kleine kinderen of baby's bij gezinssmokkel.

Zo werden in 2016 in het Syrische smokkeldossier Sechmet 495 smokkelslachtoffers geïdentificeerd. De meesten waren jonge mannen afkomstig uit Syrië, Soedan, Eritrea of Egypte. Hiervan waren er 93 minderjarig. Via het dossier kon niet exact bepaald worden hoeveel er niet-begeleide minderjarige vreemdelingen waren. Het jongste smokkelslachtoffer van gezinssmokkel was een baby uit Eritrea van 19 maanden oud die samen met zijn moeder reisde. De gezinnen werden meestal verschillende malen geïntercepteerd. De meeste smokkelslachtoffers waren wel niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Op basis van onze eigen lezing van het dossier schatten we dat hiervan er een vijftigtal Syriërs, ongeveer vijftien Soedanezen, een tiental Eritreeërs en een klein tiental Afghanen waren. De meesten hadden de leeftijd van 17 jaar maar er waren

In de meeste smokkeldossiers zijn veel minderjarige slachtoffers.

54 ECPAT, *La traite des enfants en Belgique, Identification et protection des victimes*, 2016 ; SERVICE DROITS DES JEUNES, *Mineurs étrangers non accompagnés sans protection en Europe*, 2013.

55 ECPAT, *La traite des enfants en Belgique, Identification et protection des victimes*, 2016.

56 MYRIA, Jaarverslag Mensenhandel 2013 van de onafhankelijke rapporteur mensenhandel België, *Bruggen slaan*, p. 117.

57 Corr. Luik, 8 januari 2014, 11de k. (definitief).

58 UNICEF France, *Neither safe nor sound, Unaccompanied children on the coastline of the English Channel and the North Sea*, juni 2016.

59 MYRIA, Jaarrapport 2017 Mensenhandel en mensensmokkel *Online*, p. 92; Jaarrapport 2016 Mensenhandel en mensensmokkel, *Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 103 - 109; Jaarverslag 2015 mensenhandel en mensensmokkel, *Schakels verbinden*, p. 80.

ook enkele 14-jarige en 15-jarige Syriërs die zelfs diverse malen geïntercepteerd werden door de politie.

Verschillende minderjarige slachtoffers komen uit de smokkelkampen in Noord-Frankrijk waar ze de rol van de vroegere safehouses van de smokkelaars overgenomen hebben. UNICEF heeft in een studie de precare situatie van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, onder wie ook veel Afghanen en Koerden, in die smokkelkampen onderzocht.

1.2.1. | Niet-begeleide minderjarigen van smokkeltransporten

De niet-begeleide minderjarige vreemdelingen zijn de meest kwetsbare groep van de smokkelslachtoffers.

a) Precare situatie van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen tijdens smokkeltraject

Volgens UNHCR, UNICEF en IOM dreigen vooral de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen tijdens hun smokkeltraject in een precare situatie verzeild te geraken. Dikwijls zijn ze maandenlang onderweg wat hun situatie nog problematischer maakt:

“Alleen reizen - 86% van de alleen reizende kinderen stelde gebeurtenissen te hebben meegemaakt die beschreven staan in ten minste een van de genoemde indicatoren voor uitbuitingspraktijken, vergeleken met 63% van de volwassenen en 75% van de ondervraagden in Italië en 27% van degenen die via de oostelijke Middellandse Zeeroute zijn aangekomen. Meer jongens (66%) dan meisjes (50%) die op beide routes zonder hun familie reizen, maakten melding van een bepaalde vorm van uitbuiting.

Lange duur van de reis - kinderen die stelden langer dan zes maanden onderweg te zijn geweest gaven eerder aan met een vorm van uitbuiting te maken te hebben gehad. Kinderen op de centrale Middellandse Zeeroute stelden langer onderweg te zijn vanuit het land van vertrek (meer dan vijf maanden) dan zij die via de oostelijke Middellandse Zeeroute reisden (gemiddeld drie maanden in meer dan 70% van de gevallen).”⁶⁰

Een UNICEF-studie bevestigde dat de alleen reizende kinderen die in de smokkelkampen in Noord-Frankrijk waren terecht gekomen, gedurende hun lange reis onderweg vele ontberingen meegemaakt hebben: “Verschillende kinderen vertelden ons dat zij door verschillende criminele bendes werden vastgehouden en dat van hun familie losgeld werd geëist. Sommigen moesten vele maanden onder, op slavernij gelijkende omstandigheden werken om hun reis te kunnen betalen. Anderen werden dan weer voor bepaalde tijd door de plaatselijke autoriteiten vastgehouden. De relaties met de "oom", die door de smokkelaars werd betaald om een groep kinderen van het ene punt naar het andere te begeleiden, waren zelden op edelmoedigheid gebaseerd. We hebben verhalen gehoord over kinderen die te langzaam stapten en die te midden van de bergen in de steek werden gelaten. In veel gevallen is de zee-overtocht tussen Turkije en Griekenland, of Libië/Egypte en Italië, een traumatiserende ervaring gebleken (verlies van dierbaren, gevoel van nakende dood). Ook seksueel misbruik leek wijd verspreid te zijn. Dit werd door de bevraagden bevestigd.”⁶¹

b) Smokkelstatuut en NBMV-verklaringen over precare situatie smokkeltraject

In verschillende mensensmokkeldossiers waarin Myria zich burgerlijke partij gesteld heeft, komen deze vaststellingen uit deze UNICEF-studie ook aan bod. Enkele NBMV-smokkelslachtoffers legden verklaringen af en zaten in het smokkelstatuut. In het Koerdische smokkeldossier Delocation⁶² verklaarde een 15-jarige Palestijn uit Syrië (Damascus), dat hij eerst samen met zijn familie naar Libanon gevlucht was waar ze in een vluchtelingenkamp terecht kwamen. Hij wenste naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld te worden en reisde in maart 2014 via Soedan en Egypte naar de Libische kust en arriveerde een jaar later in Europa: “De tocht in de woestijn duurde zeven dagen. We waren met twaalf wagens die achter elkaar reden. De begeleiders waren gewapend en hadden ook luchtafweer bij. We zaten met wel vijftig mensen in die pick-up met een groot touw rond ons opdat we er niet zouden uitvallen. Soms vielen er wel mensen van de vrachtwagen, en die werden dan door de smokkelaars gewoon dood geschoten en begraven in de woestijn. Iedereen zat daar echt met de schrik op zijn lijf. Vervolgens werd er weer verder gereden. Aangekomen in Libië (Idjdabia) werden we afgezet bij andere smokkelaars,

60 UNHCR, UNICEF and IOM, *Refugee and Migrant Children in Europe, Overview of trends 2017*.

61 UNICEF France, NEITHER SAFE NOR SOUND, *Unaccompanied children on the coastline of the English Channel and the North Sea*, juni 2016.

62 MYRIA, Jaarrapport 2017 Mensenhandel en mensensmokkel *Online*, p. 89.

waar we drie dagen verbleven. Van daaruit gingen we op vrachtwagens naar Bengazi aan de kust. Onderweg kwamen we een wegversperring tegen en moest iedereen uit te stappen en werden we naar een gevangenis Rajma gebracht. In die gevangenis verbleven we zes maanden en werd ik heel veel mishandeld, gemarteld met elektrische shocks op handen en tanden, en geklopt op mijn hoofd. Sindsdien heb ik onophoudelijke hoofdpijn. Ik werd er gefolterd omdat ik een Palestijn ben uit Damascus (Syrië) en staatloos zonder rechten. Na zes maanden hebben ze me vrijgelaten en heb ik gedurende een periode van twee maanden wat gewerkt om geld te verdienen. Vanuit Bengazi ben ik naar Tripoli gegaan, ook aan zee. In Tripoli heb ik 1.000 euro gegeven om met de boot naar Italië te gaan. Ik heb de mensen die deze boottochten organiseren gevonden via de man waarvoor ik in Bengazi werkte. Hij was eigenlijk ook een smokkelaar die ik in de gevangenis ontmoette. Op die boottocht hadden enkel sommige kinderen een zwemvest aan. Ik kan niet goed zwemmen en had ook een zwemvest gevraagd, maar ik moest er 1.000 euro voor betalen. Dat geld had ik niet. De boot waar ik moest opstappen was tien meter lang en er zaten 270 mensen op. Ze dwongen me om onbeschermd op de boot te stappen en al mijn identiteitsdocumenten werden toen afgenomen. Onderweg werden we door de Italianen met een grote boot opgepikt, waarop we naar een kamp gebracht werden. Daar ben ik verder vertrokken naar Rome, en vandaaruit naar Berlijn waar een Palestijn me in contact bracht met een Arabische smokkelaar die me op zijn beurt de naam en telefoonnummer van een smokkelaar gaf. Hij nam een foto van me en stuurde deze door naar de andere smokkelaar. Hij zette me op een trein die via Nederland naar Brussel reed. De smokkelaar herkende me van de foto, en heeft me dan met de auto naar een bosje gebracht van waaruit we nog een half uur moesten stappen tot aan de parking. Daar heeft hij mij overgeleverd aan twee andere mannen. Er liepen daar ook mannen rond met een bivakmuts die de vrachtwagens open deden. Ik ben met een ladder op een vrachtwagen gestapt. Ik was als eerste aan boord, ongeveer een half uur later is een familie opgestapt, daarna nog een jongen alleen." Het slachtoffer werd het smokkelstatuut aangeboden en verklaarde: "Had ik het allemaal op voorhand geweten, ik was nooit aan de tocht begonnen. Mijn moeder heeft al haar juwelen verkocht om mij een toekomst te kunnen geven in het Verenigd Koninkrijk. Ik bevestig dat ik geïnformeerd werd over de mogelijkheid om mij benadeelde persoon te verklaren en over de rechten die hiermee gepaard gaan. Ik verklaar mij benadeelde persoon en ik voel mij ook slachtoffer van mensensmokkel."⁶³

In de rechtspraakanalyse⁶⁴ bespreken we een vonnis waarin een 17-jarige Iraakse jongen verklaringen aflegde tegen zijn Algerijnse smokkelaar die hem mishandeld had. Hij stelde zich burgerlijke partij tijdens het proces en was vermoedelijk op het moment van de feiten een niet-begeleide minderjarige vreemdeling. Op 26 juli 2017 werden een aantal personen gecontroleerd naar aanleiding van een politieactie en hierbij greep een minderjarige transmigrant plots in de burelen van de Scheepvaartpolitie van Zeebrugge een agente bij de arm. Hij gaf te kennen dat hij al 1.200 euro verloren had aan een smokkelaar. Die smokkelaar was volgens hem ook opgepakt tijdens dezelfde actie. Bij nazicht bleek deze persoon zich inderdaad in de kantoren van de Scheepvaartpolitie te bevinden. Het slachtoffer werd verhoord met een tolk Arabisch en gaf aan stokslagen te hebben gekregen van de broer van de smokkelaar in het safehouse te Brussel. De behandelende geneesheer stelde inderdaad letsels vast en was van oordeel dat deze verenigbaar waren met de stokslagen waarover het slachtoffer sprak. Tijdens zijn verhoor verklaarde het slachtoffer dat hij de smokkelaar in 2016 leerde kennen in Ankara (Turkije). In Ankara werden mensen verzameld die naar het Verenigd Koninkrijk wilden gaan. Het slachtoffer moest 200 dollar betalen. Via Roemenië kwam hij naar Charleroi. Ze werden opgedeeld in groepen van ongeveer tien personen zodat ze niet zouden opvallen voor de politie. Van Charleroi ging het naar Brussel, en van daar was hij naar Knokke gereisd, en dan met de kusttram naar Zeebrugge. De smokkelaar bleef altijd bij hun groepje. Het slachtoffer stelde bang te zijn van de smokkelaar en werd opgevangen als slachtoffer van mensensmokkel. Het slachtoffer werd nadien verschillende malen opnieuw verhoord en gaf een gedetailleerde omschrijving van het huis waar hij was ondergebracht en duidde enkele medeplichtigen aan. Het telefonie-onderzoek bevestigde de verklaringen van het slachtoffer. Deze zaak toont aan dat het smokkelstatuut, ook bij minderjarigen, een belangrijke meerwaarde in het onderzoek kan bieden.

“Had ik het op voorhand geweten, ik was nooit aan de tocht begonnen. Mijn moeder heeft al haar juwelen verkocht om mij een toekomst te kunnen geven in het Verenigd Koninkrijk.”

63 MYRIA, Jaarrapport 2017 Mensenhandel en mensensmokkel *Online*, p. 93.

64 Zie deel 3, hoofdstuk 4, punt 3; Corr. Brugge, 21 juni 2017, 17^e kamer.

c) Toepassing van de NBMV-procedure

Uit de smokkeldossiers blijkt dat verschillende niet-begeleide minderjarige vreemdelingen doorverwezen werden naar de Dienst Voogdij en soms ook verklaringen aflegden in het kader van het smokkelstatuut. In een Indo-Pakistaans smokkeldossier⁶⁵ werden bij verschillende smokkeltransporten twee Iraanse 17-jarige jongens en een Indo-Pakistaanse jongen geïntercepteerd door de politie. Ze werden via de Dienst Vreemdelingenzaken doorverwezen naar de Dienst Voogdij. De smokkelaars beklagden zich ook in hun afgetapte telefoongesprekken dat de minderjarigen opgevangen werden in het kader van de NBMV-procedure. In een Koerdisch smokkelnetwerk⁶⁶ zei de hoofdbeklaagde dat een minderjarige “in een verkeerde vrachtwagen is geplaatst en nu opgepakt is en naar een jeugdopvangcentrum is gebracht”.

Verschillende minderjarigen vluchtten nadien uit de opvangcentra waarin ze geplaatst werden en zochten terug contact om opnieuw naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld te worden. In het dossier Sechmet werd een 16-jarige Syriër maar liefst veertien keer geïntercepteerd door de politie. In een Albanees smokkelnetwerk⁶⁷ werden bij een interceptie in Zeebrugge drie personen uit een afgesloten koelcontainer gehaald. De slachtoffers waren een Albanees, een Pakistaan en een elfjarige Afghaanse jongen die daarvoor al onder toezicht stond van de Dienst Voogdij maar was weggelopen uit de jeugdinstelling. De politie contacteerde de Dienst Vreemdelingenzaken waarop de Dienst Voogdij de niet-begeleide minderjarige nogmaals ophaalde. Uit het dossier blijkt dat de jongen twee dagen later helaas opnieuw was weggelopen.

De NBMV-procedures worden bij smokkelintercepties ook niet altijd uitgevoerd, zoals blijkt uit de gerechtelijke dossiers. Uit de rechtspraak blijkt dat smokkelaars uit Eritrea slachtoffers uit Eritrea en Soedan smokkelden. Hieronder bevond zich vermoedelijk een minderjarige jongen uit Eritrea maar het dossier bevatte geen documenten zoals identiteitskaart, geboorteakte of dergelijke om zijn minderjarigheid te kunnen staven.⁶⁸ Na de smokkelinterceptie werd de noodzakelijke registratie voor de NBMV-procedure dus niet uitgevoerd. Dit werd ook reeds vastgesteld in de dossieranalyses van voorgaande jaarrapporten. In een Afghaans smokkeldossier⁶⁹ werden

verschillende minderjarigen geïntercepteerd en zouden als niet-begeleide minderjarige vreemdeling moeten doorverwezen worden naar de Dienst Voogdij. Maar bij verschillende intercepties was het niet altijd duidelijk of die stappen gevolgd werden omdat de informatie of gegevens of de normale procedure gevolgd werd in het dossier niet beschikbaar was. Een van die intercepties lag mee aan de basis van de opstart van dit dossier. Op 8 december 2011 werden vier smokkelslachtoffers, waaronder een alleenreizende minderjarige, door de smokkelaars in een afgesloten container gestoken. De smokkelslachtoffers dreigden te verstikken en werden ontdekt nadat een van hen een noodoproep had gedaan.

De smokkelaars spelen ook doelbewust in op de bestaande maatregelen voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen om hun smokkeloperaties meer winstgevend te maken. Zo pochte de smokkelleider er in de telefoontap van een Afghaans smokkeldossier⁷⁰ over dat er veel minderjarigen door hen gesmokkeld werden. Op één nacht waren ze erin geslaagd om twaalf minderjarigen te smokkelen. De smokkel van minderjarigen beschouwden ze als een lucratieve business omdat hun kwetsbare positie de kansen op succes danig verhoogde. In de telefoontap kwam geregeld ter sprake dat ze gerust konden zijn en bij een interceptie vrijgelaten zouden worden. In de dossieranalyse⁷¹ bespreken we hoe de smokkelaars dit in een Albanees dossier als een contrastrategie gebruikten.

d) Maximiliaanpark

Verschillende niet-begeleide minderjarige vreemdelingen passeerden via het Maximiliaanpark om daarna via de parkings langs de autosnelweg naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld te worden. Dat werd ook vastgesteld in het Brusselse dossier Celebration waarin een Koerdisch smokkelnetwerk actief was. Een groep van zes Syriërs, waaronder een niet-begeleide minderjarige, werd in 2015 door de politie uit een vrachtwagen gehaald nadat ze ontdekt werden tijdens een ontlading van de vracht. De magistraat van wacht gaf instructie om ze te verhoren als slachtoffer van mensensmokkel en DVZ te verwittigen. Zowel de minderjarige als de andere slachtoffers verklaarden dat ze in het Maximiliaanpark een smokkelaar hadden ontmoet die hun transport naar het Verenigd Koninkrijk had geregeld.

65 MYRIA, Jaarverslag 2015 mensenhandel en mensensmokkel, *Schakels verbinden*, p. 80.

66 MYRIA, Jaarrapport 2016 Mensenhandel en mensensmokkel, *Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 107.

67 MYRIA, Jaarverslag 2015 mensenhandel en mensensmokkel, *Schakels verbinden*, pp. 78-80.

68 Zie deel 3, hoofdstuk 4, punt 3; Corr. Luik, 30 januari 2018.

69 MYRIA, Jaarverslag 2015 mensenhandel en mensensmokkel, *Schakels verbinden*, pp. 85-90.

70 MYRIA, Jaarverslag 2015 mensenhandel en mensensmokkel, *Schakels verbinden*, p. 88-90.

71 Zie deel 3, hoofdstuk 2, punt 2.4., *Contrastrategie smokkelaars*.

1.2.2. | Gezinsmokkel

In de meeste smokkeldossiers⁷² stellen we vast dat er geregeld families met kleine kinderen in koelwagens gesmokkeld worden. Soms krijgen 3-jarige kinderen of zelfs huilende baby's slaappillen toegediend om te zwijgen. Die slachtoffergroep krijgt weinig aandacht van de beleidsmakers en actoren. Nochtans is het een zeer kwetsbare groep die omwille van hun precare situatie extra risico's moet ondergaan en de nodige bescherming verdient.

a) Vaststellingen in telefoontap

Een voorbeeld hiervan is een Afghaans smokkeldossier⁷³ waarin veel families werden gesmokkeld. Dit was heel lucratief voor de Afghaanse smokkelaars want de smokkeltarieven voor een familie waren duurder omdat ze als gezin samen moesten vertrekken en reizen. De aanwezigheid van huilende kinderen die de omgeving konden alarmeren verhoogde ook aanzienlijk de risico's om betrappt te worden.

De telefoontap sprak hier boekdelen. Een smokkelaar besprak dit met de smokkelleider: "Wat doen we met het kind van 2 jaar? Moeten we ook voor hem het volledige bedrag vragen?" De smokkelleider antwoordde hierop: "Je moet nog extra geld voor hem vragen omdat het kind te jong is. Dat is de normale gang van zaken. Als het kind huilt, dan wordt het moeilijker. We kunnen het slaappillen geven."

Tijdens een gesprek hadden ze het ook over het smokkeltransport van een hoogzwangere vrouw die elk moment kon bevallen: "Die is zwanger en zit in haar achtste of negende maand en vroeg om haar echtgenoot alleen te sturen." De smokkelleider: "Zeg hen dat het beter is dat ze niet hier bevalt omdat het met een pasgeboren baby moeilijker wordt, vraag hen om zelfs geen vijf minuten langer hier te blijven."

De smokkelaars toonden geen greintje respect voor het menselijk leven. Dat bewijzen hun uitspraken over een baby en haar moeder: "Een van de moeders heeft een baby van drie à vier maand oud en die huilt en huilt. Zal ik haar baby in het bos weggooien? Ik zal haar zeggen dat ze door een zwarte geneukt kan worden en een andere baby kan krijgen."

De politie intercepteerde in het Verenigd Koninkrijk ook gezinnen met kinderen. Een van de smokkelacties die mee de aanleiding vormden voor de opstart van het dossier, was een smokkeltransport van een Iraanse familie (vader, moeder en twee kinderen). Ze werden op 3 januari 2012 ontdekt in een gesloten container in Purfleet in de omgeving van Londen. De chauffeur had een slaappauze genomen op de parking van Groot-Bijgaarden waar de familie in zijn vrachtwagen gekropen was.

b) Smokkelstatuut

In een Koerdisch smokkeldossier⁷⁴ legde een familie verklaringen af in het kader van het smokkelstatuut. In oktober 2014 contacteerde een anonieme tussenpersoon de lokale politie van Schaarbeek om een Iraans-Koerdisch gezin met twee dochters van 3 en 5 jaar als slachtoffer van mensensmokkel aan te brengen. De politie sprak de volgende ochtend af met het gezin aan de ingang van een hotel. Daar gaf de vader reeds een kort relaas en overhandigde zijn gsm aan de politie. Het gezin volgde de politie naar het politielokaal om er verklaringen af te leggen en klacht neer te leggen. Ter plaatse stelde de politie bij verificatie van twee telefoonnummers in de gsm vast dat die nummers gekend waren in twee verschillende smokkeldossiers. De politie contacteerde de Brusselse referentiemagistraat mensensmokkel die haar toestemming gaf voor het slachtofferstatuut na hun verhoor. Het gezin was al zeven keer gesmokkeld en had veel informatie over de smokkelaars, de Britse organisatoren en hun Facebook-profielen.

c) Maximiliaanpark

In een Koerdisch smokkeldossier⁷⁵ van 2014 werd het onderzoek opgestart nadat een Iraanse vrouw en haar 15-jarige dochter geïntercepteerd werden op een parking en verklaringen hadden afgelegd. Ze kwamen van de smokkelkampen in Noord-Frankrijk en passeerden via het Maximiliaanpark. Op de gsm van de moeder stond een bericht met instructies van de smokkelaars dat het geld binnen de 24 uur op hun rekening moest staan en dat haar broer borg moest staan. Een ander bericht bevatte duidelijke instructies over een locatie in Brussel, vlakbij het Maximiliaanpark waar vaak vreemdelingen op doortocht overnachten.

72 MYRIA, Jaarverslag 2015 mensenhandel en mensensmokkel, *Schakels verbinden*, deel 2, hoofdstuk 2, punt 2.1.4.a., punt 2.2.4.a., en 2.4.4.c.

73 *Ibid.*, hoofdstuk 2, deel 2, punt 2.4.4.

74 MYRIA, Jaarrapport 2017 Mensenhandel en mensensmokkel *Online*, pp. 89-95.

75 MYRIA, Jaarrapport 2016 Mensenhandel en mensensmokkel, *Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 103-107.

1.2.3. | Minderjarigen in smokkelkampen

Eind 2016 werden de smokkelkampen van Noord-Frankrijk ontruimd maar intussen zijn er nieuwe kampen ontstaan. Tussen de restanten van de smokkelkampen in Noord-Frankrijk verblijven nog altijd veel minderjarigen. Die kampen vormen dus nog steeds een belangrijke uitvalsbasis voor de aanvoer van smokkelslachtoffers die via parkings langs de autosnelwegen in België naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld worden. De kampen worden gerund door smokkelaars.

a) Smokkeldossier en smokkelkamp

In een Koerdisch smokkeldossier⁷⁶ beheerde de hoofdbeklaagde het smokkelkamp van Tétéghem waar hij de lakens uitdeelde. Mensensmokkel was jarenlang zijn 'voltijdse' bezigheid. De smokkelslachtoffers kwamen uit Afghanistan, Syrië, Turkije en Iran. Onder hen ook gezinnen met minderjarige kinderen en zwangere vrouwen. Ongeveer 10% van de slachtoffers waren kinderen.

Uit de telefoongesprekken bleek dat de smokkelaars ervoor zorgden dat de gesmokkelden in het vluchtelingenkamp of de 'jungle' konden verblijven tot zij de oversteek naar het Verenigd Koninkrijk maakten. De smokkelaars waren zelf aanwezig in het kamp en zorgden voor eten en boodschappen. Smokkelkandidaten die niet genoeg geld hadden, moesten eerst werken in de 'jungle' en konden pas dan naar het Verenigd Koninkrijk getransporteerd worden.

De smokkelleider besliste over de transporten en wie wel en wie niet op transport werd gezet. De smokkelaars verzamelden de gesmokkelden voor vertrek en kozen de voertuigen uit waarin de slachtoffers gesmokkeld werden. Bij een transport zonder garantie op succes werden de smokkelslachtoffers waaronder verschillende gezinnen met kinderen vanuit de 'jungle' naar de parkings in België gebracht en op een vrachtwagen richting het Verenigd Koninkrijk gezet. De hoofdbeklaagde legde tijdens zijn verhoor de werkwijze uit: tien à vijftien gesmokkelden vertrokken vanuit het kamp van Tétéghem in bestelwagens. Vooraf verkende een personenwagen met één of twee smokkelaars de parkings. Vervolgens werd er gebeld om signaal te geven dat de gesmokkelden mochten komen. De gesmokkelden werden in de buurt van de parkings uit de bestelwagen gelaten, en verstopten zich in de weilanden of de struiken. Vervolgens liet de smokkelaar

de gesmokkelden tot bij zich op de parking komen en stopte hen in een vrachtwagen of een koelwagen.

De smokkel van families vanuit het kamp van Tétéghem bracht veel meer op voor de smokkelaars zodat ze vooral in deze doelgroep van smokkelslachtoffers interesse toonden. Logischerwijze vertoefden er ook veel families met kinderen in het kamp. Uit de telefoontap bleek dat er families met kinderen van alle leeftijden werden gesmokkeld, zelfs zwangere vrouwen.

b) Smokkelstatuut

In dit dossier legde een niet-begeleid minderjarig Afghaans meisje verklaringen af in het kader van het smokkelstatuut. Het meisje was net zeventien jaar geworden en vormde een koppel met een meerderjarige Afghaan. Ze hadden 60.000 euro betaald voor een transport van Afghanistan naar het Verenigd Koninkrijk. De familie van haar vriend had het geregeld. Ze was gevlucht uit Afghanistan omdat haar leven daar in gevaar was.

Ze verklaarde dat ze in het kamp van Tétéghem verbleef, een soort tentenkamp in een bos. Ze verbleef er ook zelf in een tent. Over haar smokkeltransport in België verklaarde ze: "We vertrokken met twee personenwagens vanuit het kamp. In onze wagen zaten zeven personen. Twee personen werden zelfs in de koffer gestoken. De smokkelaars delen ons hun nummers nooit mee en veranderen ze ook constant. Wij worden opgebeld maar kunnen nooit zelf bellen naar hen, ze nemen niet op. Ik heb schrik van hen en vertel alles wat ik weet maar hun namen ken ik niet, ik kan hen ook niet goed beschrijven... In het Verenigd Koninkrijk zouden we ons aangeven aan de politie. We zouden daar dan asiel vragen. Er is daar geen familie. Mijn broer woont daar maar omdat ik met mijn vriend ben weggelopen, ga ik niet naar hem toe."

Ze voegde eraan toe dat ze bij een vorige smokkel poging aan de dood ontsnapt was: "Een week geleden heb ik een gelijkaardige poging ondernomen en werden we in een vrieswagen gestoken op dezelfde parking. Daar is geen politie tussengekomen. Maar we hebben de chauffeur kunnen verwittigen om de trailer te openen. Anders waren we dood. De naam van degene die ons op de trailer zette, ken ik niet. We werden onder druk gezet om in te stappen. Het zijn ook constant andere smokkelaars."

c) UNICEF-onderzoek smokkelkampen

UNICEF voerde van januari tot april 2016 een ruim onderzoek uit naar de situatie van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in zeven smokkelkampen in Noord-Frankrijk: Calais, Grande-Synthe, Angres,

⁷⁶ MYRIA, Jaarrapport 2016 Mensenhandel en mensensmokkel, *Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 110.

Norrent Fontes, Steenvoorde, Tétégghem en Cherbourg. Ze baseerden zich daarvoor op interviews en groepsgesprekken met 61 niet-begeleide minderjarigen: “Van de bevraagde kinderen en jongeren waren er drie tussen 11 en 12 jaar, negen tussen 13 en 14 jaar en negenenvertig tussen 15 en 17 jaar, en ze waren afkomstig uit Afghanistan, Egypte, Syrië, Koerdistan (Iran of Irak), Soedan, Eritrea, Ethiopië, Koeweit, Guinee of Vietnam. De gesprekken duurden zo'n 90 minuten. Volgens hun verklaringen verbleven zij gemiddeld vijf maanden in de "jungles"; sommigen waren op het moment van de gesprekken negen maanden aan de kust geweest, terwijl één er een jaar en twee maanden had gezeten. Bij de alleenstaande kinderen ging het zelden om meisjes en meestal waren ze afkomstig uit Eritrea en Ethiopië, in een aantal zeldzame gevallen uit Soedan.”⁷⁷

Volgens de UNICEF-researchers passeerden er tussen juni 2015 en maart 2016 ongeveer 2.000 niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in de smokkelkampen. Gemiddeld verbleven ze er vijf maanden maar sommigen vertoefden er negen maanden en zelfs een jaar.⁷⁸

d) Seksuele uitbuiting meisjes

Het onderzoek van UNICEF stelde verschillende feiten van seksuele uitbuiting vast bij de niet-begeleide minderjarige meisjes die zich als meerderjarigen uitgaven⁷⁹: “Tijdens de gesprekken met jonge Ethiopische, Eritrese en Koerdische vrouwen zijn praktijken aan het licht gekomen waarbij seksuele diensten werden geruild tegen de belofte op een overtocht naar het Verenigd Koninkrijk, of om de reis te betalen en toegang te krijgen tot bepaalde zones. Te Norrent Fontes en Steenvoorde hebben de mannen en een aantal meisjes tijdens onze gesprekken het onderwerp aangesneden. Mensen die berusten en berooid zijn worden gedwongen zich te prostitueren om het toegangsgeld te betalen (circa € 500). Hoewel ze stelden dat ze klanten mochten weigeren, geven de tarieven die ze noemden, zo'n 5 euro per beurt, een idee van de druk waaraan ze waren blootgesteld om de 5000 à 7000 euro bijeen te krijgen die voor een overtocht werd aangerekend. Hoewel kinderen in theorie niet met dat soort uitbuiting te maken kregen, stelden de bevraagden dat de kinderen die zich prostitueerden, tijdens politiecontroles beweren volwassenen te zijn. Diverse actoren op het terrein, met name de teams van de tijdelijke opvangcentra, konden bij jonge meisjes nogal wat heen-en-weer gereis vaststellen. De meisjes beweerden in Parijs te gaan uitrusten. De zorgteams te Parijs die zich bekommeren om mensen die

zich met prostitutie inlaten, meldden ons de aanwezigheid van meisjes uit de Hoorn van Afrika, die beweerden naar Calais te gaan en vermoedelijk door Albanese pooiers in het oog werden gehouden. De aanwezigheid van Albanese organisaties is plausibel. In augustus 2015 had de politie immers een Albanees netwerk in Calais ontmanteld, dat mensensmokkel koppelde aan pooierschap ... Deze vorm van dwang, die in verschillende dossiers wordt vastgesteld, lijkt op schuldlavernij. De jonge meisjes (kinderen of volwassenen) weten dat als ze er niet in slagen het door de smokkelaars gevraagde bedrag bijeen te krijgen, ze het veel moeilijker zullen hebben om het Verenigd Koninkrijk te bereiken. Zonder geld of naaste verwanten die hun overtocht kunnen financieren, raken ze verstrikt in een situatie waarin ze seksueel worden uitgebuit. Op basis van de verzamelde informatie kan men ervan uitgaan dat er zich langs de kust twee vormen van prostitutie voordoen. Een eerste geval is dat van de prostitutie waarbij sommige vrouwen er zich "bij neerleggen", om sneller de overtocht te kunnen maken, wat niet noodzakelijk georganiseerd is; een tweede geval heeft te maken met pooiers die jonge vrouwen buiten de kuststreek (Parijs, Rijsel) uitbuiten.”⁸⁰

e) Seksuele uitbuiting Afghaanse jongetjes

Uit de smokkeldossiers waarin Myria zich burgerlijke partij stelde, blijkt dat er indicaties waren dat Afghaanse jongetjes in de smokkelkampen seksueel uitgebuit werden door een smokkelleider die via België opereerde. In een Afghaans smokkeldossier⁸¹ regelde de smokkelleider via Skype een gratis smokkelreis voor een minderjarige naar Frankrijk waarbij de jongen die achteraf in natura moest afbetalen. Een medewerker telefoneerde naar de smokkelleider met de boodschap:

“Er zijn een paar mooie jongens en als je wil kan ik ze naar jou sturen. De smokkelleider reageerde: laat maar, eerst eentje via Skype zien en dan zal ik eentje zijn reis helemaal tot Frankrijk vergoeden. Oké, geef mijn nummer aan een van die twee minderjarigen, aan diegene die er heel 'luxe' uitziet.”

Die Afghaanse smokkelleider opereerde vanuit een smokkelkamp in Calais, waar UNHCR ook melding gemaakt heeft van seksueel misbruik van Afghaanse jongetjes: “Uit individuele interviews met onze onderzoeker in Calais is gebleken dat een aantal zeer jonge

De meeste Afghaanse migranten zijn zeer jong en niet geïnformeerd. Dat maakt hen volledig afhankelijk van hun smokkelaar en kwetsbaar voor misbruik zoals seksuele uitbuiting.

77 UNICEF France, NEITHER SAFE NOR SOUND, *Unaccompanied children on the coastline of the English Channel and the North Sea*, juni 2016.

78 *Ibid.*

79 Dit stellen we ook vast bij de Nigeriaanse meisjes.

80 UNICEF France, NEITHER SAFE NOR SOUND, *Unaccompanied children on the coastline of the English Channel and the North Sea*, juni 2016.

81 MYRIA, Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, dossieranalyse, punt 2.4., p. 89.

jongens heeft laten verstaan seksueel te zijn misbruikt door smokkelaars. Dat is iets waar jonge Afghanen niet snel over zullen praten uit vrees voor stigmatisering of vergelding... Meestal zijn Afghaanse migranten zeer jong en niet geïnformeerd, en zijn ze volledig afhankelijk van hun smokkelaar, wat hen kwetsbaar maakt voor misbruik zoals seksuele uitbuiting.”⁸²

De UNICEF-studie kon via de interviews van de Afghaanse kinderen hierover meer informatie bekomen en kaderen: “Bij de geïnterviewde Afghaanse kinderen blijkt de angst voor verkrachting een van hun grootste zorgen te zijn. In de getuigenissen die werden verzameld was er sprake van dat ze zich seksueel moesten laten misbruiken, vooral wanneer de smokkelaar en zijn/haar vrienden alcohol hadden geconsumeerd. Hoewel het aantal minderjarige slachtoffers onmogelijk kan worden becijferd, komt deze vorm van uitbuiting op de verschillende sites relatief veel voor. Een tragisch voorbeeld hiervan is de waarschijnlijke interventie van politiediensten in februari 2016 wegens seksuele geweldpleging tegen een twintigtal Afghaanse kinderen in de "jungle" van Calais.⁸³ Vooral Afghaanse jongens zijn volgens ons bijzonder kwetsbaar voor seksueel geweld als gevolg van praktijken die zijn afgeleid van het lokale gebruik *bacha bazi*. In Afghanistan zijn de betrekkingen tussen jongens en meisjes aan strikte regels onderworpen. Sommige jongens dienen daarom als seksuele object door de praktijk *bacha bazi*. In Afghanistan mogen mannen en vrouwen elkaar nooit ontmoeten, tenzij binnen een familieband. In deze bijeenkomsten, waar zelfs prostituees niet zijn toegelaten, spelen de jonge jongens de rol van de meisjes. Het is essentieel dat ze *berich batcha* (jongens zonder baard) zijn. Het is een dubbelzinnig spel, waarbij de deelnemers hen taart aanbieden en bankbiljetten toewerpen. (...) Intussen is deze vorm van pedofilie endemisch geworden, met name in de zuidelijke Pashtun-regio's, onder de Oezbeken uit het noorden en in Kaboel (...). Ondanks de aanwezigheid van sterke religieuze structuren wordt *bacha bazi* door de Afghanen beschouwd als een legitieme praktijk en niet als een slechte of onwettige gewoonte. Volgens de migranten die we hebben geïnterviewd, betekenen deze praktijken dat verkrachting van jonge jongens als sociaal acceptabeler wordt beschouwd dan verkrachting van

meisjes, die tot wraakacties kunnen leiden. Doorgaans behoort de verkrachter tot dezelfde etnische groep.”⁸⁴

f) *Gedwongen gepleegde misdrijven*

Volgens de UNICEF-studie worden verschillende niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die hun smokkeltrip niet kunnen betalen, gedwongen om misdrijven te plegen: "Niet-begeleide kinderen, die geen geld hebben, worden gedwongen om voor de mensensmokkelaars of -handelaars te werken, of om zich met gevaarlijkere activiteiten (diefstal, handel, prostitutie) in te laten. Volgens onze interviews en waarnemingen van zorgverleners ter plaatse zouden kinderen van Egyptische afkomst worden ingezet om te stelen van andere migranten of van andere aanwezigen in de "jungle" van Calais. Het grootste deel van de buit van deze diefstallen wordt 's avonds verkocht op de geïmproviseerde markt ter plaatse die door de volwassenen wordt gerund. Hoewel we de aard van de relatie tussen de kinderen die de diefstallen plegen en de volwassenen die de goederen doorverkopen niet hebben kunnen vaststellen, zijn er aanwijzingen dat het mogelijks om mensenhandel gaat. Bij Egyptische kinderen kon wel worden vastgesteld dat ze heroïne verkochten. Het tijdelijke opvangcentrum heeft een van die gevallen bij de politie gemeld. Dit heeft geleid tot een interventie van de ordediensten in het weekend van 2-3 april 2016. De kinderen die als dealer werden geïdentificeerd, werden door volwassenen begeleid. Hoewel het bestaan van dwang niet kon worden vastgesteld zijn er risico's verbonden aan het inzetten van kinderen bij de verkoop van drugs. Wat ten slotte de situatie van de Vietnamezen die in Agres en Grande-Synthe wonen betreft, is het niet mogelijk gebleken in de loop van de evaluatie een rechtstreekse getuigenis op te tekenen omdat de op de site aanwezige niet-begeleide kinderen niet vrij konden spreken (een duidelijke aanwijzing van mensenhandel). Toch zijn er verschillende gevallen vastgesteld van Vietnamese kinderen die werden uitgebuit op cannabisboerderijen in het Verenigd Koninkrijk, Straatsburg en in de omgeving van Parijs.”⁸⁵

82 UNHCR, From A Refugee Perspective, Discourse of Arabic speaking and Afghan refugees and migrants on social media from March to December 2016, Aril 2017. www.unhcr.org/uk/5909af4d4.pdf.

83 UNICEF-studie: Hoewel we deze informatie niet officieel konden bevestigen, hebben verschillende bronnen (politie en organisaties) in februari 2016 aangegeven dat volwassenen achter het Kaboul Café zijn gearresteerd na de groepsverkrachting van een twintigtal Afghaanse kinderen. Volgens onze informatie heeft deze arrestatie niet geleid tot het nemen van beschermende maatregelen tegenover de jonge slachtoffers van deze geweldpleging.

84 UNICEF France, NEITHER SAFE NOR SOUND, *Unaccompanied children on the coastline of the English Channel and the North Sea*, juni 2016.

85 UNICEF France, NEITHER SAFE NOR SOUND, *Unaccompanied children on the coastline of the English Channel and the North Sea*, juni 2016.

2. Slachtofferstatuut en opvang van minderjarige slachtoffers van mensenhandel

2.1. | De bescherming van minderjarige slachtoffers van mensenhandel in de internationale en Europese instrumenten

Doorheen de jaren heeft de internationale gemeenschap belangstelling getoond voor mensenhandel en verschillende rechtsinstrumenten aangenomen om de staten te helpen bij de aanpak ervan. Daarbij neemt de bescherming van slachtoffers, en met name van kinderen, een belangrijke plaats in.

In het Mensenhandelprotocol van de Verenigde Naties tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad⁸⁶ heeft de bescherming van slachtoffers enerzijds betrekking op de bijstand en de bescherming in het kader van strafprocedures⁸⁷ en anderzijds op hun fysiek, psychologisch en sociaal herstel.⁸⁸

De kinderen verdienen bijzondere aandacht, rekening houdend met hun specifieke behoeften (zoals huisvesting, onderwijs en passende zorgverstrekking). De gastlanden moeten ook maatregelen overwegen om het slachtoffer de mogelijkheid te bieden tijdelijk of permanent op hun grondgebied te blijven.⁸⁹ In dat verband moeten de staten rekening houden met humanitaire en persoonlijke factoren. Er zijn ook maatregelen gepland om de

terugkeer van slachtoffers naar hun land van herkomst te vergemakkelijken.⁹⁰

Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind verplicht de staten die partij zijn bij dit verdrag ertoe "alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen te nemen om de ontvoering en de verkoop van of de handel in kinderen voor welk doel dan ook en in welke vorm ook te voorkomen".⁹¹ Dat impliceert onder meer een afdoende identificatie van die kinderen.⁹² De staten dienen tevens passende maatregelen te nemen om het fysieke en psychologische herstel en de sociale re-integratie van elk kind dat slachtoffer is van uitbuiting te vergemakkelijken. Bovendien moeten "herstel en re-integratie plaatsvinden in omstandigheden die de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind bevorderen".⁹³

De staten moeten gepaste maatregelen nemen om het fysieke en psychologische herstel en de sociale re-integratie van elk minderjarig slachtoffer te vergemakkelijken.

Een ander belangrijk instrument is het Verdrag van de Raad van Europa.⁹⁴ Bij het nemen van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van mensenhandel moet onder meer rekening worden gehouden met een aanpak gebaseerd op de rechten van het kind.⁹⁵ Het verdrag is grotendeels gewijd aan de bescherming van slachtoffers. Daartoe dienen de staten te beschikken over gekwalificeerd personeel om slachtoffers, met name kinderen, afdoende te kunnen identificeren.⁹⁶ Als het om een niet-begeleide minderjarige vreemdeling gaat die als slachtoffer wordt geïdentificeerd, moeten de staten zorgen voor zijn vertegenwoordiging (via een wettelijke voogd, een organisatie of een autoriteit die in het hoger belang van het kind moet handelen)⁹⁷, zijn identiteit en nationaliteit vaststellen en zijn familie opsporen indien dat zijn hoger belang dient.⁹⁸

In tegenstelling tot het Protocol van Palermo betreffende mensenhandel, waar bepaalde maatregelen om slachtoffers bij te staan slechts facultatief waren, worden die door het Verdrag van de Raad van Europa verplicht.

86 Aanvullend Protocol bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad van 15 november 2000, gericht op de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel.

87 Art. 6, §1 en §2 van het Protocol. Het gaat om maatregelen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer, informatie over toepasselijke gerechtelijke en administratieve procedures en bijstand, om ervoor te zorgen dat in de passende fasen van de strafprocedure rekening wordt gehouden met de standpunten en zorgen van het slachtoffer. Deze maatregelen bieden slachtoffers van mensenhandel ook de mogelijkheid een vergoeding te krijgen voor de schade die zij hebben geleden (art. 6, §6).

88 Zie art. 6, §3 van het Protocol. De goedkeuring van dat soort maatregelen is facultatief. Het gaat hier concreet om adequate huisvesting, advies en voorlichting in een taal die de slachtoffers begrijpen, om medische, psychologische en materiële bijstand, om tewerkstellingsmogelijkheden, onderwijs en opleiding.

89 Art. 7 van het Protocol.

90 Art. 8 van het Protocol.

91 Art. 35 IVRK.

92 Comité voor de rechten van het kind, *Algemene opmerking nr. 6 (2005), over de behandeling van niet-begeleide kinderen buiten hun land van herkomst*, punt 52.

93 Art. 39 IVRK.

94 Verdrag van de Raad van Europa van 16 mei 2005 inzake de bestrijding van mensenhandel.

95 Toelichting op het Verdrag van de Raad van Europa van 16 mei 2005 inzake de bestrijding van mensenhandel, §52.

96 Art. 10 van het Verdrag.

97 Art. 10, 4 a) van het Verdrag. In België krijgen de NBMV een voogd toegewezen.

98 Art. 10, 4 b) en c) van het Verdrag. Het opsporen van de familie zal bijvoorbeeld zijn hoger belang niet dienen, als de familie achter de mensenhandel zit.

Zo is elke lidstaat verplicht maatregelen te nemen om slachtoffers bij te staan in hun fysieke, psychologische en sociale herstel⁹⁹, zoals gepaste en veilige huisvesting, toegang tot medische noodhulp, advies en voorlichting over hun rechten in een taal die zij begrijpen, bijstand om ervoor te zorgen dat in strafprocedures tegen daders met hun rechten en belangen rekening wordt gehouden, en toegang tot onderwijs voor de kinderen. Voorts bepaalt het Verdrag dat bijstand aan slachtoffers niet afhankelijk mag worden gemaakt van hun bereidheid om al dan niet te getuigen.¹⁰⁰ Bij de toepassing van maatregelen op het vlak van huisvesting, onderwijs en passende zorgverlening moet rekening worden gehouden met de rechten van het kind.

Slachtoffers verblijven bovendien ook regelmatig zonder papieren op het grondgebied van het land waar ze zijn uitgebuit. Het verdrag voorziet in de afgifte van verblijfstitels die in bepaalde gevallen kunnen worden verlengd.¹⁰¹ Wat de kinderen betreft, bepaalt het verdrag dat "wanneer het juridisch noodzakelijk is, de verblijfstitel van kinderen die slachtoffer zijn, afgegeven wordt in overeenstemming met hun hoger belang en, in voorkomend geval, onder dezelfde voorwaarden wordt verlengd".¹⁰²

Ook op EU-niveau wordt in de richtlijn 2011/36/EU inzake mensenhandel¹⁰³ groot belang gehecht aan de bescherming van kinderen die het slachtoffer zijn van mensenhandel:

- Bij het verlenen van bijstand, zorg en bescherming moet het hoger belang van het kind centraal staan (artikel 13, 1);
- Kinderen moeten de nodige hulp en bijstand krijgen voor hun lichamelijke en psychosociale herstel, in functie van hun persoonlijke situatie, om voor hen

een duurzame oplossing te vinden (artikel 14)¹⁰⁴;

- Kinderen die slachtoffer zijn van mensenhandel moeten in het kader van strafonderzoeken en -procedures worden beschermd (artikel 15). Die maatregelen hebben met name betrekking op het verhoor van het kind¹⁰⁵, de toegang tot gratis juridisch advies en een gratis juridische vertegenwoordiging;
- Artikel 16 is gewijd aan het bijzondere geval van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. De hulp- en bijstandsmaatregelen moeten heel in het bijzonder met deze persoonlijke situatie rekening houden.¹⁰⁶

Bovendien heeft de Europese Unie in het kader van de bestrijding van de illegale immigratie met richtlijn 2004/81/EU maatregelen genomen waardoor niet-Europese slachtoffers van mensenhandel in aanmerking komen voor een tijdelijke verblijfsvergunning wanneer zij met de bevoegde autoriteiten samenwerken.¹⁰⁷ De lidstaten kunnen beslissen dit systeem uit te breiden naar de kinderen.¹⁰⁸ Het is vooral deze richtlijn die de Belgische wetgever heeft omgezet om er het 'slachtofferstatuut' van te maken, dat we verderop in dit verslag bespreken.

⁹⁹ Art. 12 van het Verdrag.

¹⁰⁰ Art. 11, §2 van het Verdrag.

¹⁰¹ Art. 14 van het Verdrag. Staten kunnen ervoor kiezen deze vergunningen in één of twee van volgende hypothesen uit te reiken: indien het verblijf van het slachtoffer noodzakelijk is, ofwel wegens zijn persoonlijke situatie, ofwel omwille van de samenwerking met de bevoegde autoriteiten in het kader van een onderzoek of een strafprocedure. Vermoedelijke slachtoffers moet vooraf ook een minimale herstel- en bedenkijd van 30 dagen worden geboden. Die 30 dagen moeten hen de kans geven zich te herstellen en zich te onttrekken aan de invloed van de mensenhandelaars enerzijds, en met kennis van zaken te beslissen of ze al dan niet met de bevoegde autoriteiten willen samenwerken anderzijds. Tijdens die periode mogen ze niet van het grondgebied worden verwijderd en moeten ze voor steunmaatregelen in aanmerking komen.

¹⁰² De toevoeging "wanneer het juridisch noodzakelijk is" is er om rekening te houden met het feit dat bepaalde staten voor kinderen geen verblijfsvergunning vereisen (*Toelichting op het Verdrag*, §186).

¹⁰³ Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB*, L101 van 15 april 2011.

¹⁰⁴ Zowel kinderen die slachtoffer zijn als kinderen van slachtoffers die bijstand ontvangen, moeten toegang krijgen tot het onderwijsstelsel van de betrokken lidstaat. Art. 14, § 2 bevestigt bovendien de noodzaak een voogd of vertegenwoordiger aan te stellen voor elk als slachtoffer van mensenhandel geïdentificeerd kind, wanneer er een belangenconflict bestaat tussen het kind dat slachtoffer is en de dragers van het ouderlijk gezag.

¹⁰⁵ De verhoren moeten door opgeleide vakmensen afgenomen worden in aangepaste ruimtes en tot een minimum beperkt blijven.

¹⁰⁶ Desgevallend moet een voogd worden aangesteld (artikel 16, §3).

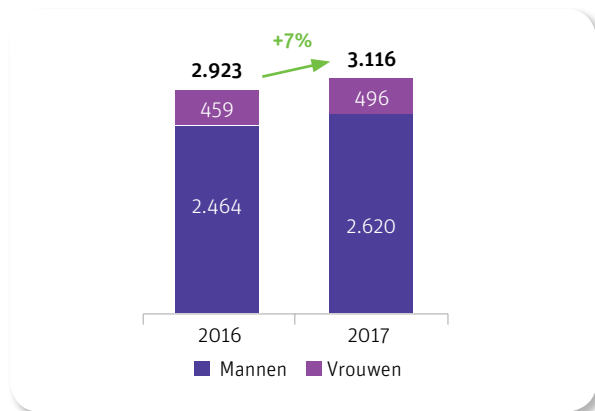
¹⁰⁷ Richtlijn 2004/81/EG van de Raad van de Europese Unie van 29 april 2004 betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie, *PB.L.*261 van 6 augustus 2004.

¹⁰⁸ Art. 3, §3 alinea 2 van Richtlijn 2004/81/EG.

2.2. | Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in België

Vooraleer we dieper ingaan op het slachtofferstatuut van kinderen die slachtoffer zijn van mensenhandel, leek het ons interessant het aantal niet-begeleide minderjarige vreemdelingen te vermelden, die in 2016 en 2017 voor het eerst in België zijn aangemeld, zoals de Dienst Voogdij die ons heeft meegedeeld.

Figuur 1: Eerste aanmeldingen van NBMV's^{109, 110}
(Bron: FOD Justitie, Dienst Voogdij)

Tabel 1. Leeftijd van NBMV's

(Bron: FOD Justitie, Dienst Voogdij)

Leeftijd	2016		2017	
0-5	54	2%	49	2%
6-10	85	3%	74	2%
11-15	964	33%	891	29%
16-18	1.762	60%	2.053	66%
Onbepaald	58	2%	49	2%
Totaal	2.923	100%	3.116	100%

109 Dit is het aantal personen dat verklaart een niet-begeleide minderjarige vreemdeling te zijn (zowel asielzoekers als niet-asielzoekers) op het moment dat zij door een politiedienst, de Dienst Vreemdelingenzaken of andere worden aangemeld bij de Dienst Voogdij. Het aantal effectief als niet-begeleide minderjarige vreemdeling geïdentificeerde personen zal lager liggen. Immers, een aantal van hen zal meerderjarig zijn na het leeftijdsonderzoek en een deel kan niet geïdentificeerd worden omdat ze verdwijnen. Zie verder totaal aantal jongeren onder voogdij.

110 Eén signalement is gelijk aan één persoon. Meerdere signalementen voor dezelfde persoon worden in deze totalen niet opgenomen. Het totaal van alle signalementen ligt dan ook veel hoger (bij benadering 30 % of 1,4 keer hoger).

Nigeria en de 15 meest vertegenwoordigde nationaliteiten bij de eerste aanmeldingen die in 2016 en in 2017 bij de Dienst Voogdij zijn gedaan, zijn de volgende:

Tabel 2. Nationaliteit van NBMV's

(Bron: FOD Justitie, Dienst Voogdij)

Nationaliteit	2016	2017	Evolutie 2016-2017	
1 Eritrea	135	478	↗	x 3,5
2 Afghanistan	993	460	↘	x 0,5
3 Soedan	56	283	↗	x 5,1
4 Marokko	141	217	↗	x 1,5
5 Guinee	163	198	↗	x 1,2
6 Algerije	119	195	↗	x 1,6
7 Irak	113	165	↗	x 1,5
8 Syrië	271	112	↘	x 0,4
9 Albanië	82	86	→	x 1,0
10 Roemenië	83	68	↘	x 0,8
11 Servië	74	68	↘	x 0,9
12 DR Congo	61	54	↘	x 0,9
13 Libië	18	52	↗	x 2,9
14 Kameroen	15	47	↗	x 3,1
15 Somalië	76	43	↘	x 0,6
30 Nigeria	20	13	↘	x 0,7
Andere	503	577	↗	x 1,1
Totaal	2.923	3.116	↗	x 1,1

2.3. | Het slachtofferstatuut mensenhandel voor minderjarigen

Het was in de eerste plaats om te voldoen aan haar Europese verplichtingen¹¹¹ dat België het statuut van slachtoffer van mensenhandel in de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (vreemdelingenwet) heeft ingevoerd.¹¹² Vanaf het begin

111 Richtlijn 2004/81/EG van de Raad van de Europese Unie van 29 april 2004 betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie, P.B.L.261 van 6 augustus 2004.

112 Art. 61/2 tot 61/5 van de vreemdelingenwet. Die wettelijke bepalingen zijn aangevuld met artikels 110bis en 110ter van het uitvoeringsbesluit (Koninklijk besluit van 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen).

van de jaren 1990 voorzag België *de facto* reeds in de toekenning van specifieke verblijfstitels voor slachtoffers van mensenhandel die met de overheden samenwerkten maar deze procedure was toen nog niet in ministeriële omzendbrieven opgenomen.

De Europese richtlijn 2004/81/EU liet de lidstaten de keuze om de procedure voor de toekenning van verblijfstitels uit te breiden naar minderjarigen. De Belgische wetgever heeft daarvoor gekozen. De lidstaten moeten er evenwel op toezien dat de procedure aan de leeftijd en de maturiteit van het kind is aangepast (met name door de reflectieperiode te verlengen).¹¹³

De procedure is een soort compromis tussen de noodzaak om de criminele netwerken te vervolgen en die om de slachtoffers te beschermen. In dat verband lijken de verklaringen van de slachtoffers belangrijke elementen in het kader van een onderzoek.

De procedure en het nationaal verwijzingsmechanisme staan overigens in een multidisciplinaire omzendbrief gedetailleerd.¹¹⁴

De toekenning van het slachtofferstatuut is gekoppeld aan drie cumulatieve voorwaarden die het vermoedelijke slachtoffer tijdens de volledige procedure moet naleven:

- alle contacten met de vermoedelijke daders verbreken;
- zich laten begeleiden door een van de drie gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers: PAG-ASA (te Brussel), Sürya (in Luik) of Payoke (in Antwerpen). Die centra bieden het vermoedelijke slachtoffer residentiële opvang aan, psychosociale en medische hulp evenals administratieve en juridische begeleiding.
- samenwerken met de gerechtelijke overheden door verklaringen af te leggen of klacht in te dienen (behalve in de eerste fase).

Hoewel bijstand en bescherming in eerste instantie niet afhankelijk zijn van samenwerking met justitie, worden ze er toch sterk aan gekoppeld.

Gaat het om een minderjarige, dan gebeurt de begeleiding door een gespecialiseerd opvangcentra desgevallend in

samenwerking met het centrum dat de minderjarige onderdak biedt, zoals het centrum Esperanto in Wallonië.

Het systeem gaat uit van multidisciplinaire samenwerking tussen de verschillende actoren (politie- en inspectiediensten, parketten en arbeidsauditoraten, gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers en de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)).

2.3.1. | Begunstigden van het statuut

Artikel 61/2 van de vreemdelingenwet beoogt twee categorieën van begunstigden:

- de vreemdelingen, slachtoffers van mensenhandel (Europese en niet-Europese) volgens artikel 433*quinquies* SW;
- de vreemdelingen, onderdanen van derde landen, slachtoffers van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, volgens artikel 77*quater*, 1° tot 5° van de vreemdelingenwet. Verzwarende omstandigheden om in aanmerking te komen voor het slachtofferstatuut zijn het feit dat het om een niet-begeleide minderjarige vreemdeling gaat, of dat het leven van het slachtoffer in gevaar is gebracht.¹¹⁵

In sommige omstandigheden kunnen migranten die netwerken van smokkelaars hebben ingeschakeld ook het slachtoffer zijn van mishandeling of zware misbruiken. Zo zijn de - soms levensgevaarlijke - omstandigheden waarin ze worden vervoerd of de manier waarop de smokkelaars hen tijdens de reis hebben behandeld, ernstige inbreuken op hun grondrechten. Dit is een van de redenen waarom de wetgever de bescherming heeft uitgebreid tot bepaalde slachtoffers van mensensmokkel.¹¹⁶

¹¹⁵ Naast minderjarigheid, zijn de andere verzwarende omstandigheden de volgende: het misbruik van de bijzonder kwetsbare situatie van het slachtoffer (artikel 77*quater*, 2°); het gebruik van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of dwang (artikel 77*quater*, 3°); het geven of ontvangen van geld of voordelen om de instemming te verkrijgen van een persoon die controle heeft over een ander (artikel 77*quater*, 3°bis); het in gevaar brengen van het leven van het slachtoffer (artikel 77*quater*, 4°); de gevolgen van het misdrijf voor de lichamelijke integriteit van het slachtoffer (een ongeneeslijk lijkende ziekte, een blijvende fysieke of psychische ongeschiktheid, het volledig verlies van een orgaan of van het gebruik ervan, of een zware verminking (artikel 77*quater*, 5°)).

¹¹⁶ De Europese richtlijn 2004/81/EU verplichtte hem daar immers niet toe. Bovendien hadden, na de inwerkingtreding van de wet van 10 augustus 2005 die voortaan een onderscheid maakt tussen mensenhandel en mensensmokkel, sommige migranten die in het verleden in aanmerking kwamen voor het slachtofferstatuut op basis van het vroegere artikel 77bis van de wet van 15 december 1980 (die toen zowel op mensenhandel als op mensensmokkel van toepassing was), er geen gebruik meer kunnen van maken. Cfr. memorie van toelichting van het wetsontwerp van 10 mei 2006 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, Parl. St., Kamer, 2005-2006, 51- 2478/001 pp. 26-28.

¹¹³ Art. 3, §3, alinea 2 van de richtlijn 2004/81/EU.

¹¹⁴ Eerst een omzendbrief van 26 september 2008. Die werd vervangen door de omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, BS, 10 maart 2017. Die omzendbrief voorziet ook in de doorverwijzing van Belgische slachtoffers naar de gespecialiseerde opvangcentra.

2.3.2. | Voorwaarden en verloop van de procedure

De procedure voor de toekenning van de verblijfstitels verloopt in verschillende opeenvolgende fases. De procedure is ook quasi identiek voor meerderjarigen en minderjarigen. Artikel 61/2, §2, alinea 2 van de vreemdelingenwet bepaalt evenwel dat tijdens de hele procedure rekening dient te worden gehouden met het hogere belang van het kind. De magistraat moet bovendien oog hebben voor de bijzondere kwetsbaarheid van minderjarigen, die minder geneigd zijn om samen te werken.¹¹⁷ Hij moet ook contact opnemen met de jeugdmagistraat die met de opvolging van de minderjarige is belast.¹¹⁸ Bovendien wordt de magistraat ook gevraagd een beroep te doen op politieagenten die gespecialiseerd zijn in mensenhandel en in het verhoor van minderjarigen, met het oog op de identificatie van het minderjarige slachtoffer.¹¹⁹

Het is het opvangcentrum dat instaat voor de begeleiding van het slachtoffer dat bij DVZ een aanvraag indient voor de uitreiking van voorlopige verblijfsdocumenten.¹²⁰ In het geval van een NBMV moet de voogd bij alle stappen worden betrokken.¹²¹

In een **eerste fase** zijn de detectie van de slachtoffers door de eerstelijnsdiensten (politiediensten en diensten van de arbeidsinspectie) en hun doorverwijzing naar een gespecialiseerd opvangcentrum cruciaal.¹²² De detectie van een slachtoffer gebeurt op basis van op het terrein gedane vaststellingen of verklaringen.¹²³

Wanneer zo'n dienst over aanwijzingen beschikt dat het om een potentieel slachtoffer gaat, dient ze het te informeren over het bestaan van de specifieke procedure voor slachtoffers van mensenhandel¹²⁴ en het door te verwijzen naar een gespecialiseerd opvangcentrum.

117 Punt 6.2.3.1. van de omzendbrief van 23 december 2016.

118 *Ibid.*

119 Punt 6.2.1.3. van de omzendbrief van 23 december 2016.

120 Art. 110bis, § 1 KB van 8 oktober 1981 bepaalt dat elke aanvraag voor het verkrijgen van de voorlopige verblijfsdocumenten door een in het onthaal van slachtoffers gespecialiseerd en door de bevoegde overheden erkend centrum moet gebeuren.

121 Punt 6.2.2.4. van de omzendbrief van 23 december 2016. We wijzen erop dat een voogd soms pas in een latere fase van de procedure wordt aangesteld.

122 Art. 61/2, §1 vreemdelingenwet. Ook andere eerstelijnsdiensten kunnen een rol spelen in de detectie van slachtoffers, zoals sociale en juridische diensten, of de spoeddiensten van ziekenhuizen (Punt 3.1, alinea 5 van de omzendbrief van 23 december 2016).

123 Punt 3.1 van de omzendbrief van 23 december 2016. Die bepaalt trouwens dat het slachtoffer niet noodzakelijk verklaringen moet afleggen om als dussdanig te worden beschouwd. Hier volstaat de vaststelling van aanwijzingen.

124 Punt 3.2. van de omzendbrief van 23 december 2016 bepaalt dat deze informatieplicht ook van toepassing is op andere diensten, die rechtstreeks in contact treden met de vermoedelijke slachtoffers, zoals de DVZ of het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

En wanneer de eerstelijnsdienst meent te maken te hebben met een minderjarige, dan moet die op basis van de indicatoren van de ministeriële richtlijnen ter zake¹²⁵ nagaan of het om een vermoedelijke slachtoffer van mensenhandel of een zwaardere vorm van mensensmokkel gaat. Tijdens het onderzoek dient daarom rekening te worden gehouden met de kwetsbaarheid van de minderjarige.¹²⁶

Gaat het om een vreemdeling, dan moet de politiedienst ook DVZ informeren en een administratief verslag van controle van een vreemdeling overmaken, met daarin een rubriek "mensenhandel/-smokkel".¹²⁷

Als het om NBMV's gaat dan moeten ook de specifieke maatregelen inzake signalement en identificatie die op hen van toepassing zijn worden nageleefd.¹²⁸ Zo moet er aan de Dienst Voogdij en aan DVZ een signalementfiche worden overgemaakt. Een specifieke rubriek gaat over het vermoeden van mensenhandel of een zwaardere vorm van mensensmokkel, waardoor, gelet op de kwetsbaarheid van de minderjarige, het slachtoffer bij voorrang een voogd kan worden toegewezen.

In tabel drie wordt het aantal NBMV's met een voogd weergegeven. Het betreft het geheel van NBMV's, niet enkel degene waarvan vermoed wordt dat ze slachtoffer zijn van mensenhandel of -smokkel.

Tabel 3. Aantal lopende voogdijen, nieuwe aanstellingen en voogdijbeëindigingen in 2016 en 2017 (alle NBMV's)

(Bron: FOD Justitie, Dienst Voogdij)

	2016	2017
Lopende voogdijen	3.609	3.123
Nieuwe aanstellingen	2.439	1.364
Voogdijbeëindigingen¹²⁹	946	1.369

Terugkomend op de procedure moet deze eerste fase, de **reflectieperiode**, het vermoedelijke slachtoffer de kans geven om aan de invloed van de daders te ontsnappen, tot rust te komen en te beslissen of het al dan niet verklaringen

125 In bijlage bij de richtlijnen COL 1/2015 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensenhandel en COL 4/2011 houdende bepalingen tot bestrijding van mensensmokkel werd een lijst met indicatoren opgesteld.

126 Punt 6.2.1.2. van de omzendbrief van 23 december 2016.

127 Punt 3.3 van de omzendbrief van 23 december 2016.

128 Cfr. de omzendbrief van 8 mei 2015 betreffende de signalementfiche van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en hun tenlasteneming, BS, 20 mei 2015.

129 Aantal voogdijbeëindigingen o.a. op basis van art. 24 en volgende van de programmawet van 24 december 2002 (meerderjarigheid, verdwijning, overlijden...).

wenst af te leggen of klacht wenst in te dienen tegen de personen die hem hebben uitgebuit, of om, indien het dat wenst, zich voor te bereiden op een vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst.¹³⁰ Enkel die eerste fase verschilt van de procedure voor volwassenen. In deze eerste fase ontvangt de NBMV een verblijfsdocument van drie maanden, onder de vorm van een attest van immatriculatie.¹³¹ De reflectieperiode voor meerderjarigen daarentegen bedraagt maar 45 dagen en neemt de vorm aan van een bijlage 15.

Indien nodig kunnen de opvangcentra het slachtoffer opvangen in hun opvangtehuis op een geheim adres. Aangezien die centra meestal noch gespecialiseerd, noch uitgerust zijn voor de opvang en begeleiding van minderjarige slachtoffers, zullen die eerder worden doorverwezen naar een opvangcentrum zoals Esperanto in Wallonië of Minor-Ndako in Vlaanderen.¹³² Het gespecialiseerde centrum zal, in samenwerking met het centrum dat de jongere opvangt, wel de juridische en administratieve begeleiding van de minderjarige voor zijn rekening nemen. De voogd wordt overigens bij alle stappen van de procedure betrokken. Zo moet hij er met het gespecialiseerde opvangcentrum voor zorgen dat de minderjarige een gepaste begeleiding krijgt.

Als de minderjarige onmiddellijk verklaringen aflegt, zal hij een voorlopige verblijfsvergunning van drie maanden uitgereikt krijgen¹³³, in de vorm van een immatriculatieattest.¹³⁴

De uitreiking van de verblijfstitels zal vervolgens afhangen van het **verloop van de gerechtelijke procedure**. Vóór het verstrijken van het voorlopige verblijfsdocument van drie maanden¹³⁵ vraagt DVZ de parketmagistraat of de arbeidsauditeur die met het dossier is belast, een advies dat rond verschillende vragen is opgebouwd.¹³⁶ De uitreiking van de verblijfstitel van zes maanden, in de vorm van een attest van inschrijving in het Vreemdelingenregister, is afhankelijk van het antwoord op die vragen.¹³⁷ Die hebben betrekking op de vraag of het onderzoek of de gerechtelijke procedure nog loopt, of de betrokkene kan

worden beschouwd als slachtoffer van mensenhandel of van een zwaardere vorm van mensensmokkel, of het duidelijk laat blijken te willen samenwerken en of het alle banden met de vermeende daders van het misdrijf heeft verbroken. Het mogelijke slachtoffer mag ook niet worden geacht de openbare orde of de nationale veiligheid te kunnen schaden.

Dit document wordt verlengd of vernieuwd zolang het parket of het auditoraat bevestigt dat de persoon nog altijd aan de bovengenoemde voorwaarden voldoet en tot op het moment waarop de rechtbank het vonnis in eerste aanleg heeft geveld.¹³⁸ Daartoe neemt DVZ regelmatig contact op met de magistraat van het Openbaar Ministerie om op de hoogte te blijven van het gevolg dat aan de klacht of aan de ingediende verklaring wordt gegeven.

Het bepalen van de hoedanigheid van slachtoffer wordt dan ook volledig overgelaten aan de magistraat van het Openbaar Ministerie. Die moet echter wel rekening houden met het advies van de andere betrokken partners (DVZ, opvangcentrum, politie- en/of inspectiedienst).¹³⁹ Wanneer het om een minderjarige gaat moet de magistraat bovendien rekening houden met de bijzondere kwetsbaarheid van die laatste wanneer hij een antwoord geeft op de vijf vragen.¹⁴⁰

De wet bepaalt ook de voorwaarden voor de niet-verlenging of intrekking van voorlopige verblijfstitels.¹⁴¹ Als wordt overwogen de procedure te beëindigen, dient rekening te worden gehouden met de specificiteit van de kwetsbaarheid van de NBMV. Ook de voogd moet op de hoogte worden gebracht van het stopzetten van de procedure.¹⁴²

Tenslotte zal het minderjarige slachtoffer, na afloop van de gerechtelijke procedure tegenover de daders, een **verblijfstitel voor onbepaalde duur** krijgen, onder de twee volgende hypothesen. Zijn klacht moet ofwel tot een veroordeling hebben geleid, ofwel moet de procureur des Konings of de arbeidsauditeur in hun vorderingen de tenlastelegging van mensenhandel of van mensensmokkel hebben weerhouden.¹⁴³

130 Deze vrijwillige terugkeer wordt georganiseerd met een organisatie zoals de IOM.

131 Art. 61/2, §2, alinea 2 vreemdelingenwet en art. 110 bis, §2, alinea 2 KB 8 oktober 1981. De NBMV wordt ook ingeschreven in het vreemdelingenregister.

132 Punt 6.2.1.2. van de omzendbrief van 23 december 2016. Minor-Ndako zou onlangs evenwel hebben beslist niet langer minderjarigen die vermoedelijk slachtoffer zijn van mensenhandel op te vangen.

133 Art. 61/3 alinea 1 vreemdelingenwet.

134 Art. 110bis, §3 KB 8 oktober 1981.

135 Noch in de wet, noch in de omzendbrief is er sprake van een na te leven minimumtermijn, wat voor een praktisch probleem kan zorgen wanneer het opvangcentrum te laat op de hoogte wordt gebracht van het niet-uitreiken van het document van 6 maanden.

136 Art. 61/3, §2 en 61/4, §1er vreemdelingenwet en punt 5.2.4 van de omzendbrief van 23 december 2016.

137 Art. 61/4 vreemdelingenwet en art. 110bis, §4 KB 8 oktober 1981.

138 Art. 110bis, §4 KB 8 oktober 1981.

139 Punt 5.2.4. van de omzendbrief van 23 december 2016.

140 Punt 6.2.1.3. van de omzendbrief van 23 december 2016.

141 Cfr. art. 61/2, §3, 61/3, §3 en 61/4, §2 vreemdelingenwet. Deze voorwaarden zijn de volgende: actief, vrijwillig en uit eigen beweging opnieuw contact opnemen met de vermoedelijke daders van het misdrijf, risico om de openbare orde of de nationale veiligheid in gevaar te brengen. Komen daar wat het BIVR betreft nog bij: het stopzetten van de samenwerking en wanneer de medewerking van de vreemdeling frauduleus is, of zijn klacht frauduleus of ongegrond is.

142 We wijzen er nog op dat tegen de beslissing van de magistraat geen specifiek beroep mogelijk is. Het enige mogelijke beroep is een klassiek beroep tot nietigverklaring tegen de beslissing van DVZ bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen.

143 Art. 61/5 vreemdelingenwet. Hij moet ook zijn identiteitsdocument hebben voorgelegd, tenzij hij aantoonde dat hij dit document in België onmogelijk kon verwerven (Art. 110bis, §5 KB 8 oktober 1981).

2.4. | Moeilijkheden bij de bescherming van minderjarige slachtoffers van mensenhandel

In de praktijk stellen we vast dat slechts weinig minderjarigen die vermoedelijk slachtoffer zijn van mensenhandel van de procedure gebruik maken. Zo waren er in 2016¹⁴⁴ op de 133 slachtoffers van mensenhandel die toen net door de opvangcentra werden begeleid, slechts zeven minderjarigen. Bij zes onder hen ging het om jonge meisjes die het slachtoffer waren van seksuele uitbuiting (onder wie vier Nigeriaanse, één Bulgaarse en één Britse). Een jonge Vietnamees was het slachtoffer van economische uitbuiting.¹⁴⁵

Hoe valt dit geringe aantal te verklaren? Volgens ons doen zich op het terrein verschillende problemen voor.

2.4.1. | Een problematische detectie

Een van de eerste problemen is het detecteren en identificeren van minderjarigen die vermoedelijk het slachtoffer zijn van mensenhandel zodat ze van de passende beschermingsmaatregelen kunnen genieten. Daarom is de opleiding van eerstelijnsdiensten zoals politie, voogden of ook diensten voor jeugdbijstand zo belangrijk.

Uit de evaluatie van het luik "minderjarigen" van het nationaal doorverwijzingsmechanisme voor slachtoffers¹⁴⁶ bleek evenwel dat de terreinactoren niet goed wisten welke stappen ze moesten ondernemen wanneer ze te maken kregen met een NBMV die vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel is. Bovendien gaven heel wat professionals, behalve zij die dagelijks met de problematiek te maken krijgen, toe dat ze de indicatoren van mensenhandel niet konden herkennen en dat ze amper het verschil kenden tussen mensenhandel en mensensmokkel. Soms waren ze zelf niet op de hoogte van het voogdijsysteem en van het specifieke slachtofferstatuut.¹⁴⁷

Bovendien halen zowel de lokale politie, als de leerkrachten en ook het personeel van de jeugdbijstand vaak mensenhandel en kindermishandeling door elkaar.¹⁴⁸ Ook GRETA, de onafhankelijke Expertengroep van de Raad van Europa belast met de evaluatie van de toepassing van het Verdrag inzake de bestrijding van mensenhandel door de (verdragsluitende) Staten, komt tot gelijkaardige conclusies. In het kader van de tweede evaluatiecyclus van België die in december 2016 heeft plaatsgevonden, heeft GRETA erop gewezen dat voogden, sociaal werkers en deskundigen kinderbescherming vaak niet in staat zijn indicatoren van mensenhandel bij kinderen te detecteren.¹⁴⁹

Diezelfde vaststelling geldt ook voor magistraten die niet vertrouwd zijn met de thematiek (magistraten van wacht of jeugdmagistraten): wanneer om hun tussenkomst wordt gevraagd bij de interceptie van een NBMV, zijn ze er zich niet altijd van bewust dat het mogelijk om slachtoffers van mensenhandel (of mensensmokkel) gaat.¹⁵⁰ Dat blijkt onder meer uit een foutieve reactie van een magistraat van wacht, toen die werd opgebeld door de lokale politie van Brussel, bij wie een jong Nigeriaans meisje zich had aangeboden omdat ze net van haar pooier was weggelopen.¹⁵¹ In plaats van de politiedienst te gelasten om contact op te nemen met een gespecialiseerd opvangcentrum en met de Dienst Voogdij, heeft de magistraat de politie gevraagd een procedure voor "illegaal verblijf" op te starten.

De autoriteiten mogen dan al inspanningen hebben geleverd om iets aan die problemen te verhelpen¹⁵², onder meer door de organisatie van opleidingen en de publicatie van een vademecum voor magistraten over de tenlasteneming van NBMV's¹⁵³, toch stellen we op het terrein nog een aantal hardnekkige tekortkomingen vast.¹⁵⁴

Een van de eerste problemen is het detecteren en identificeren van minderjarigen die vermoedelijk het slachtoffer zijn van mensenhandel.

144 MYRIA, Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2017, *Online*, deel 4, punt 5.1, pp. 151-152.

145 Wat de slachtoffers van zwaardere vormen van mensensmokkel betreft, werden in 2016 12 slachtoffers geteld, onder wie 2 minderjarigen.

146 Het ging om een evaluatie van de multidisciplinaire omzendbrief uit 2008. Deze evaluatie is gebeurd door het bureau van de Interdepartementale Coördinatieveel van het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel.

147 MYRIA, Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2013, *Bruggen slaan*, hoofdstuk II, punt 2.1.3., p. 67.

148 ECPAT, *La traite des enfants en Belgique, identification et protection des victimes*, 2016, p. 21.

149 GRETA, Rapport concernant la mise en œuvre de la Convention du Conseil de l'Europe sur la lutte contre la traite des êtres humains par la Belgique, Deuxième cycle d'évaluation, Straatsburg, 16 november 2017, §122.

150 MYRIA, Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2013, *op. cit.*, hoofdstuk II, punt 2.1.3, p. 67.

151 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 2.2.

152 Zo zijn in het actieplan ter bestrijding van mensenhandel (2015-2019) maatregelen voorzien zoals de organisatie van specifieke opleidingen over mensenhandel voor het personeel van Fedasil, de voogden, de politiediensten en magistraten, en er is ook een sensibiliseringscampagne voor de sector van de jeugdbijstand gepland. Een aantal van deze maatregelen zijn reeds uitgevoerd.

153 Een deel van het vademecum gaat over minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Cfr. omzendbrief 15/2016 van het College van Procureurs-generaal houdende vademecum met betrekking tot de tenlasteneming van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV).

154 In die zin, cfr. ook ECPAT, *op. cit.*, p. 21 die erop wijst dat ze ondanks de inspanningen van de autoriteiten, tijdens het onderzoek tal van meldingen heeft binnengekregen van eerstelijnsdiensten die niet zijn opgetreden.

Elk autoriteit die de aanwezigheid van een NBMV identificeert moet een standaard signalementfiche invullen. Daarin is een specifieke rubriek opgenomen waarin staat of de minderjarige een vermoedelijk slachtoffer is van mensenhandel (of -smokkel). Die fiche moet worden opgestuurd naar de Dienst Voogdij en naar DVZ. In de praktijk wordt deze fiche evenwel niet altijd ingevuld, met name door het gebrek aan personeelsmiddelen, waardoor de minderjarige ook niet geseind staat bij de Dienst Voogdij.¹⁵⁵ Bovendien wordt het vak 'Mensenhandel/mensensmokkel' soms anders ingevuld, al naargelang de eerstelijnsactoren en de eigen interpretatie van de situatie door de persoon die de fiche invult. Want terwijl een toename van de uitbuiting van jonge Nigeriaanse meisjes wordt vastgesteld, werden in 2017 amper dertien Nigeriaanse minderjarigen bij de Dienst Voogdij gemeld, van wie zes bij wie er aanvankelijk duidelijke aanwijzingen van mensenhandel waren.¹⁵⁶ En ook in de zaak-Mawda zaten er volgens de media in het door de smokkelaars bestuurde busje blijkbaar niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, terwijl geen enkele van hen bij de Dienst Voogdij zou gemeld geweest zijn.

Het lijkt dus essentieel de inspanningen op het vlak van opleiding voort te zetten en de Dienst Voogdij nog beter te wijzen op de verplichte melding via het vak 'Mensenhandel/mensensmokkel' op de standaard signalementfiche, ook in geval van twijfel.

Een ander moeilijkheid is het bepalen van de leeftijd. Wanneer in België een autoriteit twijfel heeft over de leeftijd van een persoon die beweert minderjarig te zijn, voert de Dienst Voogdij een driedelige medische test uit.¹⁵⁷ Er gaan echter al lang heel wat stemmen op tegen die methode, die wetenschappelijk als weinig betrouwbaar wordt beschouwd. Die test houdt immers geen rekening met psychologische, cognitieve of gedragsfactoren.¹⁵⁸ GRETA¹⁵⁹ en Belgische actoren zoals het platform *Kinderen op de vlucht*¹⁶⁰ hebben de Belgische overheid daarom opgeroepen de procedures voor de leeftijdsbepaling te herbekijken. Een foute leeftijdsbepaling

Regelmatig verklaren minderjarigen dat ze meerderjarig zijn.

heel wat stemmen op tegen die methode, die wetenschappelijk als weinig betrouwbaar wordt beschouwd. Die test houdt

immers geen rekening met psychologische, cognitieve of gedragsfactoren.¹⁵⁸ GRETA¹⁵⁹ en Belgische actoren zoals het platform *Kinderen op de vlucht*¹⁶⁰ hebben de Belgische overheid daarom opgeroepen de procedures voor de leeftijdsbepaling te herbekijken. Een foute leeftijdsbepaling

zorgt er immers voor dat een minderjarige, *a fortiori* indien hij een vermoedelijk slachtoffer is, geen passende bescherming krijgt.

Tabel 4. Resultaten leeftijdstesten gerealiseerd in 2016 en 2017 door de Dienst Voogdij¹⁶¹ (alle NBMV's) (Bron: FOD Justitie, Dienst Voogdij)

	2016	2017
Meerderjarig	902	479
Minderjarig	394	196
Totaal	1.296	675

Bovendien hebben minderjarigen vaak geen papieren of verklaren ze meerderjarig te zijn, omdat hun uitbouter hen daartoe heeft verplicht.¹⁶² Dit is onder meer het geval bij de Nigeriaanse slachtoffers.¹⁶³ Zo ontsnappen ze aan het systeem ter bescherming van het kind, dat voor de mensenhandelaars een struikelblok kan zijn.¹⁶⁴ In de praktijk is het echter zo dat een politieagent soms niet twijfelt aan die leeftijd, met als gevolg dat het vermoedelijke slachtoffer als een meerderjarige wordt behandeld. Daarom is het zo belangrijk de eerstelijnsdiensten erop te wijzen dat ze zich steeds vragen moeten stellen bij de leeftijd van een vermoedelijk slachtoffer dat beweert meerderjarig te zijn, terwijl er vermoedens bestaan dat het om een minderjarige gaat.

Een ander probleem stelt zich bij de Belgische loverboys slachtoffers, die weggevlucht zijn uit een jeugdinstelling. Die slachtoffers worden in eerste instantie als probleemjongeren beschouwd en niet als slachtoffers van mensenhandel, wat een bijzondere opvolging vereist. Om die jongeren beter te beschermen heeft Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een actieplan aangenomen voor slachtoffers van loverboys/tienerpooiers, een bijzondere vorm van mensenhandel.¹⁶⁵ Een van de punten uit dit actieplan betreft de bescherming van die jonge meisjes door een aangepaste opvang. Er is een werkgroep opgericht onder het co-voorzitterschap van de Vlaamse Gemeenschap en Justitie om een gepast antwoord op dit fenomeen te

155 Deze dienst beschikt in principe over een permanentie 24 uur op 24 en 7 dagen op 7 maar door een gebrek aan middelen zijn er de facto maar permanenties tot 21 uur. Zie ook deel 3, hoofdstuk 3, punt 3.

156 Informatie ontvangen van de Dienst Voogdij tijdens een gesprek in maart 2018. Het gaat om 3 minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting, een van economische uitbuiting en twee "onbepaald".

157 Met name een radiografie van het gebit, de pols en het sleutelbeen.

158 Cfr. de door ENOC goedgekeurde verklaring tijdens de 17de jaarlijkse algemene vergadering die op 27 september 2013 te Brussel is gehouden <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2015/01/ENOC-2013-Statement-on-Children-on-the-Move-EN.pdf>.

159 GRETA, *op. cit.*, §130.

160 FOURNIER K., *L'estimation de l'âge des MENA en question : problématique, analyse et recommandations*, 2017.

161 We moeten er nauw op toezien deze cijfergegevens binnen een context te plaatsen in functie van het aantal geuite twijfels, van de termijnen voor de identificatie, van de struikelblokken bij de identificatie (die bijvoorbeeld te maken hebben met de verdwijningen) ...

162 Zie deel 2, hoofdstuk 1, punt 1.1.b.

163 Zie deel 3, hoofdstuk 2, punt 1.1.; deel 2, hoofdstuk 1, punt 1.1.1.a. en deel 2, hoofdstuk 2, punt 2 en punt 3.1.

164 IOM, *International trafficking through the central Mediterranean route: data, stories and information collected by the International Organization for Migration*, 2017. De Federale Gerechtelijke Politie van Brussel heeft ons ook bevestigd dat vele Nigeriaanse slachtoffers zich als meerderjarige voordoen en dat ze daarbij eventueel valse documenten voorleggen.

165 Actieplan voor een betere bescherming van slachtoffers van tienerpooiers, 25 januari 2016: https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/assets/docs/persberichten/2016/20160125_pb-tienerpooiers.pdf.

bieden. Ook is een addendum bij het federale actieplan inzake mensenhandel goedgekeurd, waarin dit punt in het kader van het slachtofferstatuut verder onderzocht zal worden.

Daarnaast zijn er kinderen die gedwongen worden misdrijven te plegen en amper als slachtoffers van mensenhandel worden gedetecteerd. Ze worden als jonge delinquenten beschouwd en als dusdanig behandeld, waardoor ze desgevallend in een IPPJ belanden.¹⁶⁶ Dat was met name het geval met een jong meisje dat door een netwerk gedwongen was gauwdiefstallen te plegen. Ze werd uiteindelijk in de IPPJ van St. Servais geplaatst.¹⁶⁷ Soms wordt nochtans contact opgenomen met de vereniging Esperanto voor jonge Roma-meisjes, die diefstallen in woningen hebben gepleegd. Deze diefstallen zijn gepleegd op het Belgische grondgebied maar blijkbaar is er nooit onderzoek gevoerd om te achterhalen wie de volwassenen zijn die deze jongeren hebben uitgebuit.

2.4.2. | De noodzaak van een aangepaste opvang

De identificatie van een minderjarige als slachtoffer van mensenhandel is immers essentieel, opdat het in aanmerking zou kunnen komen voor de passende bijstands- en beschermingsmaatregelen. Zo moet het kunnen beschikken over een aangepast en veilig onderkomen.¹⁶⁸

Voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen heeft de Belgische wetgever een opvangsysteem in drie fasen ingevoerd. De minderjarigen worden er in functie van hun specifieke behoeften opgevangen.¹⁶⁹

Gezien de hoogdringendheid van de situatie zal een niet-begeleide minderjarige vreemdeling waarvoor aanwijzingen van mensenhandel bestaan, in principe onmiddellijk in een gespecialiseerd opvangcentrum zoals het centrum Esperanto in Wallonië worden

ondergebracht. Het multidisciplinaire en multiculturele team van dit kleinschalige centrum biedt de jongeren een geïndividualiseerde en veilige omkadering aan. Zo zijn er specifieke veiligheidsmaatregelen voorzien (geheim adres, begeleide uitstappen tijdens de eerste maand, geen gsm toegelaten *intra muros*...). Op die manier wordt het aantal jongeren dat wegloopt beperkt.¹⁷⁰ Esperanto heeft ook met succes jongeren opgevangen die in koelwagens waren onderschept.

De niet-erkenning van Esperanto als gespecialiseerd centrum kan praktische problemen opleveren. Omdat het centrum onbekend is bij bepaalde actoren op het terrein, zal het niet altijd worden gecontacteerd bij intercepties van een minderjarige die vermoedelijk het slachtoffer is van mensenhandel. Een officiële erkenning zou het risico verkleinen dat een minderjarig mogelijk slachtoffer wordt doorverwezen naar diensten die niet geschikt zijn voor zijn situatie. Het is ook belangrijk om vanuit het standpunt van het kind te denken en niet vanuit dat van het systeem, en de tussenkomsten dus te beperken in het belang van de begunstigen. De begeleiding van minderjarige is helemaal anders dan die van volwassenen. Een veilige omgeving is het allerbelangrijkste voor een kind. Zijn vertrouwen in volwassenen is heel broos. Te veel partijen zorgen voor bijkomende stress en brengen een goed begrip van zijn situatie in het gedrang. Een officiële erkenning als gespecialiseerd centrum zou ook een rechtstreeks contact mogelijk maken met de verschillende instanties wat globaal genomen voor een betere opvang van het slachtoffer zorgt, ook in het kader van de verblijfsprocedure. De begeleidingsduur door Esperanto zou zo ook erkend worden, ook al kiest de jongere in eerste instantie voor een andere verblijfsprocedure, of als hij niet in staat is tot snelle verklaringen of als de gerechtelijke procedure om een of andere reden niet kan worden afgerond. Esperanto beschikt ten slotte over een bijzondere expertise met minderjarige vermoedelijke slachtoffers en de samenwerking met de eerstelijnsactoren. Die expertise zou moeten erkend worden als actor in de strijd tegen mensenhandel. Het zou Esperanto ook een actieve rol geven in de strijd tegen mensenhandel en de mogelijkheid om met de andere terreinactoren ervaringen en expertise uit te wisselen. Dit vereist onder meer dat de Interdepartementale Cel de nodige maatregelen treft hieromtrent (bijvoorbeeld de aanpassing van relevante KB's).

In Vlaanderen bestaat er trouwens nog altijd geen gelijkaardig centrum, ondanks de initiatieven¹⁷¹ en

¹⁶⁶ De plaatsing in een IPPJ (overheidsinstellingen voor jeugdbescherming) kan door een jeugdrechter worden gelast voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, op grond van artikel 37 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade.

¹⁶⁷ MYRIA, Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2016, *Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, deel 2, hoofdstuk 3, punt 2, p. 44.

¹⁶⁸ Cfr. not. over dit punt art. 12.2 Verdrag van de Raad van Europa over de bestrijding van mensenhandel die bepaalt dat rekening moet worden gehouden met de noden inzake veiligheid en bescherming van de slachtoffers.

¹⁶⁹ Wet 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen, *BS*, 7 mei 2007.

¹⁷⁰ Cfr. European Migration Network (EMN), *Policies, practices and data on unaccompanied minors in Belgium*, 2014 update, October 2014, Q46.

¹⁷¹ De voormalige directeur van Minor-Ndako is bereid om zijn medewerking te verlenen aan de oprichting van zo'n centrum. Hij kan daar trouwens voor rekenen op steun van het Vlaams parlement. Cfr. *De Standaard*, 28 maart 2018, p. 13.

aanbevelingen¹⁷² in die zin, met name door het Comité voor de Rechten van het Kind.¹⁷³

Centra zoals Minor-Ndako bieden immers niet dezelfde waarborgen op het vlak van veiligheid.¹⁷⁴

Een andere moeilijkheid betreft niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die transmigranten zijn, zoals die uit het Maximiliaanpark.¹⁷⁵ Ze wachten op een kans om hun reis verder te zetten richting Verenigd Koninkrijk. Er rijzen heel wat vragen over de manier waarop moet worden omgegaan met die jongeren die op ons grondgebied op doorreis zijn, en die opvang noch begeleiding vragen.¹⁷⁶ Belangrijk is wel aan hen de juiste informatie te geven over hun rechten en over de bestaande procedures en hen ook op de juiste manier te beschermen tegen risico's op mensenhandel. Een aangepaste opvang is ook voor hen nodig, gezien de grote risico's op weglopen om zich bij smokkelaars aan te sluiten.

In de praktijk stellen we echter een gebrekkige coördinatie vast tussen instanties die instaan voor de opvang van NBMV's: DVZ kan de NBMV die zich bij hen aanbiedt maar die geen onderkomen wenst geen oplossing voorstellen; de Dienst Voogdij heeft enkel de middelen om permanenties tot 21 uur te organiseren en Fedasil organiseert geen permanentie tijdens de weekends en heeft het moeilijk om NBMV's in nood op te vangen. Het risico is dus groot dat de jongere op straat terechtkomt.

Een op maat gesneden en snelle opvang is daarom nodig. Voor deze minderjarigen zou een transitcentrum voor kort verblijf een oplossing kunnen bieden.¹⁷⁷ De bestaande structuren moeten zich aanpassen aan de behoeftes en noden van de minderjarigen, niet andersom. Op basis van een *risk assessment* zou ook een risicoprofiel "mensenhandel/mensensmokkel" kunnen worden opgemaakt.

172 Dit bleek o.a. uit de evaluatie van het luik "minderjarigen" van het nationaal verwijzingsmechanisme voor slachtoffers. Zie, MYRIA, Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2013, *op. cit.*, Hoofdstuk II, punt 2.1.3, pp. 66-67.

173 Het Comité voor de Rechten van het Kind had België aanbevolen meer residentiële structuren op te richten voor kinderen die slachtoffer waren van mensenhandel. Cfr. Comité voor de Rechten van het Kind, *Onderzoek van de verslagen voorgelegd door de verdragsluitende staten in toepassing van artikel 44 van het verdrag, slotopmerkingen: België*, 18 juni 2010, punt 81.

174 Cfr. in dat verband J. VANGENECHTEN, "SOS minderjarige slachtoffers van mensenhandel" in MYRIA, Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, deel 1, hoofdstuk 1, pp. 44-47, in het bijzonder p. 46.

175 Tussen 9 juni en 7 september 2017 werden 592 migranten, onder wie 54 niet-begeleide minderjarigen, in het Maximiliaanpark en in de buurt van het Noordstation gecontroleerd, (www.vivreici.be/article/detail_pres-de-600-migrants-controles-entre-juin-et-septembre-au-parc-maximilien-et-a-bruxelles-nord?id=134156).

176 Zie deel 3, hoofdstuk 3, punt 2.

177 Zie deel 3, hoofdstuk 3, punt 3.

2.4.3. | Het verblijf van niet-begeleide minderjarige slachtoffers van mensenhandel: een evenwicht vinden tussen de nood tot bescherming en de rechten van het kind

Een opvallende vaststelling over de mensenhandel-procedure is dat zeer weinig minderjarigen van deze verblijfsprocedure gebruik maken.¹⁷⁸ Een van de belangrijkste redenen daarvoor is dat de procedure afhankelijk is van de samenwerking met justitie, waaraan bovendien strikte regels zijn gekoppeld. Minderjarigen hebben schrik, vrezen voor represailles tegenover hen of hun familie die in het land van herkomst is achtergebleven. Andere willen wel meewerken maar kunnen niet voldoende elementen geven om hun uitbouter te identificeren. Nog andere kiezen ervoor onmiddellijk terug te keren. Uit loyauteit zal een minderjarige die door zijn familie wordt uitgebuit, vaak ook geen klacht tegen die familie durven indienen.

Dat statuut kan op lange termijn bescherming bieden omdat het uitzicht op een definitieve regularisatie biedt, zelfs wanneer ze de leeftijd van meerderjarigheid bereikt heeft. Het is evenwel ook onderhevig aan de onvoorzienbare uitkomsten van de gerechtelijke procedures en daardoor een bron van onzekerheid voor het kind. Bovendien moeten de ouders in België kunnen worden opgespoord. Daarom zal de voogd vaak voor een andere verblijfsaanvraag kiezen, als die het hoger belang van het kind meer dient. Een asielaanvraag – waarvan het aspect "mensenhandel" een onderdeel is – moet het verhaal van de jongere er bij de asielinstanties geloofwaardiger op maken.¹⁷⁹ De NBMV kan ook een aanvraag voor een verblijfsvergunning indienen in het kader van de 'NBMV-procedure'.¹⁸⁰ Via deze procedure kan hij een voorlopige verblijfstitel krijgen, zolang

178 In 2015 hebben slechts 14 minderjarige vreemdelingen die het slachtoffer waren van mensenhandel (op 117 nieuwe slachtoffers) in het kader van deze procedure, een verblijfstitel van de DVZ ontvangen. In 2016 waren ze met 6 op 119 slachtoffers. Op het vlak van mensensmokkel ging het in 2015 om 6 minderjarigen op 14 nieuwe slachtoffers en in 2016, om 4 minderjarigen op 13 slachtoffers. We wijzen er ook op dat het niet in alle gevallen om NBMV gaat maar ook om kinderen van slachtoffers (zie: MYRIA, Jaarverslag *Mensenhandel en Mensensmokkel 2016 en 2017*, deel 4, punt 4).

179 Cfr. ECPAT, *op. cit.*, pp. 37-38. Voor een voorbeeld van beslissing waarbij de hoedanigheid van vluchteling aan een slachtoffer van mensenhandel is toegekend: RvV, 2 juni 2014, nr. 125 148.

180 Art. 61/14 tot 61/25 vreemdelingenwet. De Europese NBMV hebben evenwel geen toegang tot deze procedure. De vreemdelingenwet is immers (nog) niet aangepast aan de definitie van een Europese NBMV die in de voogdijwet is opgenomen. Deze procedure biedt overigens ook geen perspectieven op lange termijn voor de minderjarige die bijna meerderjarig is.

er geen duurzame oplossing¹⁸¹ is gevonden die zijn belangen dient, of indien DVZ meent dat de duurzame oplossing het verblijf in België is. Deze laatste procedure is op lange termijn niet interessant, als de minderjarige bijna meerderjarig is, omdat die procedure daarmee ook ophoudt.

Juiste informatie, in een voor de vreemde minderjarige begrijpbare taal is dus essentieel, zowel over zijn rechten, als over de mogelijkheden en beperkingen van die verschillende procedures, en met name over de verplichtingen van de mensenhandelprocedure. Hij moet immers met kennis van zaken kunnen beslissen om al dan niet verklaringen af te leggen. Het is ook in het belang van de minderjarige dat de personen die hem hebben uitgebuit, worden vervolgd.¹⁸² De mensenhandelprocedure zou daarom minstens op een flexibele manier moeten kunnen worden toegepast. Dat was met name het geval in het dossier van een jong Nigeriaans meisje, waarbij zes maanden begeleiding en een vertrouwensrelatie nodig waren, vooraleer ze in staat was en de beslissing had genomen om verklaringen af te leggen.

Het is ook best mogelijk dat een terugkeer in de familie of naar het land van herkomst niet het hoger belang van het kind dient, vooral wanneer zijn familie achter de mensenhandel zit. Zoals het Comité voor de Rechten van het Kind erop wijst, wordt plaatselijke integratie dan de eerste optie.¹⁸³

Wat meer algemeen een probleem vormt binnen het kader van deze procedure is de verplichte samenwerking met Justitie waarbij voorwaarden gekoppeld zijn aan de toekenning van de verblijfstitels aan het einde van de reflectieperiode.¹⁸⁴ Op dat punt lijkt de procedure ons niet te voldoen aan de vereisten van verschillende internationale bepalingen; o.a. artikel 14, §2 van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel. Dit artikel bepaalt dat "de verblijfstitel van kinderen die slachtoffer zijn, afgegeven wordt in overeenstemming met hun hoger belang en, in voorkomend geval, onder dezelfde voorwaarden wordt verlengd".

Daarom pleiten heel wat actoren al lang voor de afschaffing van deze verplichte samenwerking met Justitie als

voorwaarde voor de toekenning van een verblijfstitel als minderjarig slachtoffer van mensenhandel.¹⁸⁵ In het kader van het onderzoek van het periodieke verslag van België was dat ook een van de door het Comité voor de Rechten van het Kind aan België geformuleerde aanbevelingen.¹⁸⁶ In zijn laatste evaluatieverslag over België heeft ook GRETA de Belgische overheden aangeraden "aanvullende maatregelen te nemen om te waarborgen dat kinderen die het slachtoffer zijn van mensenhandel een verblijfsvergunning krijgen, met volledige inachtneming van artikel 14(2) van het Verdrag."¹⁸⁷

Zo is het hoog tijd om opnieuw ernstig na te denken over de invoering van een statuut van 'objectief slachtofferschap', dat aan minderjarige vermoedelijke slachtoffers zou moeten worden toegekend. De modaliteiten rond de invoering van zo'n statuut moeten binnen een werkgroep van de Interdepartementale Coördinatiecél worden besproken. Zo zou het statuut moeten worden toegekend, zonder de verplichting om een verklaring voor de politie af te leggen of klacht in te dienen.

Verschiedende actoren (gespecialiseerd opvangcentrum voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel, begeleider van het slachtoffer van het jongerencentrum waar de minderjarige verblijft indien het slachtoffer in een ander centrum geplaatst werd, magistraat, expert psycholoog...) kunnen een omstandig advies geven over het statuut van slachtoffer van "mensenhandel" van een persoon (zoals dit bijvoorbeeld gebeurt voor de slachtoffers van mensenhandel door diplomaten, tegen wie geen vervolging kan worden ingesteld). Zo zou men categorieën kunnen bepalen, zoals kinderen voor wie geen rechtszaak tegen de daders mogelijk is, omdat een trauma is vastgesteld maar de jongere te bang is om een klacht in te dienen... Voorbeelden van goede praktijken uit het buitenland moeten worden onderzocht.

De situatie van minderjarigen die een beroep deden op netwerken van smokkelaars lijkt ons enigszins verschillend. Deze minderjarigen hebben vaak een project om naar het Verenigd Koninkrijk te migreren en wensen geen asiel in België aan te vragen. Ze vrezen er

181 Een duurzame oplossing kan de gezinshereniging zijn, ofwel de terugkeer naar het land van herkomst, ofwel ook het verblijf in België.

182 Ook al mag het uiteraard niet zo zijn dat een strafonderzoek tegen de daders enkel afhankelijk is van de verklaringen van het slachtoffer.

183 Comité des droits de l'enfant, *Observation générale n° 6 (2005), Traitement des enfants non accompagnés et des enfants séparés en dehors de leur pays d'origine*, punt 89.

184 Een aantal EU-lidstaten heeft gekozen voor een onvoorwaardelijk verblijfsrecht voor kinderen die het slachtoffer zijn van mensenhandel, cfr. in dit verband de studie van het FRA, *Childtrafficking in the EU: Challenges, perspectives and good practices*, 2009, pp. 101-102.

185 Voorstellen zijn ook geformuleerd geweest zoals het invoeren van een statuut van objectief slachtofferschap. Cfr. in dit verband het Verslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2007 van Myria (het toenmalige Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding), pp. 33-34. In het actieplan 2012-2014 had de federale regering ook voorzien om een wetswijziging te overwegen maar daar is nooit iets van gekomen.

186 Het Comité raadde België ook aan "zijn verplichting na te komen om alle minderjarige slachtoffers van mensenhandel bescherming te bieden en hun een verblijfsvergunning af te geven, ongeacht hun nationaliteit en hun bereidheid of vermogen om aan gerechtelijke procedures mee te werken" (Cfr. Comité des droits de l'enfant, *Examen des rapports présentés par les États parties en application de l'article 44 de la Convention, Observations finales : Belgique*, 18 juin 2010, punt 81).

187 GRETA, *op. cit.*, §147.

- onterecht - voor dat de Dublinprocedure op hen zal worden toegepast.¹⁸⁸ We stellen vast dat die jongeren vaak veel te weinig zijn geïnformeerd.

Hoewel ze tijdens hun migratietraject wellicht mishandeld zijn, kunnen ze als zodanig niet met slachtoffers van mensenhandel worden gelijkgesteld. Toch gaat het

in de eerste plaats nog om minderjarigen in een bijzonder kwetsbare situatie. Het Comité voor de Rechten van het Kind heeft er trouwens op gewezen dat het beginsel van non-discriminatie van toepassing is op alle stadia van de behandeling van kinderen die van hun familie gescheiden zijn of van niet-begeleide kinderen.

Het is hoog tijd om de invoering opnieuw te overwegen van een statuut van 'objectief slachtofferschap' dat aan minderjarige vermoedelijke slachtoffers zou moeten worden toegekend.

Dit vereist dat staten een onderscheid maken op basis van de specifieke beschermingsbehoeften van deze kwetsbare kinderen, of het nu gaat om niet-begeleide kinderen, kinderen die van hun familie gescheiden zijn, vluchtelingen, asielzoekers of migranten.¹⁸⁹ Belangrijk is dat ze op een passende manier worden beschermd. De voogd moet dus op zoek gaan naar de procedure die het meest aan hun situatie is aangepast. Sowieso moet werk worden gemaakt van een duurzame oplossing, in het hoger belang van het kind.

2.5. | Voorstel plan van aanpak

Een werkgroep moet opgericht worden om een werkbaar systeem te ontwikkelen voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel dat in staat moet zijn om een grote instroom van slachtoffers te beheren. Hiervoor lanceren we een denkpiste met een concreet voorstel voor een integraal plan van aanpak om de detectie, de doorverwijzing, het slachtofferstatuut en de opvang van minderjarige slachtoffers van mensenhandel te verbeteren. Het is een eerste aanzet om de discussie hierover op te starten waarin het concept van een objectief slachtofferschap mensenhandel een belangrijke rol toegewezen krijgt. Hierbij wordt rekening gehouden met

¹⁸⁸ De Dublin-procedure bepaalt onder andere dat het eerste land van binnenkomst van een migrant in de EU zijn eventuele asielaanvraag moet behandelen. De asielaanvrager die zich in een ander EU-land bevindt kan dus naar dat eerste land worden teruggestuurd. Deze vereiste geldt echter niet voor NBMV.

¹⁸⁹ Comité des droits de l'enfant, *Observation générale n° 6 (2005), Traitement des enfants non accompagnés et des enfants séparés en dehors de leur pays d'origine*, punt 18.

een systeem van het objectief slachtofferschap dat een beperkte managementcapaciteit heeft en hierdoor vooral als sluitstuk zal dienen bij een selectievere groep.

2.5.1. | Instroom structureel verbeteren

Zoals eerder al aangehaald, stelt het grootste probleem zich op het niveau van de detectie van de minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Om dit structureel te verhelpen zou er een systeem kunnen opgezet worden met *outreachworkers* die proactief op straat minderjarige slachtoffers trachten op te sporen. Ze kunnen eventueel ook de gespecialiseerde politiemensen ondersteunen bij hun controles. Daarnaast moeten medewerkers uit de jeugdhulpsector en Fedasil uitgebreid opgeleid en gevormd worden om de indicatoren van mensenhandel bij minderjarigen te kunnen vaststellen. In de opvangstructuren van deze instanties kunnen verschillende mensenhandelslachtoffers aanwezig zijn zonder dat dit in het verleden opgemerkt werd. Wanneer bij een minderjarige indicatoren van mensenhandel vastgesteld worden moeten deze slachtoffers in contact gebracht worden met begeleiders van de gespecialiseerde centra mensenhandel of de gespecialiseerde centra voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Hiervoor is het essentieel dat de gespecialiseerde centra voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel ook erkend worden als een van de officiële actoren in de multidisciplinaire samenwerking van mensenhandel zodat ze ook de bevoegdheid krijgen om een tijdelijke verblijfsvergunning aan te vragen voor de minderjarige slachtoffers na hun intakegesprek.

2.5.2. | Doorverwijzingsmechanisme

In de gespecialiseerde opvangcentra mensenhandel of de centra voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel wordt bij een intakegesprek bepaald door de begeleiders of er sprake is van mensenhandel. Hierbij wordt nagegaan of de feiten van mensenhandel in het binnenland of het buitenland hebben plaatsgevonden.

a) Start procedure objectief slachtofferschap mensenhandel in geval van extraterritorialiteit

Indien het slachtoffer verwijst naar feiten van mensenhandel in het buitenland wordt onmiddellijk de procedure voor het objectief slachtofferschap mensenhandel opgestart. Het slachtoffer krijgt in eerste instantie een tijdelijke verblijfsvergunning en na een

positief resultaat van deze commissie een permanente verblijfsvergunning.

b) Start rustperiode bij feiten in België

Indien de feiten van mensenhandel in België plaatsgevonden hebben, wordt een rustperiode opgestart voor het minderjarige slachtoffer die verschillende keren na elkaar kan toegepast worden. Deze rustperiode is cruciaal om de band van het minderjarige slachtoffer met de uitbouter te kunnen breken en het vertrouwen te winnen. Tijdens deze rustperiode wordt het minderjarige slachtoffer gestimuleerd om samen te werken met justitie maar mag hiertoe absoluut niet verplicht worden. Deze samenwerking met justitie kan bestaan uit het afleggen van relevante verklaringen maar ook uit het geven van relevante informatie aan de politie, zoals berichten van een smartphone. Wanneer een kind of de familie bedreigd worden moet zoveel mogelijk gezocht worden naar een oplossing met een aanbod van bescherming. Hiervoor moet samengewerkt worden met de herkomstlanden en kan de piste voor een gezinshereniging naar België onderzocht worden.

Een minderjarige slachtoffer mag niet gedwongen worden om verklaringen af te leggen. De hulpverleners moeten wel beseffen dat soms in het belang van het kind een onderzoek zo snel mogelijk moet opgestart worden wanneer de sporen van de gepleegde feiten nog gemakkelijk vindbaar zijn en verder geëxploiteerd kunnen worden met objectief aangetroffen bewijsmateriaal of getuigenissen. In deze gevallen is het belangrijk dat de minderjarige reeds snel verklaringen aflegt of gegevens geeft die aanleiding kunnen geven tot een onderzoek. Dit kan essentieel zijn voor de bescherming van het kind. Het vertrouwen winnen van het minderjarige slachtoffer is hiervoor cruciaal. Hiermee kan ook voorkomen worden dat veel van deze dossiers tot een seponering leiden wegens gebrek aan bewijzen. Want enkel een slachtofferverklaring is onvoldoende voor een veroordeling voor mensenhandel. Het is ook van belang voor minderjarige Belgische loverboyslachtoffers dat ze op vrijwillige basis gestimuleerd worden om samen te werken met justitie. Het betreft een specifieke kwetsbare slachtoffergroep die uiteraard geen verblijfsdocumenten nodig heeft maar wel bescherming moet krijgen met gespecialiseerde begeleiding en opvang in het kader van mensenhandel.

Een minderjarige slachtoffer dat relevante info gegeven heeft of verklaringen afgelegd heeft krijgt een permanente verblijfsvergunning zodat het na zijn meerderjarigheid in België kan blijven. Een slachtoffer dat niet wenst of kan samenwerken met justitie komt in een volgende fase terecht.

2.5.3. | Afhandeling via een objectief slachtofferschap mensenhandel

Minderjarige slachtoffers die na een lange periode niet wensen samen te werken met justitie of de leeftijd van zeventien jaar bereikt hebben worden doorverwezen naar de procedure voor het objectief slachtofferschap.

Hierbij moet rekening gehouden worden met verschillende minderjarige slachtoffergroepen die in een precaire situatie zitten zodat ze niet geneigd zijn om verklaringen af te leggen. Dit is ten eerste het geval bij slachtoffers waarbij de feiten van mensenhandel door familieleden gepleegd werden zoals bij sommige minderjarige Roma-slachtoffers. Dit is ten tweede ook het geval bij de minderjarige slachtoffers van moeilijk bewijsbare dossiers zoals gedwongen gepleegde misdrijven of economische uitbuiting in de sector van huishoudhulp. Hiervoor kan dikwijls onvoldoende bewijsmateriaal gevonden worden zodat deze zaken geseponneerd worden. De derde groep betreft de minderjarige loverboyslachtoffers die dikwijls niet geneigd zijn om verklaringen af te leggen omdat ze in een emotionele afhankelijkheidsrelatie blijven zitten. De vierde groep betreft de minderjarige slachtoffers die in een zeer precaire angstsituatie zitten en geen verklaringen durven af te leggen uit doodsangst. Dikwijls gaat het hier over Nigeriaanse minderjarige meisjes die onder druk staan van een voodoobezweering. Maar bij deze slachtoffergroep is het in het bijzonder in hun belang dat de band met de primaire uitbouter, de madam, kan doorbroken worden met behulp van de gespecialiseerde begeleiders van mensenhandel.

2.5.4. | Voldoende opvangcapaciteit voorzien

Bij een betere detectie kan er een grote instroom van minderjarige slachtoffers verwacht worden waarvoor momenteel de opvangcapaciteit niet beschikbaar is. Momenteel kan Esperanto jaarlijks ongeveer vijftien minderjarige slachtoffers opvangen.¹⁹⁰ Er moet dus een voldoende en gespecialiseerde opvangstructuur voorzien worden op maat van de minderjarige slachtoffers van mensenhandel. De nood aan bescherming staat hier centraal zodat een beveiligd systeem zoals dit het geval is bij Esperanto de beste oplossing biedt.

¹⁹⁰ Zie hierna externe bijdrage Esperanto.

Externe bijdrage: Esperanto, een gespecialiseerd centrum voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die slachtoffer zijn van mensenhandel of mensensmokkel

Het team van Esperanto

1) Esperanto: een uniek centrum in zijn soort

Begin van de jaren 2000 stelden de overheden vast dat steeds meer niet-begeleide minderjarige vreemdelingen na een eerste verhoor door de Dienst Vreemdelingenzaken uit de opvangcentra verdwenen. De hypothese was toen dat het om jongeren ging die werden geronseld door netwerken van mensenhandelaars die ze wilden uitbuiten. Om dat probleem aan te pakken werd onder impuls van de toenmalige Waalse minister van Hulpverlening aan de Jeugd eind 2002 op een geheime plek een centrum opgericht.

Esperanto is dan ook opgericht met als hoofddoel minderjarigen te beschermen en te beveiligen, zodat ze de garantie hebben niet langer gevaar te lopen voor het exploitatienetwerk. In juli 2006 werd Esperanto erkend als bijzonder opvoedingsproject. Als dienst die door de algemene directie voor jeugdzorg van de Federatie Brussel-Wallonië is erkend, dienen we ons te houden aan de verplichtingen van het decreet inzake hulpverlening aan de jeugd uit 1991.

Binnen een **beveiligd kader bieden we 24 uur op 24 en 365 dagen per jaar bescherming en opvang aan 15 minderjarigen die vermoedelijk slachtoffer zijn van mensenhandel**. Voor eventuele noodopvang houden we steeds één vrije plaats ter beschikking. Via een telefonische wachtdienst is de directeur steeds bereikbaar.

De minderjarigen die we opvangen hebben weliswaar ieder hun eigen verhaal maar de meesten hebben eenzelfde profiel. Ze leven in onveiligheid en hebben nood aan een houvast. Dat gaat meestal ook gepaard met communicatieproblemen omdat ze amper Frans praten.

Bij die jongeren schort er vaak iets aan de opbouw van hun identiteit. In hun relatie met volwassenen zien ze zich doorgaans als een voorwerp en maken ze abstractie van hun emotioneel verleden. Ze vertonen fysieke symptomen die het gevolg zijn van hun traumatische toestand (fysieke pijn, motorische onrust, slaapproblemen...).

De taak van Esperanto bestaat erin minderjarigen die vermoedelijk slachtoffer zijn van mensenhandel een veilige en stabiele opvang te bieden. Het centrum staat ook in voor de afhandeling van alle formaliteiten rond hun juridische en rechtelijke statuut. Ze krijgen bijstand om zich sociaal te integreren en begeleiding om hun levensproject te realiseren, in alle respect voor de jongere en zijn cultuur.

De jongeren worden door verschillende partners naar ons doorverwezen (onvolledige lijst): Dienst Voogdij, de diensten Jeugdbijstand, jeugdrechters, gespecialiseerde centra voor de opvang van slachtoffers van mensenhandel, politiediensten, het observatie- en oriëntatiecentrum van Fedasil (OOC) en voogden. Na een snelle analyse van de situatie en als de jongere tot ons doelpubliek behoort, beslissen we onmiddellijk over zijn of haar opvang en wordt de jongere naar ons centrum gebracht. Indien de jongere al binnen een OOC of andere dienst is geplaatst kunnen we de situatie ter plaatse gaan analyseren.

Doorgaans werken we ongeveer een jaar lang met de jongere. Op die manier bieden we hem de nodige stabiliteit, waardoor hij gaat beseffen dat hij het slachtoffer was van personen met slechte bedoelingen. Eens de jongere volledig in veiligheid is en vermoedelijk in België zal mogen verblijven, nemen we contact op met de opdrachtgever - de dienst voor jeugdhulp of de jeugdrechtbank - om doorverwijzing naar een structuur voor hulpverlening aan de jeugd te bestuderen.

2) Profiel van de opgevangen jongeren

Sinds onze oprichting in november 2002 vonden 291 minderjarigen onderdak bij Esperanto. Het aantal opgevangen jongeren is sindsdien ongeveer constant gebleven. In 2017 kregen we 25 nieuwe gevallen.

In de loop der jaren zien we de gemiddelde leeftijd van de jongeren dalen. In 2016 was dit zestien jaar, in 2017 amper veertien jaar. Toch blijft de gemiddelde leeftijd de afgelopen jaren relatief constant. En net zoals in het verleden krijgen we te maken met een hoofdzakelijk vrouwelijke en diverse populatie. Van de zeventien opgevangen jonge meisjes zijn er twaalf afkomstig van het Europese vasteland (onder wie tien uit de Romagemeenschap), twee uit Afrika en drie uit Azië. Met één vierde van het aantal opgevangen jongeren,

zijn jongens nog altijd in de minderheid. De landen waar ze vandaan komen zijn heel divers. Diegene die uit Europa komen behoren echter allen tot de Romagemeenschap.

Net als de andere jaren zijn de meeste van onze dossiers afkomstig uit het gerechtelijke arrondissement Brussel. De meest voorkomende sectoren van uitbuiting zijn die van de seksuele uitbuiting, economische uitbuiting, betrokkenheid bij criminele activiteiten, bedelarij of mensensmokkel.

Bij een groot deel van ons vrouwelijk publiek gaat het evenwel om gedwongen huwelijken en meestal om jonge meisjes uit de Romagemeenschap. Doorgaans worden ze tegen betaling door hun ouders uitgehuwelijkt en belanden ze in België bij hun 'schoonfamilie'. Daar worden ze dan regelmatig mishandeld en opgesloten. Die minderjarigen zitten in een uiterst precaire situatie. Ze kunnen niet terug naar hun land van herkomst en ze komen ook niet in aanmerking voor een verblijfstitel als slachtoffer van mensenhandel. Ze voldoen evenmin aan de voorwaarden om asiel aan te vragen en hebben geen identiteitsdocumenten.

Prostitutie is de meest bekende vorm van **seksuele uitbuiting** als het over mensenhandel gaat. De jonge meisjes moeten tegen een hoog tempo als prostituee werken en een groot deel of soms al hun inkomsten aan hun pooier afstaan. Bovendien dient die laatste hen soms drugs toe, waardoor ze het langer volhouden. Op die manier wordt het slachtoffer ook meer afhankelijk van de pooier. We vangen zowel jonge meisjes uit Oost-Europa op, als slachtoffers van Afrikaanse netwerken (Nigeria).

Wat de **economische uitbuiting** betreft, hebben we verschillende minderjarige (vooral Marokkaanse) jonge meisjes opgevangen die als huisslaaf werden ingezet. Die werkten zeven dagen op zeven, zonder rustdag, als huishoudpersoneel, poetsvrouw of kinderverzorgster. Behalve die hoge werkdruk werden ze bovendien nog opgesloten en fysiek of psychologisch mishandeld. Die vorm van uitbuiting doet zich binnen een familiale en private omgeving voor, waar misbruik doorgaans niet zichtbaar is, of toch zeer moeilijk op te sporen. Ook jonge meisjes uit de Romagemeenschap zijn slachtoffer van dat soort uitbuiting, nadat ze verplicht in een gewoonterechtelijk huwelijk zijn gestapt.

Een aantal jaar geleden hebben we verschillende minderjarigen van Ecuadoraanse afkomst opgevangen, die op markten werden uitgebuit en alle uit dezelfde streek afkomstig waren. Ze werden in hun land geronseld, vaak door vrienden van de familie. Om hun reiskosten terug te betalen moesten ze verschillende jaren werken. Ze sliepen op matjes en werkten dag en nacht.

Vaak gaat het ook om Romakinderen die **verplicht zijn om diefstallen te plegen** (zakkenrollers, diefstallen in woningen, in winkels, diefstal van metalen...). De uitbuiters zijn meestal leden van de eigen familie of, in het geval van een gewoonterechtelijk huwelijk, van de 'schoonfamilie'. In dat laatste geval kan het ook om huishoudelijke uitbuiting gaan. In een aantal zeldzame gevallen worden die kinderen 'ontvoerd' of 'verkocht' aan een netwerk. Justitie beschouwt die minderjarigen in de eerste plaats als delinquenten, terwijl het volgens ons wel degelijk om slachtoffers gaat.

We hebben ook jongeren opgevangen die het slachtoffer waren van **uitbuiting van de bedelarij**. Die jonge meisjes zijn doorgaans afkomstig uit de Romagemeenschap.

In het geval van **mensensmokkel** gaat het over het algemeen om jonge meisjes uit Azië (Vietnam, China). Meestal betalen ze enorme sommen om in Europa te geraken. De eindbestemming is bijna altijd het Verenigd Koninkrijk. De meeste onder hen beschikken amper over concrete informatie over de netwerken.

3) *Interventiemodaliteiten*

Onze interventie streeft er in de eerste plaats naar het zelfbeeld en de affectieve zekerheid van het slachtoffer te versterken, waardoor het opnieuw sociale banden kan aanknopen. De globale opvang van de jongere gebeurt binnen een multidisciplinair team (psycholoog, sociaal assistent, criminoloog, deskundigen psychomotoriek, opvoeders en verpleegkundigen).

Zo krijgt de jongere onder meer psychologische begeleiding: de psycholoog voert individuele gesprekken. In een eerste fase moet op basis van deze gesprekken een vertrouwensband worden opgebouwd en moet een beeld worden gevormd van de voorgeschiedenis van de jongere. Daarna gaat de psycholoog in op identitaire kwesties en op de culturele moeilijkheden, om uiteindelijk eventuele traumatische ervaringen aan te pakken.

Het werk van Esperanto berust op vijf onderling afhankelijke interventiepijlers:

→ **Opvang**

De jongere wordt opgevangen in de leefgroep, hij krijgt uitleg over de werking van het huis en wordt voorgesteld aan de rest van de groep. Op basis van een eerste gesprek met de jongere verzamelen we informatie over zijn situatie.

→ Veiligheid

Het doel is de fysieke en materiële integriteit van de minderjarige te waarborgen, hem een gestructureerde leefomgeving te bieden en een zekere regelmaat te brengen in zijn tijdsbesteding waarop hij zich kan oriënteren. De jongere mag geen contact opnemen met het netwerk van de uitbouter en in een eerste fase mag hij het centrum enkel onder begeleiding van een opvoeder verlaten. Vooraleer hij eventueel buiten het centrum naar school gaat, kan hij binnen de instelling alfabetiseringslessen volgen. Veiligheid is een essentiële pijler van ons werk en daarom heeft de Federatie Wallonië-Brussel ons het bijzondere statuut van 'geheim' centrum verleend, om te vermijden dat de netwerken van uitbuiters de jongeren opnieuw op het spoor komen.

Telefooncontacten verlopen onder toezicht van personeelsleden en indien nodig, in aanwezigheid van een tolk. Jongeren mogen binnen de muren van het centrum overigens ook niet over een gsm beschikken.

Ook bij de samenstelling van ons team is rekening gehouden met de gewaarborgde veiligheid (multicultureel en multidisciplinair team). We stellen vast dat de jongere zich na verloop van tijd veiliger gaat voelen. Tijdens individuele gesprekken en via de relaties die hij met de volwassenen uitbouwt, gaat hij iets meer vertellen over zijn traumatiserende ervaringen. Geleidelijk aan groeit bij hem het besef wat hij heeft doorgemaakt wat zijn schuldgevoel zal doen afnemen. Vanuit die ingesteldheid kan hij zijn zelfbeeld opbouwen of heropbouwen.

→ Evaluatie en juridische begeleiding

Bij aankomst krijgt de jongere uitleg over zijn rechten en plichten, over de werking van het gerecht in België, over het verloop van de procedure inzake de erkenning van het statuut van slachtoffer van mensenhandel en over de verschillende keuzemogelijkheden die hij heeft.

Daarna volgen verkennende gesprekken om te peilen of de jongere volgens de wet van 10 augustus 2005 als slachtoffer van mensenhandel kan worden beschouwd.¹⁹¹ In samenspraak met de voogd als het om een niet-begeleide minderjarige vreemdeling gaat en met het gespecialiseerde opvangcentrum (Sürya, PAG-ASA of Payoke) gaan we daarbij als volgt te werk:

- we gaan met de jongere na of zijn verklaringen volledig en oprecht zijn;

- we bereiden samen met hem de verhoren voor en we leggen hem uit wat de gevolgen van zijn verklaringen kunnen zijn;
- we stellen een gespecialiseerde advocaat aan;
- we staan hem de hele procedure bij om een regelmatig contact met het parket of met het auditoraat, en met de politiecel die met het onderzoek is belast, te onderhouden.

Indien de minderjarige niet voldoet aan de voorwaarden om voor een verblijfstitel in het kader van mensenhandel in aanmerking te komen (zoals wel vaker het geval is), of indien hij er geen wenst aan te vragen, proberen we hem, in overleg met de voogd en de advocaat, een andere aan zijn situatie aangepaste verblijfsprocedure voor te stellen.

Indien de jongere naar zijn land van herkomst wil terugkeren, organiseren we zijn terugkeer met de steun van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM). Onze partner treft dan alle maatregelen opdat de jongere in goede en veilige omstandigheden kan terugkeren. Voor minderjarigen werkt IOM immers samen met de jeugdinstanties in het land van herkomst.

→ Socio-educatieve begeleiding

Deze begeleiding helpt de jongere een traject te kiezen en alle formaliteiten te regelen. In dat verband stelt het multidisciplinaire team een educatief project op maat samen. Het centrum beschikt over een uiterst divers en multicultureel team van opvoeders. Zo kunnen we op een meer individuele manier te werk gaan met de jongeren en beter met de taal- en culturele barrières omgaan. Het werk berust op drie grote projecten:

- Een klas binnen ons centrum waar de jongeren van bij hun aankomst elke ochtend les volgen, in de eerste plaats om Frans te leren. Een volgende stap is dan de terugkeer naar een gewone school.
- Namiddagactiviteiten die de jongeren moeten helpen zich snel en optimaal in ons land te integreren en met de werking en bijzondere kenmerken ervan vertrouwd te raken. Ze krijgen echter ook de kans hun cultuur, hun tradities en levenswijze met de rest van de groep te delen.
- Het verwerven van zelfstandigheid, in functie van hun project; we kunnen de jongeren begeleiden bij het proces om zelfstandig te worden, door hen onder te brengen in woningen binnen of appartementen buiten onze structuur. We hebben daarvoor vier studio's in ons centrum waar jongeren kunnen experimenteren met hun zelfstandigheid. Daarvoor sluiten de jongere en zijn begeleiders een contract waarin ze doelstellingen bepalen. Na die proefperiode kan de dienst de jongere verder blijven opvolgen in de buitenwereld.

¹⁹¹ Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, BS 2 september 2005.

→ Integratie

De integratie verloopt door het prikkelen en valoriseren van de competenties van de jongere, door dynamiek te brengen in het gemeenschapsleven en regelmatig deel te nemen aan activiteiten van het lokale netwerk en de jongere naar een partnerdienst door te verwijzen nadat zijn toestand is gestabiliseerd.

De integratie verloopt via drie soorten activiteiten: leer-, gemeenschaps- en buitenactiviteiten.

4) *Mogelijke problemen en beschikbare instrumenten om daarmee om te gaan*

In vijftien jaar tijd heeft het team heel wat ervaring opgedaan en met de middelen waarover we intussen beschikken kunnen we jongeren opvang bieden die aan hun levenstraject en hun moeilijkheden is aangepast.

Een eerste probleem is het **smeden van een vertrouwensband** met de jongere bij zijn aankomst. Doorgaans spreekt hij geen Frans, waardoor het moeilijk is hem de redenen uit te leggen waarom hij in ons centrum terecht komt. Een van de oplossingen om dat te verhelpen is het snel inzetten van tolken, of ook de aanwezigheid binnen ons educatief team van opvoeders met verschillende nationaliteiten, die ook andere talen praten. Dankzij de tolken die bij de gesprekken aanwezig zijn, krijgen we een beter begrip van wat de jongeren precies bedoelen en van de cultuur van hun herkomstland.

De opvoeders kunnen ook gebruikmaken van een in verschillende talen vertaald boekje met daarin uitleg over de werking van de instelling.

Elke woensdag komen de jongeren bijeen om eventuele conflicten of misverstanden bij te leggen, en om te werken aan een groepsdynamiek en -geest.

De psycholoog plaatst de jongere in de positie van expert van zijn of haar cultuur, van zijn voorstellingen en waarden, wat een beter inzicht biedt in de zeden en gewoonten. Zo geeft hij de jongeren die vaak door hun omgeving zijn verraden, opnieuw vertrouwen. Die techniek helpt de persoon ook om een manier te vinden om zich binnen onze samenleving te integreren, zonder daarom zijn eigen opvattingen te verloochenen.

Een andere moeilijkheid binnen onze instelling zijn de **culturele verschillen** en ook de **sterk uiteenlopende levenslopen**. Daarom organiseert het educatieve team activiteiten gericht op culturele uitwisseling en sensibilisering rond de ervaringen die de jongeren hebben doorgemaakt. Concreet gebeurt dit dan aan de

hand van een documentaire, workshops rond zeden en gebruiken of kookactiviteiten. De aanwezigheid van opvoeders uit andere culturen is een troef, omdat zij de mogelijke reacties van de jongeren in een ander licht kunnen plaatsen.

Een van de technieken die de psycholoog van het centrum gebruikt is de conversatieve hypnose (of reassociatieve traumatherapie (PTR)). Daarmee maakt hij de trauma's die de jongeren in hun verleden hebben opgelopen, makkelijker bespreekbaar. De techniek leert de patiënt om te praten, zijn gemoedstoestand te beschrijven, bepaalde voorstellen uit te proberen, die hem kunnen helpen om zijn emoties en gewaarwordingen te corrigeren, te beheersen en bij te sturen.

Op juridisch vlak zijn de problemen specifiek en staan ze doorgaans los van het werk van Esperanto.

In de loop der jaren hebben we echter vastgesteld dat slechts heel weinig jongeren van de procedure voor slachtoffers gebruik kunnen maken. Daar zijn verschillende redenen voor. Er hebben zich verschillende situaties voorgedaan waarbij minderjarigen, om aanspraak op het statuut te kunnen maken, een familielid moesten aangeven. Door hun loyaliteit tegenover hun naasten deden ze dat niet. De herhaalde bedreigingen die worden geuit tegen hun familie die is achtergebleven in het land van herkomst, houden hen ervan af klacht bij de politie in te dienen. Ze kiezen er dan voor geen enkel risico te lopen en een regularisatie aan te vragen op basis van de omzendbrief inzake niet-begeleide minderjarige vluchtelingen.

Verschiede minderjarigen zijn in een ander land van de Europese Unie slachtoffer geworden van uitbuiting. Hoewel ze dat op ons grondgebied ook bijna waren, komen ze niet in aanmerking voor deze procedure. De slachtoffers beschikken vaak over onvoldoende informatie of leveren geen bewijzen, waarmee een vervolging kan worden ingesteld. Een aantal slachtoffers verdient meer dan in hun land van herkomst en beseft niet dat ze worden uitgebuit. Slachtoffers van loverboys zien dan weer niet in dat ze zijn gemanipuleerd. Minderjarigen die als delinquenten worden beschouwd worden niet altijd als slachtoffers geïdentificeerd. Tenslotte hadden sommigen geen statuut nodig om wettelijk op het grondgebied te verblijven, andere hebben er dan weer voor gekozen naar hun land van herkomst terug te keren.

We kunnen besluiten dat samenwerken aan de basis ligt van ons werk. Zo begeleiden tal van actoren, ieder met zijn specifieke kenmerken, de jongere om zo goed mogelijk zijn problematiek te doorgronden. Zo kan het werk individueel worden toegespitst en beantwoordt de globale opvang op een meer specifieke manier aan de noden van de jongere.

Hoofdstuk 2

Nigeriaanse minderjarige slachtoffers van mensenhandel

1. De historiek en het ontstaan van Nigeriaanse mensenhandel

Oorspronkelijk kende Nigeria enkel interne mensenhandel, het is slechts in het begin van de jaren negentig dat er steeds meer internationale mensenhandel vanuit Nigeria ontstond. Vervolgens feminiseerde de migratie van Nigeria naar Europa. De illegale migratiestroom ontwikkelde zich tot een machtige en goed georganiseerde criminele handel, geleid door criminele netwerken die zich onder meer toeleggen op de uitbuiting van vrouwen. Vanaf de jaren negentig neemt in Europa de bezorgdheid over de migratie van Nigeriaanse vrouwen toe. Vrouwenhandel vanuit Nigeria werd hierdoor vooral een politieke kwestie. Aan het einde van de jaren negentig, begin jaren tweeduizend zijn een aantal nationale en internationale maatregelen genomen om de strijd tegen Nigeriaanse mensenhandel te ondersteunen.

De oorzaak van de feminisering van migratie vanuit Nigeria komt vooral door de positie van de vrouw binnen de Nigeriaanse samenleving. Vrouwen bevinden zich in Nigeria vaak in een kwetsbaardere situatie dan mannen. Ze worden in vele regio's nog steeds aanzien als tweederangsburgers, ondanks de moderne Nigeriaanse samenleving waar vrouwen zich meer en meer kunnen emanciperen. Geweld en discriminatie ten aanzien van vrouwen in Nigeria zijn nog steeds geïnstitutionaliseerd. Jonge meisjes worden vaak naar rijke families gestuurd om te dienen als huisslaaf. Vrouwen bevinden zich er zowel op economisch als juridisch vlak in een ondergeschikte plaats. Ze zijn vaak analfabeet, aangezien veel gezinnen liever investeren in de scholing van een zoon dan van een dochter. Hierdoor zijn vrouwen minder aantrekkelijk voor de legale arbeidsmarkt. Tenzij de economie in Nigeria

stabiliseert, zullen vrouwen als eerst getroffen worden door deze instabiliteit.

In Nigeria heerst er ook een diepgewortelde armoede, het is een van de armste landen in West-Afrika met bovendien een zeer grote sociale ongelijkheid. De armoede is voornamelijk zichtbaar op het platteland, waar voornamelijk vrouwen en kinderen wonen. De oliewinning in de jaren tachtig vernietigde grote stukken landbouwgrond, wat voor velen de grootste bron van inkomsten was. Veel mensen werden werkloos en gedwongen om een nieuwe job te zoeken. De groeiende olie-industrie creëerde een zeer grote vraag naar sekswerkers. Hierdoor zagen vrouwen zich gedwongen om hun seksuele diensten aan te bieden aan die vele arbeiders. De oliecrisis deed de olieprijs kelderen. Nigeria kon zijn internationale schulden niet meer afbetalen wat leidde tot sancties van het IMF en de Wereldbank. Die sancties hadden een grote impact op de economische situatie van het Nigeriaanse volk en leidde tot een grote migratiestroom. Veel vrouwen belandden in de tomatenpluk of de aardappeloogst of ander ongeschoold werk in Italië. De prostitutie van Nigeriaanse vrouwen ontwikkelde zich informeel in Italië om de lage salarissen van de seizoensarbeid te compenseren, oorspronkelijk ging het enkel over Afrikaanse klanten. Prostitutie van Afrikaanse vrouwen nam aanzienlijk toe ten gevolge van de lokale vraag van Italiaanse klanten naar seks met buitenlandse vrouwen. Het was een pullfactor voor de overige Nigeriaanse sekswerkers die nog steeds actief waren in de olievelden in Nigeria. Ook mensenhandelaars realiseerden zich dat er aanzienlijke winsten konden worden gemaakt door Nigeriaanse vrouwen te activeren op de Europese seksmarkt.

De kwestie gaat echter verder dan alleen een geval van armoede en het bevredigen van de basisbehoeften. Meisjes naar het buitenland sturen wordt in de meeste gevallen aanzien als een statussymbool voor de gezinnen. Dat is het gevolg van de ineenstorting van sociale en culturele waarden, het uiteenvallen van traditionele

familiestructuren en het ontbreken van geldige efficiënte sociale rolmodellen. De ineenstorting van waarden is vooral ingegeven door de moeilijke economische situatie van het land. De economische problemen hebben een aanzienlijke impact gehad op sociale voorzieningen, zoals gezondheidszorg, onderwijs en andere openbare diensten. Kinderen worden steeds vaker door hun ouders van school weggehaald, omdat zij het zich niet kunnen veroorloven om de kosten te betalen. De meeste gezinnen die hun dochter(s) naar het buitenland sturen, accepteren stilzwijgend de idee van prostitutie als uitweg voor een leven in armoede.

Naast de positie van de vrouw en de economische situatie van het land speelt de politieke onrust in Nigeria ook een belangrijke rol. Nigeria wordt beschouwd als een van de meest corrupte landen in de wereld. Op de ranglijst van minst corrupte landen van Transparency International stond het in 2017 nog op plaats 148 van 180 landen. Nigeria heeft sinds 2003 een corruptiebestrijdingscommissie (ICPC). In februari 2003 keurde de Senaat unaniem een nieuwe wet goed om die commissie te versterken. Dat werd al snel gezien als een verkapte poging om de wetgeving te ondermijnen en corrupte senatoren te beschermen, wat leidde tot grote publieke controverse over de ICPC en de ware motieven van de Senaat. De wet werd bijgevolg door het Hoogerechtshof nietig verklaard. Corruptie in Nigeria is niet enkel een pushfactor maar zou vrouwenhandel ook gestimuleerd hebben. Dat komt voornamelijk door de poreuze grenzen evenals de corrupte ambtenaren die vaak betrokken zijn in internationaal georganiseerde criminele groeperingen of netwerken. De ambtenaren nemen vaak smeergeld aan in ruil voor het verzekeren van een vlotte doortocht. Er blijkt eveneens een gebrek te zijn aan politieke wil om het probleem van mensenhandel aan te pakken.

Zoals eerder vermeld is de belangrijkste pullfactor voor Nigeriaanse meisjes de hoge vraag naar betaalde seks in de bestemmingslanden zoals Italië, België en Nederland. Dat wordt versterkt door de moderne media, die vaak een idyllisch beeld schetsen van Europa. Madams, vrouwelijke mensenhandelaars die de meisjes uitbuiten in de prostitutie, vertegenwoordigen een voorbeeld van succes voor andere Nigeriaanse vrouwen. Zij hebben als vrouw immers een erkende sociale positie van macht en autoriteit bereikt dankzij hun emigratie naar Europa. Dat geldt voornamelijk voor de Bini, de etnische groep die terug te vinden is in de staat Edo, die zeer gesteld zijn op status en luxe. Wanneer de madams terugkeren naar Nigeria met hun nieuw verkregen rijkdom, bouwen ze meteen een of meerdere huizen. De Nigeriaanse maatschappij verheerlijkt de rijken, ongeacht de manier waarop ze deze rijkdom hebben bereikt. Dit wordt in Nigeria het *get-rich-quick-syndroom* genoemd. De emancipatie van

de madams is een belangrijk middel om nieuwe meisjes te overtuigen de mensenhandelaars te vertrouwen.¹⁹²

Evoluties

Ondanks dat de Nigeriaanse mensenhandel met oog op seksuele uitbuiting een internationaal fenomeen is dat al ettelijke jaren onder de loep wordt genomen, blijken er geen fundamentele veranderingen of evoluties te zijn in de structuur of de werkwijze van de netwerken. Aan de leiding van de netwerken staat steeds een vrouw die vaak zelf uitgebuit geweest is in de prostitutie. Die vrouwelijke souteneur wordt een madam genoemd. Vervolgens werkt er een resem aan spelers voor haar met elk een specifieke taak. Deze netwerken hebben vaak internationale vertakkingen. De enige grote evoluties doorheen de jaren zijn de permanente veranderingen in route om vanuit Nigeria Europa te bereiken.

De structuur van de netwerken is gelijk tussen landen, zelfs in landen buiten Europa. De meisjes worden ook steeds met dezelfde modaliteiten gesluisd. Doorheen de jaren vindt er een professionalisering plaats van Nigeriaanse mensenhandelnetwerken waardoor ze meer slachtoffers kunnen uitbuiten, vaak ook over landsgrenzen heen. Om de pakkans te verlagen gaan madams steeds vaker gebruik maken van een 'hulpmadam' in het buitenland. Door een tussenpersoon in te schakelen is er geen fysiek contact meer tussen het slachtoffer en de madam, wat de opsporing van deze daders aanzienlijk bemoeilijkt. De slachtoffers kennen in vele gevallen de volledige naam niet van hun madam en kunnen enkel naar haar refereren op basis van een roepnaam. Vaak lopen er ook internationale uitwisselingsprogramma's tussen madams. Uitwisseling is het gepaste woord aangezien het slachtoffer 'eigendom' blijft van de madam in België. Die methodiek wordt niet alleen in Nigeriaanse mensenhandel gebruikt, ook bij Bulgaarse netwerken vindt men dit fenomeen terug. Dat wijst erop dat Nigeriaanse mensenhandelnetwerken lerende criminele organisaties zijn, die deelaspecten van andere netwerken overnemen en zich eigen maken.

Sommige contextuele aspecten verplichtten de mensenhandelaars echter om hun tactiek hier en daar aan te passen. Tien jaar geleden, bijvoorbeeld,

De meeste gezinnen die hun dochters naar het buitenland sturen, accepteren stilzwijgend de idee van prostitutie als uitweg voor een leven in armoede.

¹⁹² M. WELCH, *Mensenhandel van Nigeriaanse vrouwen met het oog op seksuele uitbuiting: een analyse van het fenomeen en de aanpak ervan*, onuitg. masterthesis criminologie VU Brussel, 2018.

maakten de madams meer gebruik van de Belgische overheidsdiensten. In die periode duurde de asielpcedure aanzienlijk langer. De meisjes gingen zelf naar het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen met een uitgevonden verhaal en een foute nationaliteit. De meisjes kregen een bijlage 26bis, waardoor ze wettelijk gezien in een asielpcedure terecht kwamen en zich op straat konden prostitueren zonder angst te hebben om gerepatriëerd te worden. Indien ze werden opgepakt contacteerde de politie enkel de Dienst Vreemdelingenzaken, meestal zonder gevolg. Dit was ideaal voor de madams aangezien de procedure kon oplopen tot verscheidene jaren. Als de meisjes dan na die jaren een erkenning als vluchteling geweigerd werd, waren hun schulden intussen al afbetaald bij de madam. Aangezien de asielpcedure nu aanzienlijk korter is, is deze methode niet meer interessant voor de madams. Daarnaast heeft er zich ook een evolutie plaatsgevonden in het transfereren van prostitutiegelden. Vijftien jaar geleden werden alle winsten, bekomen uit de illegale prostitutie, naar Nigeria verstuurd via Western Union. De netwerken kwamen er echter snel achter dat de politie Western Union eenvoudig kan traceren en gebruiken in hun onderzoek. Daarom werd er overgeschakeld naar *Black Western Union*. Dat financieringssysteem heeft niets te maken met het gekende bedrijf Western Union. Het werkt met een gelijkaardig banksysteem om geld over te maken naar het thuisfront, zonder sporen na te laten.¹⁹³ Dit systeem kan worden aanzien als een equivalent van het hawala-systeem, dat voornamelijk in India en Pakistan wordt gebruikt.¹⁹⁴

Evolutie in de route

Doorheen de jaren zijn de routes van Nigeria naar Europa duidelijk veranderd. Die veranderingen weerspiegelen de toenemende grenscontrole en het restrictieve migratiebeleid in Europa. Door de toegenomen beperkingen op migratie is ook de afhankelijkheid van de slachtoffers aan hun uitbuiters groter geworden. In de jaren negentig reisden de meeste Nigeriaanse vrouwen rechtstreeks met een 'officieel' reisdocument - dat al dan niet geldig of vervalst was - per vliegtuig naar Italië. Het was ook gebruikelijk dat mensenhandelaars vrouwen niet rechtstreeks vanuit Nigeria naar Europa stuurden, maar via een ander West-Afrikaans land zoals

Door de toegenomen beperkingen op migratie is ook de afhankelijkheid van de slachtoffers aan hun uitbuiters groter geworden.

Ghana of Gambia. Vandaar werden ze per vliegtuig naar een stad in West-Europa overgevlogen. De controles in Nigeria werden immers te streng waardoor de pakkans te groot was. Door via andere regio's naar Europa te vliegen trokken de meisjes minder de aandacht en werd de pakkans eveneens aanzienlijk verlaagd. In die periode speelde het vliegtuig een prominente rol.

Vandaag lopen de meeste routes over land en zee. Die wijziging in route is het gevolg van aangescherpte migratiecontroles en hogere kosten. Ook de val van Khadafi heeft een rol gespeeld in deze evolutie. Libië is immers vervallen in chaos, wetteloosheid en conflict met twee verschillende regeringen. Een groot aantal Libische vluchtelingen trekt richting Europa om te ontsnappen aan de onveilige situatie in Libië. Nigeriaanse mensenhandelaars maken gunstig gebruik van die vluchtroutes om zich te mengen tussen de vluchtelingen en zo Italië te bereiken. Doordat de 'sponsors' van de vrouwen steeds moeilijker aan een visum geraken, moeten ze de Middellandse Zee bereiken zonder documenten en wordt het vliegtuig vermeden. De meeste slachtoffers van mensenhandel die vanuit Nigeria over land en zee reizen, doen dat vaak in groep en onder begeleiding. Die begeleiding verandert voortdurend doorheen verschillende Afrikaanse en Europese landen. De reis duurt soms maanden en gaat via de woestijn en via de zee met gevaarlijk kleine boten. De meest gebruikte route is via Agadez in Niger, naar Zuwarah, Sabha of Tripoli. Die route wordt door de meeste slachtoffers als zeer gevaarlijk beschreven. Tijdens de oversteek door de Afrikaanse landen worden de meisjes vaak geconfronteerd met geweldpleging. Indien een meisje als zwak wordt aanzien, wordt ze onderweg achtergelaten. Vervolgens moeten de meeste slachtoffers enkele weken of soms zelfs maanden in Libië verblijven voor ze de oversteek wagen naar Europa. Vanuit Tripoli en de westelijke Libische kust worden slachtoffers per boot over de zee gevaren naar Italië. Het is niet uitzonderlijk dat die boten zinken. Om hun vervoer te betalen moeten de meisjes geld verdienen door zich als sekswerker aan te bieden tijdens hun reis door Afrika. Bij aankomst in België worden de slachtoffers uiteindelijk overgedragen aan hun madam.

De Libiërouten is niet enkel makkelijker, maar biedt ook meer kans op succes aangezien de pakkans aanzienlijk lager is. Ook de prijs voor de route is beduidend lager, bij de route met het vliegtuig betaalde de madam gemiddeld 10.000 euro per slachtoffer. Met de Libiërouten kan voor slechts 2.500 euro een slachtoffer worden overgebracht naar Europa.¹⁹⁵

¹⁹³ De exacte werking van Black Western Union zal verder worden toegelicht in deel 3, hoofdstuk 2, punt 1.1.

¹⁹⁴ Welch, M., *Mensenhandel van Nigeriaanse vrouwen met het oog op seksuele uitbuiting: een analyse van het fenomeen en de aanpak ervan*, onuitg. masterthesis criminologie VU Brussel, 2018.

¹⁹⁵ *Ibid.*

Voodoo

Voodoo is een veel gebruikt middel binnen de Nigeriaanse mensenhandel om druk uit te oefenen op de slachtoffers. Het is een vorm van mentale dwang waardoor fysiek geweld minder noodzakelijk wordt. De sinistere macht die over de meisjes wordt uitgeoefend is dermate angstaanjagend dat de meisjes niet ongehoorzaam durven te zijn. Hierdoor kunnen Nigeriaanse netwerken hun slachtoffers van op afstand controleren en zijn er geen extra mensen nodig om de controle te bewaken. Het ritueel maakt deel uit van een traditioneel Afrikaans geloofssysteem dat verschillende vormen kan aannemen. Rituelen worden bijna dagelijks uitgevoerd in Nigeria en worden voornamelijk toegepast bij ingrijpende beslissingen of veranderingen in het persoonlijk leven van een persoon. Oorspronkelijk hadden de rituelen een positieve functie in de traditionele Nigeriaanse gemeenschappen en werden ze beoefend om het goede te verdedigen. Het is pas later dat ze werden gebruikt om mensen te intimideren of onder dwang te houden. Sommige Afrikaanse wetenschappers beweren dat bijgeloof in Nigeria is geïnstitutionaliseerd en zelfs wettelijk werd goedgekeurd in sommige delen van het land. Voodoo speelt zelfs een beslissende rol in de arbitrage van het Nigeriaanse recht en wordt door de rechtbanken als juridisch waardevol geacht. Voordat de meisjes vertrekken naar Europa worden ze onderworpen aan een heel aantal occulte en intimiderende rituelen. Die zorgen ervoor dat ze verbonden geraken met de madam. De rituelen zetten hen onder druk om vóór hun vertrek beloftes te doen. Die beloftes worden een niet te verbreken contractuele overeenkomst tussen de uitbouter en zijn slachtoffer. Het is een bron van veiligheid en zekerheid voor de mensenhandelaar.

De impact van voodoo binnen Nigeriaanse mensenhandel zal waarschijnlijk afnemen naar aanleiding van de controversiële uitspraak van Ewuare II, de huidige Oba¹⁹⁶ van Benin City. Hij deed op 9 maart 2018 een merkwaardige uitspraak die grote gevolgen kan hebben op Nigeriaanse mensenhandel wereldwijd. De Oba riep alle voodoopriesters van de regio samen voor een ceremoniële gebeurtenis. Tijdens die ceremonie deelde hij mee dat hij een voodoovloek uitsprekt tegen iedereen die illegale migratie faciliteert. Tegelijkertijd ontkrachtte hij alle vloeken die mensenhandelaars op slachtoffers hadden laten uitspreken. Indien de

voodoopriesters niet zouden gehoorzamen zou de vloek ervoor zorgen dat ze, bijvoorbeeld, op mysterieuze wijze zouden sterven. Om aan te tonen hoe belangrijk die ceremonie was, stelde de Oba verscheidene religieuze voorwerpen tentoon, die al meer dan 800 jaar niet meer waren tentoongesteld aan het publiek. De aanleiding voor deze ceremonie lag waarschijnlijk bij het onderhoud dat de Oba heeft gehad met de voorzitter van National Agency for the Prohibition of Trafficking In Persons (NAPTIP).¹⁹⁷ De uitspraak verspreidde zich zeer snel onder de Nigeriaanse bevolking evenals onder de Nigeriaanse meisjes in Europa. Ze kan ervoor zorgen dat slachtoffers sneller zullen samenwerken met de politie zonder angst om te sterven of andere vloeken over zich te krijgen.¹⁹⁸

De impact van voodoo zal waarschijnlijk afnemen na de controversiële uitspraak van Ewuare II, de huidige Oba van Benin City.

2. Nigeriaanse minderjarige meisjes

Volgens de laatste rapporten van de International Organization for Migration (IOM) en een EU-project¹⁹⁹ stijgt het aantal Nigeriaanse meisjes die via de Libiërouten en Italië in West-Europa terecht komen voor prostitutiewerk exponentieel. Het IOM-rapport over Nigeriaanse mensenhandelslachtoffers die via de centraal-Mediterrane smokkelroute, de zogenaamde Libiërouten, passeren becijfert dat de meeste migranten die in 2016 Italië over zee bereikten uit Nigeria kwamen. Vooral het aantal vrouwen en niet-begeleide kinderen stegen daarbij (respectievelijk 11.009 en 3.040 in 2016 in vergelijking met ongeveer 5.000 en 900 in 2015). Het rapport stelt vast dat gezien die exponentiële groei van Nigeriaanse vrouwen en kinderen, het duidelijk is dat het aantal potentiële slachtoffers van

196 In Nigeria is de Oba een persoon met een hele belangrijke religieuze functie en een morele autoriteit. De Oba is het religieuze hoofd van de Edocultuur in Nigeria en kan aanzien worden als de koning van de deelstaat Edo. De huidige Oba heeft tussen 1981 en 1982 bij de Verenigde Naties gewerkt, daarna diende hij als ambassadeur van Nigeria in verscheidene landen, waaronder Italië. Tijdens zijn ambassadeurschap in Italië kwam hij in aanraking met Nigeriaanse mensenhandel met oog op seksuele uitbuiting, aangezien Italië als transitland gebruikt wordt.

197 NAPTIP vervult de internationale verplichting van Nigeria om mensenhandel te bestrijden volgens het VN-protocol tegen mensenhandel. NAPTIP is ook het algemeen aanspreekpunt voor politie uit andere landen, waaronder België, die de strijd tegen Nigeriaanse mensenhandel aangaan.

198 Welch, M., *Mensenhandel van Nigeriaanse vrouwen met het oog op seksuele uitbuiting: een analyse van het fenomeen en de aanpak ervan*, onuitg. masterthesis criminologie VU Brussel, 2018.

199 ACCORD - AUSTRIAN CENTRE FOR COUNTRY OF ORIGIN & ASYLUM RESEARCH AND DOCUMENTATION, Nigeria: COI *Compilation on Human Trafficking*, december 2017.

grensoverschrijdende misdrijven op één jaar tijd meer dan verdubbeld is.²⁰⁰

Volgens de Italiaanse ngo *Save the children* zitten hieronder meer en meer jonge kinderen. Het duidt volgens de ngo duidelijk op een stijgende trend van Nigeriaanse meisjes die in Italië toekomen: een stijging van 300 percent tussen 2014 en 2015. De meeste meisjes zijn tussen de 15 en 17 jaar met een groeiend aandeel 13-jarige meisjes.²⁰¹

Bij hun rekrutering worden de minderjarige meisjes valse beloften voorgehouden. Meestal weten ze niet dat ze voor de prostitutie bestemd zijn. Dat stellen we niet alleen vast in de dossiers waarin Myria burgerlijke partij was (zie verder in de slachtofferverklaringen in de

IOM stelt vast dat veel jonge Nigerianen in werkelijkheid kinderen of pubers zijn die zichzelf ouder verklaren op instructie van mensenhandelaars.

dossieranalyse)²⁰² maar ook in het rapport over Nigeriaanse mensenhandel van EASO²⁰³, het Europees ondersteuningsbureau voor asielzaken. Dat stelt dat de rekrutering van minderjarigen aan het stijgen was omdat volwassen vrouwen, vooral in steden, bewuster zijn geworden

van de gevaren waaraan mensensmokkelaars hen blootstellen. Jonge meisjes kunnen makkelijker verleid worden met beloftes op snel succes.²⁰⁴

Verschillende jonge meisjes zijn nog maagd bij hun vertrek in Nigeria. Dat blijkt uit de slachtofferverklaring van de 14-jarige Rose (zie verder) maar wordt ook bevestigd door IOM. De alsmaar jongere leeftijd van Nigeriaanse minderjarigen die over de zee aankomen is omgekeerd evenredig met het bewustzijn dat ze mensenhandelslachtoffers zijn en van het geweld en misbruik waar ze het slachtoffer van dreigen te worden. Vele tieners vertellen IOM dat ze nooit eerder seks hebben gehad en niets kennen van anticonceptie of het risico om seksueel overdraagbare ziektes (soa's) op te lopen. Ze zijn zich niet bewust van wat prostitutie allemaal met zich meebrengt.²⁰⁵

Veel van die minderjarige meisjes moeten zich van hun uitbuiters uitgeven als meerderjarig. Dat komt geregeld terug in de slachtofferverklaringen van die meisjes en

werd eveneens in 2017 door IOM vastgesteld bij de meisjes die via de Libiërouten naar Italië kwamen. IOM stelt ook vast dat veel jonge Nigerianen, ook al verklaren ze zichzelf meerderjarig, in werkelijkheid kinderen of pubers zijn die zichzelf ouder verklaren op instructie van mensenhandelaars om de kinderbescherming te ontlopen, die een obstakel kan worden voor de mensenhandelaars.²⁰⁶ De politie bevestigde ook aan Myria dat de leeftijdsgrens voor de rekrutering van een Nigeriaans slachtoffer zakt tot 14-jarige kinderen zonder papieren die door hun madam worden opgedragen om zich meerderjarig te verklaren aan de hand van valse documenten met een valse naam.

Hierdoor zijn minderjarige Nigeriaanse slachtoffers vaak moeilijk te detecteren, zoals blijkt uit de dossiers waarin Myria burgerlijke partij is.

2.1. | Minderjarige Nigeriaanse slachtoffers in dossier Madam J.

In het dossier over het netwerk van Mama M. en Madam J., dat ruim aan bod komt in de dossieranalyses²⁰⁷, werden vier niet-begeleide minderjarige slachtoffers geïdentificeerd en opgevangen via het slachtofferstatuut mensenhandel. Zo werd een van deze meisjes opgevangen bij Esperanto. Hieronder volgt het verhaal van een ander Nigeriaans meisje, Lianne²⁰⁸, die pas in een latere fase als een niet-begeleide minderjarige vreemdeling geïdentificeerd werd.

Lianne (16 jaar) moest asiel aanvragen met valse documenten als meerderjarige

De 16-jarige Lianne moest zich van haar uitbuiters uitgeven als meerderjarig. Met een vals paspoort dat ze gekregen had van de beklagden moest ze naar Parijs gaan om asiel aan te vragen in Frankrijk. Volgens dat paspoort was ze 19 jaar, drie jaar ouder dan haar werkelijke leeftijd. Ze was gevlucht en had bijna een jaar als minderjarige in de prostitutie gewerkt voor Madam J.²⁰⁹

Lianne wenste aangifte te doen bij de politie en gebruik te maken van het slachtofferstatuut van mensenhandel. De politie zocht haar op in het opvangcentrum voor niet-

200 IOM, *Human trafficking through the central Mediterranean route: data, stories and information collected by the International Organization for Migration*, 2017.

201 SAVE THE CHILDREN ITALIA, *Tiny invisible Slaves*, september 2016, p. 7.

202 Zie ook deel 3, hoofdstuk 2, punt 1.1.

203 EASO, *Country of origin information report, Nigeria sex trafficking of women*, 2015.

204 UNICRI, *Trafficking of Nigerian Girls in Italy*, april 2010, p. 40.

205 IOM, *Human trafficking through the central Mediterranean route: data, stories and information collected by the International Organization for Migration*, 2017.

206 *Ibid.*

207 Zie ook deel 3, hoofdstuk 2, punt 1.1.

208 Fictieve voornaam, net zoals de andere vermelde voornamen.

209 Zie ook deel 3, hoofdstuk 2, punt 1.1.

begeleide minderjarigen van Neder-over-Heembeek waar ze verbleef. Ze werden ontvangen door haar voogd die ook aanwezig was bij haar verhoor.

Het slachtoffer verklaarde hoe ze voorgelogen werd bij haar rekrutering in Nigeria. Ze kreeg de belofte om in Europa als huishoudhulp te werken: “In januari 2015 kwam een ver familielid van mijn moeder naar ons thuis met de melding dat hij mij naar Europa zou kunnen brengen. De vrouw die het zou kunnen regelen zou de genaamde Mama M. zijn. Mijn moeder heeft gezegd tegen de man dat zij eerst een gesprek wou met deze Mama M. voor ze een beslissing zou nemen. Het gesprek vond dan plaats in februari 2015. Er is dan een gesprek geweest met mijn moeder die niet wou dat ik in de prostitutie zou terecht komen. Mama M. heeft gezegd dat dat niet het geval zou zijn: ik zou tewerkgesteld worden als kinderoppas. Mijn moeder was akkoord met deze job. Mama M. zei dat ik kinderoppas zou moeten zijn van haar dochter in België [Madam J.]. De naam van de dochter is nooit gezegd geweest.”

Lisanne moest voodoo-rituelen ondergaan wat argwaan uitlokte bij haar moeder die uiteindelijk toch toestemde: “In april 2015 ben ik samen met mijn moeder uitgenodigd geweest om naar de woning van Mama M. te gaan. Daar aangekomen heeft Mama M. ons gezegd dat ik eerst diende mee te gaan naar een plaats waar zij mij kerfjes zouden geven om mij te beschermen tijdens mijn reis naar Europa, meer bepaald langs de Libiëroutte. Blijkt dat het eigenlijk een voodoopriester was waar wij zijn heengegaan. Ik moest zweren bij de voodoopriester dat ik de dochter van Mama M. niet zou aangeven bij de politie. Ik moest ook zweren dat ik niets mocht zeggen tegen de politie als die vragen zou stellen over haar dochter. Mijn moeder was bij dit alles aanwezig en werd kwaad. Wij zijn onverrichterzake vertrokken. Twee weken later is Mama M. teruggekomen naar onze woning om mij te proberen te overtuigen om toch te vertrekken naar Europa. Zij heeft mijn moeder dan toch kunnen overtuigen om de reis te maken. Er werd afgesproken dat ik op 1 mei 2015 zou vertrekken. Mama M. heeft mij zelf gekerfd op mijn rug, mijn borst en op mijn hoofd. Bij mijn aankomst in het huis van Mama M. kon ik vaststellen dat er nog drie andere meisjes aanwezig waren.”

Tijdens haar reis naar Europa had Lisanne al snel door dat ze niet zou moeten werken als huishoudhulp zoals haar eerder werd voorgehouden. Zo moest ze in Libië voor alles wat ze nodig had (voeding, slaapplek en dergelijke) slapen met een smokkelaar. “Hij ging naar bed met de meisjes. Als je dat niet deed, kreeg je geen eten. Ik ben ook met hem naar bed geweest. Hij gebruikte geen condoom. Eigenlijk zijn wij allemaal verkracht door hem. Wij hadden geen andere keuze omdat we anders geen eten kregen.”

Over de trip langs de Libiëroutte verklaarde Lisanne: “Vanuit de stad Sabah in Libië zijn wij naar de woning van de smokkelaar getrokken waar wij nog een week hebben verbleven. Nadien zijn we nog eens overgebracht naar een andere plaats en een andere man van wie ik de naam niet weet. Van daaruit zijn we naar een kamp in Zouara gebracht en dan met de boot naar Italië gereisd. We hebben ongeveer een week in het kamp verbleven. Op de rubberboot zaten meer dan honderd personen. We zijn drie dagen op zee geweest. Vervolgens zijn we gered door een Italiaanse boot. Ik moest eerst naar het ziekenhuis en werd daarna naar een kamp gebracht. In dat kamp ben ik ongeveer een week verbleven.”

Het minderjarig meisje stond onder zware druk. Om zichzelf te beschermen verzweeg ze eerst de werkelijke rol van haar uitbuiters en verzong ze fictieve daders. Nadien vertelde ze wel de volledige waarheid: “Het verhoor werd onderbroken van 12.40 uur en 12.52 uur omdat het te emotioneel werd voor het slachtoffer. Ik wens mijn verklaring te wijzigen. Ik heb grote angst. [...] Ik zal u de waarheid vertellen. In Pescara werden voor de vier meisjes valse paspoorten opgesteld. De documenten werden aangemaakt door de zoon van Mama M. Ik heb niet kunnen zien welke identiteiten op de paspoorten stonden. Ze zijn allemaal via de bovenvermelde weg naar België gekomen. Wij werden er opgewacht door [de vriend van Madam J.]. Wij hebben vanuit de luchthaven de bus genomen naar een treinstation waarna we de trein hebben genomen naar Antwerpen.”

Toen ze aankwam in de woning van Madam J. maakte die Lisanne onmiddellijk duidelijk dat ze in de prostitutie moest werken en niet als huishoudhulp. Ze moest 35.000 euro basisschuld afbetalen en een bijkomende schuld van 1.500 euro voor de reis en eventuele valse documenten voor een asielaanvraag in Frankrijk: “Ik moest de dag na mijn aankomst direct gaan werken, net zoals de andere meisjes. Ik moest gaan werken in de cafés op het De Coninckplein in Antwerpen. Ik kreeg ‘werkkledij’ van madam J. Ik heb ongeveer een maand gewerkt in het café maar het ging niet goed omdat ik te verlegen was. Madam J. heeft ons opgedragen om voor 15 minuten 30 euro te vragen per klant. Zij voorzag ons ook van condooms.”

Lisanne werd vervolgens met valse documenten van een meerderjarige naar Frankrijk gestuurd om asiel aan te vragen zodat ze ‘legaal’ in een bar kon werken: “Na één maand moesten ik en een ander meisje naar Parijs voor documenten inzake asielaanvragen. Na onze terugkomst heeft [de vriend van Madam J.] een kennis van hem aangesproken om een club voor mij te vinden. Uiteindelijk werd er een adres gevonden in Sint-Niklaas. Het was een gewoon huis, dus voor privéontvangst, van een Nigeriaanse man die zelf de internetadvertenties

plaatste. Ik werkte er alleen. Klanten namen telefonisch contact op met hem en hij verwittigde mij dat er een klant op komst was.” Lisanne werkte hier van juli tot december 2015 en verdiende meer dan 10.000 euro. Van januari tot maart 2016 werkte ze in een bar in Turnhout.

Het minderjarig meisje werd ook verplicht om andere slachtoffers te transporteren waardoor ze gedwongen werd om strafbare feiten te stellen. Uiteraard hebben politie en justitie hiervoor onmiddellijk het niet-bestaftingsbeginsel toegepast: “Ik moest van Madam J. nog vijf meisjes gaan ophalen in Parijs [onder wie de minderjarigen Destiny, Symphorosa, Ifeoma en de meerderjarige Breana²¹⁰]. Ik ben met de meisjes met een *black taxi* naar België gekomen. De meisjes kwamen met de bus vanuit Italië omdat ze eerder opgepakt waren. Twee meisjes werden in Frankrijk door de politie opgepakt. Al de meisjes waren voorzien om te werken in de prostitutie in België voor Madam J. Ik kan de juiste tijdstippen niet meer zeggen maar er kwamen regelmatig veel meisjes toe op korte tijd.”

Lisanne was gevlucht van haar madam wegens het vele geweld dat ze moest ondergaan omdat ze te weinig geld (ongeveer 12.000 euro) binnenbracht. Ze werd geslagen, er werd zuur over haar lichaam gegooid en haar familie werd bedreigd: “Sinds maart 2016 heb ik niets meer vernomen van Madam J. en haar vriend maar wel van Mama M. Zij heeft mij gebeld op mijn gsm. Mijn moeder in Nigeria wordt bedreigd door Mama M., waarschijnlijk in opdracht van Madam J. en haar vriend.”

2.2. | Minderjarige Nigeriaanse slachtoffers in dossier Mama L.²¹¹

In een ander dossier buite Mama L., een Nigeriaanse madam die zeer goed gekend is in het prostitutiemilieu, al vele jaren jonge Nigeriaanse meisjes uit in de prostitutie.

Er waren verschillende getuigenissen over minderjarigen. Zo vernam de politie van informanten dat Mister L., de handlangster van Mama L., opnieuw drie Nigeriaanse meisjes had overbracht uit Italië en er dezelfde dag nog mee opgemerkt was in de onmiddellijke omgeving van

de Afrikaanse prostitutiebuurt. Twee van de meisjes bleken gezien hun fysionomie duidelijk minderjarig. Daarnaast getuigde een van hen dat diezelfde Mister L. een Nigeriaans meisje van 16 jaar had opgenomen in zijn woning in Frankrijk. Dat meisje was een van zeven meisjes die hij in opdracht van Nigeriaanse madammen ging ophalen in Italië. Ze was zwanger van hem.²¹²

De slachtoffers die vanuit Italië tot bij Mama L. werden gebracht, werden meestal tot aan het asielcentrum in Lille (Frankrijk) geleid om een asielprocedure op te starten in Frankrijk om zich zo tijdelijk te beschermen tegen een uitwijzing naar hun thuisland.

Een van de minderjarige slachtoffers die was ontsnapt aan haar madam legde verklaringen af. Al in Italië had ze de duidelijke instructie gekregen om zich als meerderjarige uit te geven. Ze werd door de lokale politie overgebracht naar de Nigeriaanse ambassade waarvan een medewerker contacten onderhield met Mama L. De magistraat van wacht speelde hierin ook een belangrijke negatieve rol door een foutieve tussenkomst. Het meisje vluchtte nadien naar Frankrijk. Haar verhaal is een voorbeeld van een slechte praktijk bij het detecteren en doorverwijzen van een (minderjarig) slachtoffer van mensenhandel in het kader van het slachtofferstatuut.

Problematische detectie van Rose (14) als slachtoffer van mensenhandel

De minderjarige Rose bood zich in de nacht van 16 november 2016 om 00.45 uur spontaan aan bij de lokale politie van Brussel. Ze sprak alleen Engels terwijl de politie alleen Frans begreep. Toch slaagde ze erin duidelijk te maken dat ze via een Nigeriaans netwerk naar België gehaald was en hier tot prostitutie gedwongen werd door madam L. Ze verklaarde ook dat ze zwaar fysiek mishandeld was. Tijdens haar verhoor bij de politie werd ze veelvuldig gebeld door een welbepaald oproepnummer. Ze beantwoordde de oproepen niet maar verstrekke verder geen uitleg. De politie nam foto's van het slachtoffer en haar vingerafdrukken.

De politie contacteerde de magistraat van wacht, die een procedure ‘illegaal verblijf’ opstartte en een politionele meldingsfiche (RIR) opstelde. Diezelfde

210 Fictieve voornamen. Zie deel 3, hoofdstuk 2, punt 1.1.

211 Zie deel 3, hoofdstuk 4, punt 2.2.1.; Nederlandse taalgecorrectie rechtbank van Brussel, 31 mei 2018.

212 Later hebben de Franse autoriteiten dit meisje aangetroffen bij de beklagde maar werd ze niet opgevangen.

nacht nog faxte de politie om 2.21 uur een *Verslag aantreffen vreemdeling* naar de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ). Om 05.14 uur verstuurde DVZ een fax terug naar de wachtdienst van de lokale politiezone met hun beslissing: "Rose wordt beschouwd als 'niet begeleide minderjarige vreemdeling'. Een identificatiefiche dient ingevuld overgemaakt te worden aan de Dienst Voogdij van het ministerie van Justitie alsook aan DVZ. Het meisje dient weerhouden te worden in afwachting van de beslissing van de Dienst Voogdij. Een convocatie dient betekend te worden aan Rose ten einde zich aan te bieden bij de Dienst Vreemdelingenzaken te Brussel ten laatste op 18/11/2016." Rose kreeg van de behandelende politiedienst een kopij van de convocatie bij DVZ in handen. De lokale politie van Brussel stelde een dossier op inzake 'Illegaal verblijf'.²¹³

Rose wenste naar Nigeria terug te keren. Dezelfde dag om 09.30 uur werd het meisje door de politie overgedragen aan leden van de Nigeriaanse diplomatieke diensten, waarbij gepreciseerd werd dat zij zich twee dagen later om 08.00 uur diende aan te bieden bij DVZ. Uit de latere verificatie bleek dat het meisje zich nooit heeft aangeboden bij DVZ. Met de Dienst Voogdij heeft het meisje ook nooit contact gehad: "Wij contacteren heden telefonisch de Dienst Voogdij en informeren ons of zij enig document of bericht ontvangen hebben met betrekking tot het meisje Rose tussen 16/11/2016 en heden. De opzoekingen in hun registers blijken negatief."

Verder onderzoek wees uit dat Rose de Nigeriaanse ambassade ontvlucht had en naar (Lille) Frankrijk getrokken was om er politiek asiel aan te vragen. De vergelijking van haar vingerafdrukken uit België en Lille bevestigden dit. Later bleek verder uit een vergelijking binnen het Eurodac-systeem dat het meisje geboren was in 2001 en 14 jaar was toen ze uitgebuit werd.

Rose had twee telefoonnummers achtergelaten bij de lokale politie van Brussel. Ondertussen had de federale politie een onderzoek opgestart tegen Mama L. Begin januari 2017 trachtte de federale politie eerst tevergeefs via hun Nigeriaanse tolk het meisje telefonisch te contacteren om haar te traceren en uit te nodigen op hun burelen. Later op de dag belde het slachtoffer echter zelf en vertelde ze de tolk dat ze in een asielcentrum in Frankrijk verbleef waar ze asiel had aangevraagd. Tijdens het gesprek bevestigde ze dat ze minderjarig was. Toen de tolk haar vroeg om in het kader van het lopende onderzoek tegen haar madam naar België te komen, werd het gesprek afgebroken. Ondertussen bleek uit de telefoontap in een ander Nigeriaans dossier dat Mama L. via een andere

Nigeriaanse pooier contacten had binnen de Nigeriaanse ambassade die repatriëringen blokkeerden en ook meisjes van haar kochten.

Slachtofferverklaring van Rose (14) die zich als negentienjarige moest uitgeven

Begin oktober 2017 werd Rose na een internationaal rechtshulpverzoek in Frankrijk verhoord door de Franse politie. Die kreeg daarbij assistentie van de Brusselse federale politie. Uit het verhoor bleek dat ze in juni 2016 in Nigeria gerekruteerd was door een man die haar moeder had overtuigd om de reis naar Europa te maken. Hierbij preciseerde de man dat het niet om prostitutie ging. Op dat moment was Rose 14 jaar en 8 maanden. De man vertelde dat hij een zus had in België die haar zou kunnen helpen. Die zus was Mama L.

Bij haar vertrek moest Rose eerst een voodoo ritueel ondergaan. Hoewel de broer van Mama L. haar gesproken had over een reis per vliegtuig, werd zij verplicht om over land via de Libiërouten naar Europa te reizen. Aan de Libische kust werd zij op haar gsm opgebeld door Mama L. die haar geboortedatum vroeg. Ze antwoordde dat ze bijna 15 jaar oud was. Mama L. gebood haar om haar leeftijd niet te vermelden en te zeggen dat ze in 1998 geboren was en dus 19 jaar oud was.

Op 5 oktober 2016 arriveerde Rose in een vluchtelingenkamp in Genua in Italië. Daar verbleef ze drie dagen. Vanuit het kamp belde ze haar moeder in Nigeria op om haar te vertellen waar ze was aangekomen. Haar moeder liet dat weten aan de broer van Mama L. zodat die een handlanger kon sturen om haar op te pikken en met de trein naar een appartement in Turijn te vergezellen. Die handlanger was verrast door haar erg jonge leeftijd en aarzelde. Hij zei Rose dat er "slechte dingen" met haar zouden kunnen gebeuren in België. Op haar vraag over welke dingen hij het had, gaf hij geen antwoord.

Samen met twee andere meisjes werd ze via Parijs in een clandestiene taxi naar een woning in Brussel gebracht. Ze kregen er te eten, waarna Mama L. zich tot Rose richtte: "Hier zal E. je madam zijn. [...] Je bent een mooi meisje, je moet vanavond al beginnen werken." Op de vraag om welk werk het ging, antwoordde Mama L.: "We zien wel!" Nadien bracht ze Rose alleen met haar voertuig naar de prostitutiebuurt achter het Brusselse Noordstation naar een Nigeriaanse handlangster die zich ook prostitueerde in een vitrine. Mama L. zei haar dat ze die nacht haar plaats achter de vitrine moest afstaan aan Rose, want ze wilde haar onmiddellijk aan het werk zetten. Rose weigerde echter waarop ze door Mama L. zwaar geslagen werd met verwondingen op haar rug als gevolg. Mama L. zei haar: "Je hebt geen keuze. Je moet dit doen." De

²¹³ We hebben ook vernomen dat Rose die nacht in de doorgangscellen van de politie doorbracht wat haar vertrouwen beschadigd heeft.

Nigeriaanse prostituee vroeg Rose waarom ze geweigerd had. Rose antwoordde dat ze niet wist dat ze zich zou moeten prostitueren. Hierop maakte de Nigeriaanse prostituee haar wegwijs in de werkwijze, de tarieven, hoe je een condoom gebruikt... Diezelfde nacht ontving Rose verschillende klanten. Omdat ze nog maagd was, had zij hevige pijnen en bloedde ze. De Nigeriaanse prostituee stelde haar voor om wat te gaan rusten. Tijdens die pauze kon ze haar moeder in Nigeria opbellen en deed ze haar verhaal. Haar moeder deed vervolgens haar beklag bij de broer van Mama L. en zei dat het niet afgesproken was dat haar dochter zich moest prostitueren en dat ze daar veel te jong voor was. Toen Mama L. het telefoontje te weten kwam, sloeg ze Rose opnieuw. Tijdens haar eerste nacht had Rose een bedrag van 700 euro verdiend.

Mama L. eiste de afbetaling van een 'schuldsom' van 35.000 euro. Dat was zo voor elk meisje. In totaal betaalde Rose 1000 euro aan Mama L. Een dispuut tussen Mama L. en de madam leidde ertoe dat de meisjes begonnen te discussiëren over Mama L. Net op dat moment betrad die de woning en hoorde dit. Zij zei tegen de meisjes dat niemand haar iets kon doen omdat ze contacten had bij de politie.

Rose belde opnieuw met haar moeder in Nigeria en zei haar dat zij het niet meer aankon. Haar moeder gaf haar de raad te vluchten en terug te keren naar Nigeria. Rose vluchtte op een nacht rond 12 november 2016 uit de vitrine waar zij zich moest prostitueren. Zij zocht hulp bij de politie. Het contact met de politieagenten verliep echter niet zoals zij gehoopt had en ze herinnerde zich de uitspraak van Mama L. dat ze contacten had bij de politie. Rose klapte dicht en werd later door de politie afgezet aan de Nigeriaanse ambassade in Brussel. Via derden kwam ze in Lille terecht waar ze een asielaanvraag indiende en opgevangen werd door een Frans opvangcentrum voor minderjarigen. Tijdens de eerste weken van haar verblijf werd vastgesteld dat ze zwanger was van een prostitutiekland in België na een gescheurde condoom. Op 14 januari 2017 onderging zij een abortus in Lille. Ze was bereid om in België in het slachtofferstatuut mensenhandel te stappen.

Telefoontap onthult represailles en dood van familielid

Tijdens de telefoontap stelden de speurders vast dat de moeder van Rose zwaar werd aangepakt door gecorrumpeerde Nigeriaanse politieagenten. De agenten werden daarvoor door de broer van Mama L. betaald.

Er werden gesprekken geregistreerd tussen een razende Mama L. en haar handlangers in Nigeria waarbij zij hen opdracht - én carte blanche - gaf om te doen wat zij wilden met de moeder van Rose (en ook met de andere kinderen)

als vergelding voor het feit dat haar dochter bij haar weggevoerd was. Roses moeder werd gevangengenomen en zwaar mishandeld. Nadien werden er gesprekken geregistreerd waarin Mama L. op de hoogte gebracht werd dat de moeder van Rose overleden zou zijn maar later bleek dat het om haar broer ging.

Zo telefoneerde Mama L. op 15 februari 2017 om 16.55 met haar broer in Nigeria en zijn trawanten. De politie vatte het samen in haar pv: "Mama L. blijkt woedend te zijn dat Rose de vlucht genomen heeft. Zij draagt haar broer op om er alles aan te doen opdat de moeder van het meisje in Nigeria haar dochter ervan zou overtuigen om terug te keren naar haar." Hier volgt een greep uit een telefoongesprek tussen Mama L. en een vrouwelijke handlangster in Nigeria:

Handlangster: "Wij zijn momenteel op het politiebureau."

Mama L.: "Met hoeveel zijn ze eigenlijk gekomen?"

Handlangster: "De mama van Rose, haar man, de vader van het meisje en de broer van de vader van het meisje."

Mama L.: "De vader en de moeder van het meisje zou ik graag één vraag willen stellen. Of ze wilden dat ik hun dochter gratis had overgebracht?"

Handlangster: "Iedereen heeft de moeder van het meisje inslecht genoemd, omdat die haar dochter zou gevraagd hebben om niet te voorschijn te komen."

Mama L. (tegen haar broer en zijn medestanders): "Jullie mogen jullie goesting doen. [...] Jullie mogen doen wat jullie willen met het kind, de vader, de moeder en de familie. [...] Jullie mogen doen wat jullie willen."

Handlangster: "Wij gaan hier met fase 1 beginnen. [...] Voor ze zal weten wat er gaande is, kan het zijn dat het antwoord de dood is..."

Uit de context van het gesprek blijkt dat de broer van Mama L. en zijn trawanten een vechtpartij zijn aangegaan met de moeder van Rose en haar samen met haar familieleden - na groen licht van Mama L. - hebben laten opsluiten door omgekochte agenten van de Nigeriaanse politie. Zoals ook verder in het gesprek blijkt:

Mama L.: "Nu ze in de cel zit, moet ze een pak rammel krijgen. [...] Gezien zij mij pijn wil doen, zal ik haar eerst pijn doen..."

Handlangster repliceert dat ze daarvoor met de moeder naar een ander politiekantoor moeten trekken, waar ze tegen betaling "een pak rammel" zou kunnen krijgen: "Hier is het niet mogelijk. [...] Het is alleen in State CID dat ze een pak rammel zou kunnen krijgen [...] eens dat de mensen [politieagenten] geld gekregen hebben."

Mama L.: "Jullie mogen doen wat jullie willen. Al sterft ze niet, maar ze mag niet meer overeind kunnen staan [...] Ga je gang. We hebben al erger gedaan dan dit. [...] Als ik in Nigeria zou zijn, dan was het erger dan dit..."

Nadien hoorde de politie in de telefoontap dat Roses moeder doodgeslagen was: “Gesprek d.d. 15/02/17 om 17.48u. Eén uur na het hiervoor vermelde gesprek wordt er een communicatie geregistreerd tussen Mama L. en haar lief. Mama L. zegt hem dat ze net vernomen heeft dat de mama van Rose gestorven is. Haar lief antwoordt hierop: ‘Het is haar verdiende loon.’ Hij vraagt: ‘Is ze op het politiebureel gestorven?’ Mama L. antwoordt dat ze het niet weet: ‘Ze is gestorven door haar zonde, zo eindigt iemand die inslecht is..”

Later heeft de politie nog van Rose zelf vernomen dat het niet haar moeder maar haar broer was die op mysterieuze wijze om het leven is gekomen.

3. Aanpak van problemen bij slachtoffergroep van minderjarige Nigeriaanse meisjes

Bij minderjarige Nigeriaanse meisjes is vooral de detectie van de slachtoffers een probleem. Dat uit zich op verschillende manieren. Daarnaast is het belangrijk om te weten dat er slechts één interventiekans is om een Nigeriaans slachtoffer uit de handen van haar madam en het prostitutienetwerk te redden. De Nigeriaanse netwerken opereren internationaal en verplaatsen hun slachtoffers naar Spanje of Zweden wanneer ze in het vizier van de politie komen. Bij een negatieve tussenkomst verdwijnt het slachtoffer dan ook meestal. Voor de opvang van die slachtoffers moet er daarom ook rekening mee gehouden worden dat ze niet terug in de handen vallen van het Nigeriaans prostitutienetwerk.

3.1. | Nigeriaanse netwerken bemoeilijken detectie van minderjarigen

De minderjarige meisjes worden door hun pooier verplicht om zich als meerderjarigen uit te geven en eventueel asiel aan te vragen zodat ze ‘legaal’ aan het werk kunnen gezet worden. Dienst Voogdij wordt pas gecontacteerd wanneer ze zeker zijn dat het meisje

minderjarig is. Maar veel Nigeriaanse meisjes weten niet altijd wanneer ze geboren zijn. Ze hebben geen geboorteakte of identiteitsdocumenten. De politie baseert zich dan op hun verklaringen. In Nigeria zijn meisjes al huwbaar op hun 16de en beschouwen ze zich op die leeftijd ook al volwassen. Ze maken zich dan ook niet kenbaar als een minderjarige. Ze maken zich op, dragen een pruik en geven een meerderjarige leeftijd op zodat ze niet als minderjarige vastgesteld worden.

Een botscan van een minderjarig Nigeriaans meisje is zeer onnauwkeurig. Standaard wordt de vergelijking gemaakt met Europese meisjes wat een belangrijk verschil geeft. De leeftijdsrange bij een officieel resultaat bedraagt 1,5 jaar. Dat betekent dat veel 19-jarige meisjes in realiteit minderjarigen kunnen zijn.

Het is belangrijk om de politiediensten te sensibiliseren voor die methodes en contrastrategieën van de Nigeriaanse netwerken. Als dat niet gebeurt, is de kans groot dat er nog maar weinig minderjarige Nigeriaanse slachtoffers zullen gedetecteerd worden.

Het is belangrijk om de politiediensten te sensibiliseren voor die methodes en contrastrategieën van de Nigeriaanse netwerken. Anders zullen wellicht nog maar weinig minderjarige Nigeriaanse slachtoffers gedetecteerd worden.

3.2. | Detectieproblemen politiecontroles

Gespecialiseerde agenten van de cel mensenhandel van de Brusselse politie controleren 's nachts geregeld de *carrées* (peeskamers) die voor zeer hoge bedragen aan Nigeriaanse prostituees worden verhuurd. Volgens hun contract mag maar één persoon achter het raam van de *carrée* zitten: degene die de kamer huurt. Onderverhuren is verboden. Maar de kosten en druk op de vrouwen liggen hoog en aangezien ze onmogelijk 24/24 kunnen werken, verhuren ze hun carré tijdens hun slaap onder aan andere vrouwen via het zogenaamde *Yemeshe*-systeem.²¹⁴ Volgens de politie verhuren een honderdtal contractuele prostitutieslachtoffers 's nachts hun *carrées* zo onder aan zeer jonge slachtoffers die bereid zijn de helft van hun

²¹⁴ Een bekende modus operandi in het Nigeriaanse prostitutiemilieu. Een meisje dat geen vaste prostitutieplaats heeft, krijgt de mogelijkheid van een “contractuele prostituee” om zich te prostitueren achter haar vitrine. Als tegenprestatie moet het meisje 50% van haar prostitutie-inkomsten afstaan aan de contractuele prostituee.

inkomsten af te staan aan de officiële huurster, meestal een volwassen Nigeriaans slachtoffer. Er zijn veel kandidaten voor weinig plaatsen, wat ze nog kwetsbaarder maakt. Het is niet evident voor de politie om hun vertrouwen te winnen. Bij controleacties slaagt de politie erin om op zeer korte tijd met twee of drie gespecialiseerde agenten een of twee (minderjarige) slachtoffers te bereiken want in een mum van tijd wordt binnen de *carrées* groot alarm geslagen en gaat alles in de straat dicht. Veel van die meisjes zijn vermoedelijk minderjarigen zonder papieren die zich

uitgeven als meerderjarigen. Ze hebben angst voor voodoo en door de dreigementen aan hun familie in Nigeria. Omdat het zeer intensief is om het vertrouwen van slachtoffers te winnen, kan

De lokale politie moet de richtlijn over het statuut voor slachtoffers van mensenhandel toepassen.

de politie onmogelijk met twintig meisjes tegelijk bezig zijn. Een grootschalige politiecontrole in de *carrées* is in de praktijk dan ook heel moeilijk.

Naast de controle van de *carrées* tracht de politie via de controle van internetadvertenties de privéprostitutie van (minderjarige) Nigeriaanse slachtoffers op te sporen. Maar nadien bij een huiszoeking blijft het moeilijk om een Nigeriaans slachtoffer te overtuigen omwille van de voodoo. Dat geldt nog meer voor de minderjarige slachtoffers die hiervoor nog vatbaarder zijn.

Sommige slachtoffers worden geïntercepteerd in een prostitutiebar zodat er sprake is van secundaire uitbuiting via een baruitbater die de helft van de inkomsten van het slachtoffer krijgt. Dikwijls blijft de rol van de Nigeriaanse madam als primaire uitbouter buiten beeld omdat het slachtoffer via voodoo bezworen is om hierover niet te praten. Toch is het belangrijk om een slachtoffer in secundaire uitbuiting ook te laten praten over haar primaire uitbouter. Anders blijft ze onder dwang staan van haar madam, wordt ze verder uitgebuit en blijft ze haar schulden afbetalen. Dat vereist absoluut expertise over mensenhandel bij de eerstelijnsdiensten.

Vaak worden de controles uitgevoerd door lokale politieagenten die geen of nauwelijks expertise hebben in mensenhandel en het slachtofferstatuut mensenhandel niet kennen. Ze hebben dikwijls de attitude om mensen zonder papieren te viseren om ze te laten overbrengen naar een gesloten centrum voor repatriëring of een BGV te laten afleveren. Het is uiterekend bij Nigeriaanse slachtoffers die geen identiteitsdocumenten hebben dat de agenten geen vragen over hun leeftijd stellen. Tegelijk worden de madammen en hun handlangers bij de controle niet verontrust omdat zij wel (valse) identiteitsdocumenten hebben.

De lokale politie moet de richtlijn over het slachtofferstatuut mensenhandel toepassen en mogelijke slachtoffers van mensenhandel die geen documenten hebben niet beschouwen als mensen zonder papieren die zo snel mogelijk uit het land moeten gezet worden. De eenheden van de lokale politie die de prostitutiebuurt controleren, moeten bij het aantreffen van een mogelijk slachtoffer van mensenhandel onmiddellijk de gespecialiseerde cel mensenhandel van de lokale politie verwittigen voor een verdere afhandeling. Dat betekent dat die gespecialiseerde cellen voldoende en zeker niet minder middelen moeten krijgen. In de praktijk blijkt echter dat agenten die het korps verlaten niet altijd vervangen worden. Expertise over mensenhandel is absoluut noodzakelijk bij de detectie van de slachtoffers. Dat geldt zeker bij de Nigeriaanse slachtoffers die onder de invloed staan van vooedoobezweringen.

De lokale besturen van steden en gemeenten moeten doortastend geïnformeerd worden dat volgens de bestaande regelgeving mogelijke slachtoffers van mensenhandel naar het slachtofferstatuut mensenhandel moeten doorverwezen worden en niet mogen behandeld worden als mensen zonder papieren in het kader van een irregulier verblijf. Ook al is mensenhandel een federale materie, de lokale besturen mogen zich niet alleen focussen op overlastbestrijding.

3.3. | Vooedoobezweringen en vertrouwen wekken

De gespecialiseerde cellen mensenhandel van de politie hebben expertise opgebouwd om het vertrouwen te winnen van slachtoffers en de vooedoobezweringen te doorbreken. Zo schakelen ze bij de detectie van een Nigeriaans slachtoffer een voormalig Nigeriaans slachtoffer in als tolk. Als ervaringsdeskundige weet die hoe ze de slachtoffers moet benaderen en met welke problemen en persoonlijke dilemma's ze geconfronteerd worden. Ze is een van de weinige tolken die de Bini-taal beheerst en maakt met haar postuur en attitude indruk op de Nigeriaanse meisjes. Ze kan met de meisjes over voodoo spreken en tonen dat het op haar geen impact heeft gehad. Het is belangrijk dat de meisjes ook onmiddellijk merken dat de politie op de hoogte is van de vooedoopraktijken en de impact ervan. In een tweede fase is het belangrijk om de Nigeriaanse slachtoffers te laten samenzitten bij een gespecialiseerd slachtoffercentrum mensenhandel. Zo komen ze in contact met andere slachtoffers die het goed stellen en die bewijzen dat de vooedoobezwering

geen impact heeft gehad op wie verklaringen aflegt. Op die manier kan hun vertrouwen worden gewonnen.

In het dossier Mama M. kon vastgesteld worden hoe een voormalig slachtoffer een minderjarig Nigeriaans slachtoffer op straat aantrof en haar stapsgewijs kon overtuigen om naar een gespecialiseerd slachtoffercentrum mensenhandel te gaan.²¹⁵ Dat was een toevalstreffer maar zou structureel moeten uitgebouwd worden. Het kan nuttig zijn om een ondersteunende organisatie op te zetten of te subsidiëren met Nigeriaanse ex-slachtoffers die voodoo overwonnen hebben en zelf proactief Nigeriaanse slachtoffers kunnen opsporen. Ze vervullen een voorbeeldfunctie en krijgen vaak het vertrouwen van de slachtoffers. Die gespecialiseerde teams met sociale werkers zouden als een soort *outreach*-team ook kunnen meegaan met de politie tijdens de controles van de *carrées* om de slachtoffers met empathie te benaderen en te overtuigen. Uiteraard moet die werking dan ook gesubsidieerd worden.

Uit de dossiers blijkt dat een positieve vicieuze cirkel een kettingreactie kan teweegbrengen. Zo bracht in het dossier van Mama M. een minderjarig meisje een ander minderjarig slachtoffer aan en spraken ze af bij Payoke.²¹⁶ De slachtoffers brengen elkaar soms aan en houden contact via Facebook. Die nieuwe slachtoffers moeten niet meer overtuigd worden want zijn dat al door hun vriendinnen. Ze hebben geen angst meer van voodoo en van de Belgische politie. Het aanbrengen van nieuwe slachtoffers via andere slachtoffers heeft ook al tot de opstart van een nieuw dossier geleid. Zo heeft een jong slachtoffer drie vriendinnetjes overtuigd en meegebracht naar Payoke om er af te spreken met de politie. Ook hier was het slachtoffer de andere meisjes tegengekomen op straat.

Er zijn ook voorbeelden van *bad practices* in de dossiers die kunnen leiden tot een negatieve vicieuze cirkel. In het dossier van Mama L. werd een Engelssprekend minderjarig Nigeriaans meisje dat op eigen initiatief naar de lokale politie was gevluht, niet begrepen door de Franstalige agenten die haar 's nachts in de doorgangscellen stopten en nadien afzetten bij de Nigeriaanse ambassade.²¹⁷ De lokale politie had geen kennis van het slachtofferstatuut mensenhandel. Dat voorbeeld kan tot een grote vertrouwensbreuk leiden zodat andere Nigeriaanse slachtoffers die met elkaar in contact staan, in de toekomst minder geneigd zijn om naar de politie te stappen.

3.4. | Opvangstructuur

Een aantal minderjarige Nigeriaanse meisjes werden opgevangen door Esperanto, een gespecialiseerd opvangcentrum voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel.²¹⁸ In het dossier van Mama M. durfde het minderjarig meisje nadat haar familie binnen de week na haar opvang bedreigd was, geen verklaringen meer af te leggen bij de politie.²¹⁹

Toen Payoke haar meteen na haar aanmelding in begeleiding nam in het kader van het slachtofferstatuut mensenhandel was ze wel bereid om met de politie te praten. Na een reflectieperiode van meer dan vijf maanden in een omgeving die haar het nodige vertrouwen gaf, legde het slachtoffer belangrijke verklaringen af. Die flexibele toepassing van de reflectieperiode bij een minderjarige is absoluut een *best practice*. De politie was hiervoor naar het opvangcentrum Surya gekomen waar het meisje in overleg met haar voogd bijgestaan werd door een sociaal medewerkster van Payoke. De sociale werkers van Esperanto waren erin geslaagd om haar vertrouwen te winnen. Dat maakte dat ze ook niet teruggekeerd was naar haar madam wat tot haar verdwijning zou kunnen geleid hebben. Hiervoor is het van belang om te kijken naar de bestaande beveiligde begeleidingsstructuur van Esperanto waarbij voor elk slachtoffer de geschikte individuele aanpak wordt geëvalueerd. Om elk contact met de uitbuiters te vermijden is het gebruik van smartphones en andere telefoons verboden binnen de muren van het centrum. In het begin moet de minderjarige begeleid worden door een opvoeder bij excursies.

Het is belangrijk om voor de opvang van de Nigeriaanse minderjarige meisjes een bestaande structuur zoals die van Esperanto aan te bevelen waarbij de slachtoffers niet kunnen gecontacteerd of gemanipuleerd worden door hun madam via nieuwe voodoo bezweringen of dreigementen aan hun familie in Nigeria.

De opvang van minderjarige Nigeriaanse meisjes vereist een flexibele aanpak die toegespitst is op specifieke doelgroepen van minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Door zich te specialiseren in de opvang van dit doelpubliek kan beter ingespeeld worden op de training van de sociale werkers rond bijvoorbeeld voodoo. Het is belangrijk om kwetsbare minderjarige slachtoffers soms tegen zichzelf te beschermen, maar een slachtoffer mag zeker nooit volledig opgesloten worden. Dat kan niet

De flexibele toepassing van de reflectieperiode bij minderjarigen is absoluut een *best practice*.

215 Zie ook deel 3, hoofdstuk 2, punt 1.1.

216 Zie ook deel 3, hoofdstuk 2, punt 1.1.

217 Zie supra dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.2.

218 Zie externe bijdrage Esperanto supra dit deel, hoofdstuk 1.

219 Zie deel 3, hoofdstuk 2, punt 1.1.

alleen vanuit het perspectief van de kinderrechten maar zou ook contraproductief zijn omdat hun vertrouwen op die manier nooit kan gewonnen worden. Een mogelijke oplossing ligt wel in de vorm van een beveiligd systeem waarbij de minderjarige niet zonder begeleiding in een eerste fase naar buiten mag en niet over een eigen telefoon mag beschikken.

Tenslotte zou een werkgroep grondig moeten onderzoeken wat de problemen zijn bij de detectie, doorverwijzing naar het slachtofferstatuut en naar opvangstructuren voor minderjarige Nigeriaanse slachtoffers en welke oplossingen mogelijk zijn. Het onderzoeksveld van deze werkgroep kan zelfs eventueel verruimd worden tot andere minderjarige slachtoffergroepen. Het is wel noodzakelijk dat in deze werkgroep voldoende experts zitten die op het terrein actief zijn.

Externe bijdrage: Jonge (minderjarige) Nigeriaanse slachtoffers van mensenhandel

Commissaris Franz-Manuel Vandeloek

Groepschef Mensenhandel

Federale Gerechtelijke Politie Brussel

1) Het Team Africa van de Federale Gerechtelijke Politie Brussel

In 1994 werd in de schoot van onze eenheid Team Africa opgericht, een team dat exclusief onderzoek doet naar het Nigeriaanse prostitutiemilieu. Aanleiding was de plots waargenomen en gestaag aangroeiende aanwezigheid van jonge Nigeriaanse prostituees in het Brusselse prostitutiemilieu. Door de jaren heen voerde dat team langdurige en intensieve onderzoeken naar criminele Nigeriaanse netwerken die jonge meisjes uit hun thuisland via voortdurend veranderende aanvoerroutes naar Europa sluisen met het oog op hun uitbuiting in de prostitutie. Het team bouwde een stevige knowhow en expertise op door jarenlange contacten met honderden slachtoffers, daders en betrokkenen, de constante aanwezigheid in het Nigeriaanse prostitutiemilieu en diverse internationale rogatoire opdrachten in Nigeria. Die expertise betreft niet alleen de structuur van de Nigeriaanse netwerken, maar ook hun specifieke gehanteerde modus operandi, cultuurhistorisch gebonden denkwijzen en attitudes, *best practises* met betrekking tot de benadering van de slachtoffers, het diepgewortelde vooedgeloof en de eigenheden van de Nigeriaanse gemeenschap.

In 2013 werd er in de schoot van Europol-EMPACT het ETUTU-project gelanceerd dat tot doel heeft de strijd tegen de Nigeriaanse mensenhandelnetwerken te stimuleren en de mogelijkheid te bieden aan Europese lidstaten om operationele expertise uit te wisselen, informatie vlotter en sneller te laten doorstromen en daadwerkelijk onderling operationeel samen te werken. Het Team Africa van de Federale Gerechtelijke Politie (FGP) Brussel is voor de periode 2017-2021 *co-leader* van dat project, dat op dit moment twintig Europese landen verenigt. Al van bij de aanvang van het ETUTU-project bleek dat de jarenlange ervaringen van de FGP Brussel in deze materie een enorme bron van expertise was voor lidstaten die tot dan toe weinig tot niet geïnvesteerd hadden in dat criminaliteitsfenomeen.

2) Nigeriaanse mensenhandel

Nigeriaanse mensenhandel wordt gekenmerkt door een meedogenloze aanpak en behandeling van jonge tot zeer jonge Nigeriaanse meisjes, uitsluitend gericht op een zo snel en een zo groot mogelijk financieel gewin zonder ook maar een greintje menselijk respect te vertonen. Gewoonlijk worden die meisjes gerekruteerd in Benin-City (in de Nigeriaanse staat Edo) of de omliggende streken. Ze worden gerekruteerd op expliciete vraag van een in Europa verblijvende Nigeriaanse madam (souteneur). Zij geeft als het ware haar 'bestelling' door aan haar entourage in Benin-City (aantal meisjes, voorkeur qua fysiek en leeftijd...).

Gezien de schrijnende en alom heersende armoede en de zeer lage status van de vrouw in de Nigeriaanse samenleving – in de Edo-samenleving krijgen meisjes traditioneel gezien niet dezelfde kansen als de jongens – worden jonge meisjes in een kroostrijk gezin door de ouders dikwijls gezien als de enige opportuniteit om op termijn te ontsnappen aan een kansloos leven. Ze zijn dan ook vatbaar voor 'rekruteerders', die voorstellen om hun jonge dochter(s) in Europa een toekomst te bieden, soms onder het mom van een job als kapster of *nanny*, maar veelal gewoonlijk openlijk om er aan de slag te gaan als prostituee.

Ook al weten de ouders maar al te goed dat hun dochter een eerste tijd uitgebuit zal worden, zij houden zich het moment voor ogen dat ze zich 'vrijgekocht' zal hebben en zelfstandig als prostituee in Europa het 'grote geld' kan gaan binnenrijven en uiteraard opsturen naar de in Nigeria achtergebleven familie. Zich prostitueren om de sociale ladder te beklimmen is in de Nigeriaanse gemeenschap geen taboe. Ze hebben ook een andere perceptie van het begrip seksualiteit dan Europeanen. In de Nigeriaanse samenleving is het sociaal aanvaard dat jonge meisjes seksuele relaties aangaan met gehuwde mannen in ruil voor geld of cadeaus. Bovendien zijn de Bini (inwoners van de staat Edo) meer dan andere Nigeriaanse etnieën zéér gesteld op status en weelde. Ze streven ernaar om op een zo kort mogelijke termijn een zo groot mogelijk fortuin te vergaren.

De meisjes die de netwerken trachten te rekruteren zijn dikwijls heel erg jong (tussen 14 en 18 jaar) en in vele gevallen volledig ongeletterd omdat ze nooit de kans hebben gehad om naar school te gaan. Het feit dat de slachtoffers dikwijls (nog) minderjarig zijn op het ogenblik dat ze gerekruteerd worden is voor de daders geen enkel probleem. In Nigeria zijn meisjes veel vlugger volwassen dan in onze maatschappij en hebben ze vaak al regelmatig seksuele contacten vanaf het ogenblik dat zij voor het

eerst ongesteld zijn. Wat in onze ogen nog kinderen zijn, beschouwt de Nigeriaanse gemeenschap reeds als volwassen vrouwen. De jonge meisjes zijn uiteraard totaal onwetend waar zij naartoe gesmokkeld zullen worden door het netwerk. Een jong meisje dat dan in een Europees land aankomt, heeft vaak gewoonweg geen idee of ze nu in België, dan wel in Spanje, Zweden of Nederland terechtgekomen is.

Voor de Nigeriaanse dadergroeperingen zijn landsgrenzen van geen tel. Hun enorme mobiliteit maakt dat ze werkelijk overal in Europa (en de rest van de wereld) voet aan wal hebben. De meisjes kennen Europa vooral van de verhalen van teruggekeerde Nigerianen die het voorstellen als het land van *milk and honey*. Er heerst in de Bini-gemeenschap een echte mythe rond het leven in Europa en teruggekeerde Nigerianen genieten dan ook een erg hoog aanzien. Eens het meisje gerekruteerd wordt, moet ze vooraleer ze op weg gezet wordt, een voodoo-ritueel ondergaan in een van de vele honderden voodoo-shrines in of rond Benin-City. Daarna volgt het levensgevaarlijke traject door Niger en de Libische woestijn tot aan de Middellandse Zee.

In de 25 jaren dat het Team Africa de strijd voert tegen de Nigeriaanse criminele netwerken, werden diverse routes gedetecteerd die gebruikt worden om de jonge meisjes tot in Europa te krijgen. De eerste jaren waren vooral vliegroutes populair, waarbij gebruik gemaakt werd van valse of vervalste paspoorten en visa (de zogenaamde Schipholroute, de Parijsroute...). De opkomst van het terrorisme en de strengere controles op reizigersverkeer en documenten hebben een verandering teweeggebracht in het voordeel van de landroutes: via Marokko naar Spanje en, sinds de val van het Khadaffi-regime eind 2011, uiteraard ook de route door Libië.

Daar waar de in Europa verblijvende madam een beroep doet op haar entourage in Benin-City voor de 'rekrutering', zal ze voor het transport van het meisje tot bij haar in Europa een beroep doen op het netwerk van een Nigeriaanse mensenhandelaar die zich daarin gespecialiseerd heeft. Er zijn waarschijnlijk honderden Nigeriaanse landgenoten die in de laatste jaren een netwerk uitgebouwd hebben met tussenpersonen, chauffeurs en overnachtingsplaatsen om personen (meestal jonge meisjes) tot aan de Libische kuststreek over te brengen. De Nigeriaanse madam laat daarbij haar keuze van welk netwerk dat zij wenst te gebruiken afhangen van haar eerdere (negatieve of positieve) ervaringen, de gevraagde prijs, de kansen op succes, de reputatie van de uitvoerders... Feit is dat de meisjes meestal in groep (meisjes voor één of meerdere madammen die samen op weg gezet worden) de tocht aanvatten. Gemiddeld duurt de reis van Benin-City tot aan de kuststreek rond Tripoli

enkele weken tot enkele maanden. De meisjes worden eerst met bussen of vrachtwagens tot aan het Nigeriaanse grensgebied (Kao) gebracht waarna het verdere transport dikwijls geschiedt met pick-uptrucks van het type Toyota HILUX. Niet zelden worden de meisjes met een twintigtal opeengestapeld in de laadbak en wordt er dagenlang door de woestijn gereden van het ene overnachtings- of rustpunt tot het volgende. De hele route is in handen van Nigerianen en Arabieren die de getransporteerde meisjes beschouwen als *bushmeat*. De meisjes zijn totaal afhankelijk en overgeleverd aan de willekeur van de mannelijke uitvoerders van de transporten. Uit de vele verhalen die wij naderhand van de slachtoffers vergaren, blijkt dat ze bijna allemaal stelselmatig verkracht en mishandeld werden.

Sommige meisjes worden op de route ontvoerd en opgesloten, waarbij zij wederom hun ontvoerders seksueel ter wille moeten zijn. De opsluitingen na ontvoering duren soms weken tot maanden en worden pas beëindigd als het meisje de kans ziet om op de vlucht te slaan of als er 'losgeld' betaald wordt door de madam die het meisje in Europa verwacht. Meisjes die het aandurven zich te verzetten tegen hun behandeling of verkrachtingen worden meedogenloos uit de pick-uptruck gegooid en aan hun lot overgelaten in de moordende Libische woestijn.

Gezien dezelfde verhalen worden opgetekend door onze Europese politicocollega's die actief zijn rond hetzelfde fenomeen en gezien de grote aantallen Nigeriaanse meisjes en vrouwen die jaarlijks via deze route gesluist worden (méér dan 20.000 in 2016), kun je ervan uitgaan dat er een belangrijk mortaliteitscijfer (*dark number*) vasthangt aan deze smokkelroute.

Eens aangekomen aan de Libische kuststreek rond Tripoli worden de meisjes ondergebracht in een *women's camp*. Onder supervisie van het Nigeriaanse netwerk dienen zij daar te overleven totdat een geschikt migrantenbootje wordt gevonden, waarop plaatsen kunnen bemachtigd worden voor de oversteek van de Middellandse Zee richting de Italiaanse kustwateren. Sommige meisjes verblijven er enkele weken, anderen zitten er soms tot twaalf maanden vast omdat er geregeld discussies ontstaan tussen smokkelnetwerk en de madam in Europa over bijkomende betalingen voor verblijf, voedsel, transport...

Als dan het moment gekomen is, worden de meisjes op een van de clandestiene migrantenbootjes geplaatst. Dikwijls zijn dat zogenoemde *Lappa-Lappa-boten*, grote opblaasbare rubberboten waar zeker honderd mensen in terecht kunnen. De mensensmokkelaars beogen om het bootje met opzet in moeilijkheden te brengen opdat de Italiaanse kustwacht of op de Middellandse Zee actieve ngo's ter hulp zouden schieten. Zo geven ze

een 'snelcursus' aan een van de aanwezige mannelijke migranten hoe hij het bootje in de juiste richting dient te besturen en geven ze met opzet een minimum aan brandstof mee, nét genoeg om buiten de Libische territoriale wateren in panne te vallen...

Het hoeft geen betoog dat deze handelswijze maar al te vaak uitdraait op drama's waarbij alle of een groot deel van de opvarenden door verdrinking om het leven komen, onder wie meestal kinderen en vrouwen... Uit de verhalen van de slachtoffers die wij naderhand onder onze hoede namen, blijkt nog steeds hun diepgewortelde angst en afschuw als zij over de oversteek spreken. De meesten kunnen niet zwemmen en hebben het dikwijls slechts op het nippertje overleefd. Daar worden ware trauma's opgelopen.

Na hun passage in een van de vele Italiaanse vluchtelingenkampen, worden ze door de Nigeriaanse netwerken daar vrij gemakkelijk opgehaald en verder getransporteerd naar de madam die hen opwacht in het land van bestemming. De beproevingen die ze meemaakten op deze maandenlange tocht zijn helaas nog maar een voorsmaakje van wat hen te wachten staat. Eens bij hun madam afgeleverd, moet de seksuele uitbuiting nog beginnen...

Van zodra het meisje toegekomen is bij de madam laat die er geen gras over groeien en zet zij het meisje zo snel mogelijk op straat of achter een vitrine om haar investering te gelde te maken. Dikwijls moet het meisje al de eerste nacht van haar aankomst aan de slag. Meisjes die weigeren worden tot bloedens toe geslagen en moeten uiteindelijk toch het onderspit delven. Om haar 'investering' zo snel mogelijk te laten renderen en om het risico op terugdrijving van het meisje naar Nigeria te verkleinen, pusht de madam haar om zo veel en zo lang mogelijk te werken. Het gaat hier daadwerkelijk over 7 dagen per week, zelfs bij ziekte of ongesteldheid... Een eventuele zwangerschap wordt zo snel mogelijk beëindigd, meestal door een beroep te doen op traditionele medicijnen die tot een abortus leiden. Maanden tot jaren lang ziet het dagschema van het slachtoffer er hetzelfde uit. Overdag slaapt ze meestal in een vuil en smerig safehouse, waar ze samen met andere meisjes wordt ondergebracht, om zodra de avond valt haar plaats als prostituee in te nemen.

Al van bij de rekrutering wordt aan het meisje en haar ouders meegedeeld wat de 'schuldsom' is die het meisje in Europa dient af te dragen aan haar madam. Het bedrag schommelt gemiddeld tussen 35.000 en 65.000 euro. In het Brusselse prostitutiekwartier vraagt een jonge Nigeriaanse prostituee hooguit 20 euro voor een seksuele daad met een klant en dikwijls zelfs maar 10 of 5 euro (om toch maar niet zonder geld de nacht te moeten afsluiten). Met dat

geld moet ze niet alleen de enorme schuldsom aan haar madam afbetalen. Ze moet ook 50% van haar inkomsten afstaan aan de contractuele Afrikaanse prostituee die haar de mogelijkheid geboden heeft om haar *carrée* te gebruiken tijdens de nachturen om zich te prostitueren.

Bovendien moet het meisje van haar prostitutiegeld alle 'nevenkosten' betalen aan haar madam, zoals de huur van de safehouse, geld voor voedsel of medicijnen... Een snelle berekening leert dat bij een gemiddelde vraagprijs van 20 euro, het slachtoffer 1.750 klanten moet bedienen om een schuldsom van 35.000 euro bij elkaar te verdienen. In de realiteit gaat dat cijfer eerder richting 3.500 klanten, gezien de 50% die zij moet afstaan voor de prostitutieplaats, de 'nevenkosten'... Toch slagen heel wat meisjes erin om deze enorme last in een tijdspanne van anderhalf tot twee jaar af te dragen.

De ware lijdensweg die jonge Nigeriaanse meisjes vanaf hun rekrutering tot aan de aflossing van hun 'schuld' jarenlang moeten ondergaan, laat ons onomwonden besluiten dat het bij Nigeriaanse prostitutienetwerken om de meest pure vorm van het begrip "mensenhandel" gaat. Meer nog: de omschrijving 'pure slavernij van de 21ste eeuw' is wellicht nog beter op zijn plaats.

3) *Het aspect voodoo*

Voodoo – *juju* voor de Nigerianen - is een essentieel bestanddeel van de Nigeriaanse mensenhandel. Het traditionele geloof in voodoo maakt al honderden jaren deel uit van de Nigeriaanse gemeenschap en is verspreid in alle lagen van de bevolking. De Bini geloven in het bestaan van een parallel universum waar gebeurtenissen (negatieve of positieve) gestuurd worden door goden. Diverse goden vervullen verschillende functies in hun leven. Ze doen in het dagelijkse leven dan ook zeer regelmatig een beroep op die goden om geluk en voorspoed af te dwingen, zich te vrijwaren van ziekte en ongeluk of om disputen met derden te regelen. In de Nigeriaanse gemeenschap wordt bijna steeds een voodoopriester geraadpleegd, alvorens belangrijke beslissingen te nemen of om hulp te verkrijgen bij het oplossen van een probleem.

Bij het raadplegen van de goden via een voodoopriester worden er steeds offers gebracht (meestal kleinvee of gedomesticeerde dieren). Dat gebeurt in de regel in heiligdommen (*shrines*) waar de traditionele priesters de goden aanspreken. In die shrines worden eveneens 'contracten' afgesloten tussen twee partijen. Het is hier dat de jonge Nigeriaanse meisjes ook een ceremonie moeten ondergaan alvorens zij op het transport gezet worden richting Europa.

Tijdens die ceremonies, waarbij buiten de voodoo priester ook vertegenwoordigers aanwezig zijn van de madam en dikwijls ook familieleden van de meisjes, dienen die laatsten een totale omerta en complete gehoorzaamheid te zweren aan de organisatoren. Dat op straffe van de dood van ouders, broers en zussen in Nigeria alsook van persoonlijk onheil dat hen zal overkomen.

De eedaflegging gaat gepaard met een aantal rituelen, zoals het drinken van bepaalde vloeistoffen, het eten van rauwe kippenharten en colanoten, het verzamelen van lichaamseigen stoffen (vinger- en voetsporen, schaam-, hoofd- en okselhaar, menstruatiebloed), foto's en ondergoed van het meisje. Al die voorwerpen worden tijdens de ceremonie bezworen en in recipiënten bijgehouden in de voodoo-*shrine*. Tevens worden er ter hoogte van de borst van de meisjes inkervingen gemaakt met een scheermesje, waarna er een poeder en een vloeistof worden ingewreven. Dat laat uiteraard specifieke littekens na en is in hun traditionele geloof bedoeld om de meisjes te beschermen tegen allerhande kwaad (in dit geval de politiediensten), maar ook om zoveel mogelijk mannelijke klanten aan te kunnen trekken.

Gezien alle slachtoffers sinds hun geboorte met de traditionele vooedooreligie in al haar dagdagelijkse facetten worden opgevoed en die de hele Nigeriaanse gemeenschap beheerst, is het vanzelfsprekend dat die eedaflegging een enorme impact heeft op de psyche van de meisjes. Die realiteit is een verklaring voor het feit dat de meisjes zich in Europa tegenover de politiediensten vaak bijzonder arrogant, vijandig en zelfs hysterisch gedragen. Die agressieve houding is een soort van beschermingsschild dat ze optrekken in de hoop om zo hun angsten te verbergen en zich te verweren.

De reden waarom het zo immens moeilijk is voor de politie om een jong Nigeriaans slachtoffer te overtuigen om met haar verhaal over de brug te komen en de daders van haar uitbuiting aan te geven is echter driedig. Vooreerst is er de zware psychische druk door de afgelegde vooedoed, maar ook de sociale druk die op de meisjes wordt uitgeoefend door de ouders is niet te onderschatten. Gezien de ouders hun dochter als enige uitweg beschouwen uit hun kansloos bestaan, wordt in veel gevallen een terug naar Nigeria gerepatriëerd slachtoffer (als gevolg van illegaal verblijf in Europa) als een totale mislukking beschouwd. Daarbij komt nog de door de Nigeriaanse daders gehanteerde bedreigingen en het fysieke geweld tegen de achtergebleven familie in Nigeria. Meisjes die hun madam niet klakkeloos gehoorzamen worden veelal mishandeld (slagen, bijt- en krabwonden), verbrand met strijkijzers of met kokend water of ontzegd van elementaire basisbehoeften.

Het is absoluut te begrijpen dat jonge Nigeriaanse slachtoffers daarom verkiezen om de onmenselijke behandelingen en leefomstandigheden te ondergaan en hun 'schuld' af te betalen aan hun madam.

4) Detectie van minderjarige slachtoffers

In de wetenschap dat de Nigeriaanse netwerken er niet voor terugdeinzen zeer jonge meisjes te rekruteren in hun thuisland, is het nochtans niet altijd zo evident die meisjes naderhand als minderjarig te detecteren tijdens hun uitbuiting in de prostitutie in Europa. In onderzoeken van de laatste jaren hebben we diverse keren vastgesteld dat meisjes al op 14-jarige leeftijd in Nigeria geronseld werden. Bij hun aankomst in Europa waren zij dus dikwijls nog geen 16 jaar oud. Uiteraard krijgen zij van hun madam de opdracht om bij een politiecontrole een leeftijd op te geven van rond de 20 jaar. Het feit dat in Nigeria meisjes volgens hun sociaal-culturele geplogenheden veel vroeger 'volwassen' zijn dan in Europa, maakt dat zij op die leeftijd al huwbaar zijn en seksueel zeer actief. Dat vertaalt zich tevens in een andere attitude, niet te vergelijken met die van een Europees tienermeisje. Bovendien is er ook nog het verschil in morfologie (lichaamsbouw en ontwikkeling), waarbij het Afrikaanse tienermeisje sneller gelijkenissen vertoont met een volwassene.

Feit is dat het tijdens controlediensten uitgevoerd in het prostitutiemilieu niet altijd vanzelfsprekend is om ter plaatse te kunnen bepalen of een meisje al dan niet ouder of jonger is dan 18 jaar. Ten eerste vinden dergelijke initiële contacten met de slachtoffers veelal plaats tijdens de nachturen in slecht verlichte plaatsen, waarbij de meisjes erg opgemaakt zijn met schmink, allerlei pruiken en *hair extensions* dragen en uiteraard ook prostitutiegerelateerde kledij. Bovendien geven de meisjes dikwijls blijk van een zeer assertieve houding, die niet zelden neigt naar agressiviteit en arrogantie. Dat alles focust bijgevolg op het geven van de indruk van 'meerderjarigheid'.

De meeste slachtoffers worden volledig illegaal naar Europa gesluisd, dus zonder ook maar in het bezit te zijn van enig officieel identiteitsdocument. Zelfs pogingen om in een later stadium vanuit hun thuisland (betrouwbare) gegevens te verkrijgen over hun identiteit of leeftijd (hun geboorteakte is er dikwijls ongekend, niet bestaande of wordt gewoonweg op vraag en tegen betaling opgesteld en afgeleverd) blijken totaal nutteloos.

In deze initiële fase van contact met een jong Nigeriaans slachtoffer blijft dikwijls het buikgevoel van de interveniërende ambtenaren doorslaggevend. Door ons werden meisjes als minderjarig gedetecteerd door de nog kinderlijke uitstraling van hun gezicht, maar vooral door

hun zichtbare lichaamsbouw (nog niet vol ontwikkelde vrouwelijke lichaamsvormen).

Het latere verhoor van het jonge meisje is van groot belang, waarbij de aandacht zeker moet gelegd worden op haar eventuele minderjarigheid en alle elementen die dat zouden kunnen bevestigen (het meisje is zich meestal niet bewust dat haar eventuele minderjarigheid een belangrijk element is in het onderzoek).

Een in een later stadium uitgevoerd botonderzoek in een erkend geneeskundig centrum is eveneens niet altijd heiligmakend, gezien de botstructuur van het Nigeriaanse meisje vergeleken wordt met Europese maatstaven, daar waar er vermoedelijk morfologische verschillen zijn tussen Europeanen en Afrikanen.

Gezien die realiteit gebeurt het waarschijnlijk regelmatig dat een Nigeriaans slachtoffer in een eerste fase niet direct als minderjarig gedetecteerd wordt. In een latere fase bestaat er dan wel meer kans gezien al beschikbare onderzoeksgegevens (telefoontap, getuigen...) of een zekere medewerking van het meisje (verhoor).

5) *Besluit*

Een demografische studie van de Verenigde Naties voorspelt dat Nigeria tegen 2050 het derde dichtst bevolkte land ter wereld zal zijn na India en China. Met om en bij de 380 miljoen inwoners zullen er op dat ogenblik meer Nigerianen zijn dan Amerikanen...

Maar nu al is er een enorme pool waaruit Nigeriaanse netwerken hun slachtoffers rekruteren. De toekomst ziet er dan ook niet bijster rooskleurig uit indien niet blijvend en doortastend wordt opgetreden. Dat moet multidisciplinair en arrondissementoverschrijdend in België en met een focus op een intense samenwerking tussen de verschillende Europese lidstaten.